

Jaarverslag

POM West-Vlaanderen
2017

Jaarverslag

POM West-Vlaanderen

2017

Inhoud

Voorwoord	6
De POM West-Vlaanderen	8
Speerpuntdomeinen POM West-Vlaanderen	10
Ondernemerschap	10
Fabrieken voor de Toekomst	18
Fabriek voor de Toekomst Nieuwe Materialen.....	22
Fabriek voor de Toekomst Voeding	26
Fabriek voor de Toekomst Blue Energy.....	31
Fabriek voor de Toekomst Machinebouw & Mechatronica	36
Fabriek voor de Toekomst Zorg economie	44
Exponential Academy	49
Transport & Logistiek	52
Arbeidsmarkt	58
Academie voor de Toekomst	58
Sociale economie.....	62
Westhoek Impulsplan.....	66
Kennisdomeinen POM West-Vlaanderen	68
Internationalisering	68
100% West-Vlaams	72
Middenstand.....	78
Duurzaam Ondernemen	82
Ruimtelijke Economie.....	90
Studies en Publicaties	92
Data, Studie & Advies	92

Bestuur, organigram en communicatie	94
Bestuursorganen	94
Raad van bestuur	94
Directiecomité.....	95
Vergaderingen.....	95
Organigram	96
Communicatie	97
Pers	99
Persconferenties.....	99
Persberichten.....	99

Redactie en lay-out
POM West-Vlaanderen

Verantwoordelijke uitgever
Stefaan Matton
Blokkestraat 6 | 8550 Zwevegem

POM West-Vlaanderen
Koning Leopold III-laan 66 | 8200 Brugge
T 050 140 150 | E info@pomwvl.be | www.pomwvl.be

Voorwoord

De West-Vlaamse toekomst helpen ontwikkelen

Helpen ontwikkelen is de pretentieloze missie van de POM West-Vlaanderen. Daarbij gaan we verder dan het ontwikkelen van bedrijventerreinen.

Logistieke zones bijvoorbeeld overtreffen een bovenlokale of regionale aanpak. In dat geval heb je een multifocale bril nodig, waarmee je zowel bijziend – denken we maar aan het provinciale niveau – als verziend – Vlaanderen in Europa – kan kijken. Zo legt de POM West-Vlaanderen stapstenen in watergebonden, spoorgebonden, luchtvaartgebonden en zeegebonden logistieke zones. Vervolgens geeft ze die in concessie aan een geschikte private uitbater.

Met de River Terminal in Wielsbeke plaatste de POM West-Vlaanderen met succes haar eerste logistieke stapsteen. In de komende jaren wordt die logistieke strategie verder uitgerold, te land, ter zee en in de lucht. Om juist op tijd de disruptie in de logistiek een stap voor te zijn, lanceerde de POM in 2017 haar concept voor het Physical Internet (PI), een methodiek van open en verbonden logistieke netwerken. De realisatie en demonstratie van de kennishub PI in Cruiseterminal Zeebrugge staat in 2018 op de agenda.

Ook onze maakindustrie moet voorbereid zijn op de disruptieve economie. Met haar Fabrieken voor de Toekomst legt de POM West-Vlaanderen verschillende bruggen tussen de kennispartners, onderzoekcentra, sectororganisaties en de West-Vlaamse industrie: textiel & nieuwe materialen, voeding, machinebouw & mechatronica, blauwe energie en zorg economie zijn daarbij concreet industrieën en clusters die de POM coördineert en waarin ze investeert.

Een testplatform op zee voor de blauwe economie is een symbooldossier, dat de POM West-Vlaanderen in 2017 op de werkplank legde. De blauwe economie in de Noordzee is voor West-Vlaanderen, gezien haar ligging, duidelijk de uitdaging waarrond de POM alle krachten wil bundelen. Een gedragen toekomstgerichte clusteraanpak maakt iedereen tot winnaar: de industrie, het toerisme en het milieu.

Verder is voor 'tewerkstelling' een bijzondere visie aan de orde. Sinds 2017 'schrapen' we aan de onderkant van de arbeidsmarkt. We tellen nog amper 4, meestal ongeschoolde werklozen, voor een vacature. De grensoverschrijdende arbeid kan dit niet alleen oplossen.

Vandaag spreken we in onze provincie al volop (kandidaat-)medewerkers in maatwerkbedrijven aan om volwaardig in de economie te participeren en hun talenten te ontplooien. Tegelijkertijd is het een prioriteit om een aantrekkelijk aanbod te creëren voor geconcentreerde beroepsopleidingen, waarin ook laaggeschoolden kunnen instappen. Met de West-Vlaamse doelgerichtheid is dit mogelijk.

Starters effectief de weg wijzen op materieel én inhoudelijk vlak vormt een laatste component van de missie van de POM. De starters van nu zijn namelijk de bedrijven van de toekomst. De West-Vlaamse toekomst helpen ontwikkelen, betekent dan concreet er samen met alle stakeholders voor zorgen dat elke startende en groeiende onderneming de kansen krijgt die hij verdient.

Veel te lang werd gedacht dat ondernemen vanzelf gaat. Niets was, is en zal minder waar zijn. De overheid en meer bepaald de POM West-Vlaanderen is er om ook die durvers te steunen.

Wij helpen ontwikkelen met de POM.

Stefaan Matton

algemeen directeur
POM West-Vlaanderen

Jean de Bethune

voorzitter POM West-Vlaanderen
gedeputeerde voor Economie

De POM West-Vlaanderen

De POM West-Vlaanderen is het verzelfstandigd agentschap dat het sociaal-economisch beleid van de Provincie uitvoert. Dat beleid, West Deal, legt de basis voor het operationeel model van de POM West-Vlaanderen. Dat model focust op 4 domeinen: ondernemerschap (starters en groeiers), Fabrieken voor de Toekomst (het industriële weefsel), transport & logistiek (multimodale ontsluiting) en arbeidsmarkt (instroom naar en behoud van competente werkkrachten in de speerpuntsectoren). Ook binnen deze domeinen worden specifieke keuzes gemaakt, waarbij 5 speerpuntclusters gedefinieerd werden waarin West-Vlaanderen excelleert op internationaal niveau. Keuzes die het blijvend geloof in de maakindustrie als motor van de West-Vlaamse economie uitstralen: blue energy, nieuwe materialen, machinebouw en mechatronica, voeding en zorgconomie.

De POM West-Vlaanderen wil West-Vlaamse ondernemingen alle kansen geven om zich verder te ontwikkelen. En dat houdt duurzaamheid in, continue innovatie en geschikte mensen.

Met dit doel voor ogen zet de POM West-Vlaanderen in op duurzame ontsluiting van de industrie, met logistieke (spoor en binnenvaart) infrastructuur, op open testfaciliteiten met toegang tot de nieuwste technologieën (bv. het Vlaams Kunststofcentrum of het Smart en Digital Factory Application Lab in Kortrijk) en de expertise van hogescholen, universiteiten en sectorale kenniscentra, een netwerk van 18 professionele én toegankelijke faciliteiten voor startende ondernemers, de Academie voor de Toekomst in functie van instroom én behoud van adequaat personeel ...

Om dit te realiseren is **verbinden** een kernwoord voor de POM West-Vlaanderen.

Via structurele partnerschappen werkt de POM West-Vlaanderen intens samen met sectorale kenniscentra en de Vlaamse speerpuntclusters (bv. Sirris, Centexbel, CATALISTI, Flanders' FOOD, Flanders' Make), sectorfederaties (zoals essenscia, Fedustria, Fevia, Agoria, Belgian Offshore Cluster) en de

sociale partners. Belangrijke operationele partner is uiteraard TUA West, de Technisch Universitaire Alliantie voor economische transformatie van West-Vlaanderen. Deze unieke samenwerking borgt de ontwikkeling van en de toegang tot industriegedreven onderzoek en testing in de schoot van de in West-Vlaanderen actieve universiteiten en hogescholen.

Ook in Europese projecten verbindt de POM West-Vlaanderen, in casu partners en financieringskanalen om op die manier heel gericht beschikbare fondsen te kunnen inzetten voor de gemeenschappelijke strategie die de economische ontwikkeling van West-Vlaanderen is.

www.pomwvl.be

Speerpuntdomeinen POM West-Vlaanderen

Hoofdstuk 1

Ondernemerschap

Met een uitgekiend startersbeleid maakt West-Vlaanderen het verschil. Samen met OC West zet de POM West-Vlaanderen heel wat initiatieven op touw om de West-Vlaamse ondernemer te ondersteunen. Netwerkmomenten, opleidingen, coaching ... zetten startende én ervaren ondernemers op weg. Betaalbare huisvesting in ateliers en kantoren op 18 verschillende locaties in West-Vlaanderen maakt dat deze ondernemers zich optimaal kunnen focussen op het uitbouwen van hun eigen zaak.

Netwerkmomenten - Coaching - Opleidingen - Professionele werkplekken

Starters en ervaren ondernemers ondersteunen

Actie voor Starters wil het ondernemerschap in West-Vlaanderen stimuleren. Prestarters en beginnende ondernemers tot 5 jaar opgestart, krijgen steun bij de opstart en uitbouw van een eigen zaak. Dankzij een ruim partnerschap met Voka, Syntra West, UNIZO, Starterslabo en Senior Consultants Vlaanderen, kan Actie voor Starters de prille ondernemer een waaier aan activiteiten aanbieden.

Na registratie op de website van Actie voor Starters krijgt de starter 1.000 gratis credits om deel te nemen aan activiteiten zoals workshops, opleidingen, netwerkmomenten, inspiratietours en individuele begeleiding. *In 2017 registreerden 602 nieuwe startende ondernemers zich bij Actie voor Starters.* In totaal namen 651 starters deel aan de activiteiten.

Via 't **Werkpand** biedt Actie voor Starters ook professionele werkplekken aan. Tegen een voordelig tarief en in de beste omstandigheden kunnen nieuwe ondernemers zich vestigen in een van de 18 startersplekken verspreid over de provincie. De gemiddelde bezettingsgraad van de werkpanden in 2017 bedroeg 83% (in oppervlakte).

Spin West helpt startende èn ervaren ondernemers bij het opzetten, accelereren of uitspinnen van hun droombedrijf. Deelnemers die de begeleidingstrajecten volgen, krijgen de nodige ondersteuning in strategie, businessontwikkeling, funding of andere gespecialiseerde individuele coaching. De POM West-Vlaanderen vertrouwdde de uitvoering van het project Spin West toe aan OC West en kreeg hierbij financiële steun van Europa (EFRO) en Vlaanderen (Agentschap Innoveren en Ondernemen). Partners Voka, UNIZO en Senior Consultants Vlaanderen presenteren de coaching van Spin West binnen hun ledennetwerk.

www.actievoorstarters.be

www.twerkpand.be

www.ocwest.be

www.spinwest.be

Structurele projecten

ISE

Via het Europees project **ISE** (Innovation Sector Exchange) biedt de POM West-Vlaanderen samen met haar partners ondersteuning aan kmo's uit delen van Nederland, Engeland, België en Frankrijk aan. Dit project wil lokale ondernemingen begeleiden bij innovatie en internationalisering en deze ondernemingen nieuwe, commerciële kansen bieden door export en handelscapaciteit te stimuleren. In dit project werkt de POM West-Vlaanderen samen met haar contacten in België (Voka West-Vlaanderen en Voka Oost-Vlaanderen), Frankrijk (ADITEC Pas de Calais), Nederland (Innovation House Foundation) en Kent (Kent Invicta Chamber of Commerce en Kent County Council).

Het totale projectbudget van ISE bedraagt 2.855.596,80 euro, waarvan 1.713.358,08 euro gefinancierd wordt binnen het Interreg-2-Zeeënprogramma, met financiële steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO). Het project loopt van april 2016 tot oktober 2019.

PROGRES

Binnen het project **PROGRES** (Project Accelerating Growth, Resources and Enterprise Support) werkt de POM West-Vlaanderen intensief samen met partners Voka Oost-Vlaanderen, Cide-Socran, CCI Wapi, HD Gestion, Chambre Franco-Belge (CCFB) en CCI Grand-Lille om het concurrentievermogen van startende en groeiende bedrijven te versterken in de grensoverschrijdende zone van Frankrijk-Wallonië-Vlaanderen. In diverse activiteiten werken ondernemers uit de 3 regio's samen, en ontdekken ze nieuwe markten en exportmogelijkheden.

***PROGRES** loopt van juli 2016 tot juni 2020. Het totale projectbudget bedraagt 3.371.322 euro, waarvan 1.685.661,31 euro gefinancierd wordt binnen het Interregprogramma Frankrijk-Wallonië-Vlaanderen, het grensoverschrijdend samenwerkingsprogramma met financiële steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO).*

www.pomwvl.be/samenwerking-europa

Nog enkele concrete acties uit 2017:

Netwerkmomenten

- Actie voor Starters organiseerde **Starters on Tour**, een roadtrip langs enkele toonaangevende West-Vlaamse bedrijven. Op 20 april 2017 doorkruisten de starters de provincie van Noord naar Zuid voor bedrijfsbezoeken bij Callant Verzekeringen, Achille, Skyline Communications en AVC Gemino. Na een geslaagde eerste editie werd de formule herhaald op 26 oktober 2017 in de Westhoek en stonden l'Heritage, Syx Automations Group en Extremis in de kijker. De 2 roadtrips kenden in totaal 37 deelnemers.

Rondleiding door Dirk Wynants, zaakvoerder Extremis, tijdens Starters on Tour in de Westhoek.

- Vier **OndernemersPUBs** op verschillende locaties in de provincie inspireerden starters met workshops, boeiende getuigenissen ... In mei 2017 motiveerde Gunnar Michielssen de startende ondernemers met adviezen en strategieën over het startende ondernemerschap. Aan deze succesvolle editie namen 60 starters deel. De OndernemersPUBs kennen gemiddeld 42 deelnemers.

OndernemersPUB in het Ondernemerscentrum Roeselare.

- Veertien ondernemers uit de voedingssector bezochten op 21 en 22 november 2017, dankzij het ISE-project, de **beurs Food Matters** in Londen. De eerste dag netwerkten de deelnemers met collega's uit Zuid-Nederland, Noord-Frankrijk, Kent en Oost-Vlaanderen tijdens het Cross-Border Event. De tweede dag bezochten ze de internationale voedingsbeurs Food Matters Live.

Netwerkmoment voor de 14 ondernemers uit de voedingssector (beurs Food Matters, Londen).

- Voor het project **PROGRES** trokken 33 startende ondernemers uit Frankrijk, Wallonië en Vlaanderen samen met West-Vlaamse beleidsmakers van 11 tot 13 juli 2017 op **inspiratiemissie** naar **Berlijn**. Drie dagen lang proefden de deelnemers van de unieke en creatieve sfeer van het European Silicon Valley, doorkruisten ze de stad en ontdekten ze levendige coworkingplaatsen, vernieuwende businessconcepten, stadstuinen en unieke retailconcepten. Hoogtepunt van de inspiratiemissie was het technologiefestival Tech Open Air, een uniek interdisciplinair technologie- en start-upfestival.

Coaching

Tijdens 7 **intakegesprekken** voor Personal Coaching stelden starters hun ondernemingsplan voor. Op basis van de knelpunten en de ervaren hindernissen, kregen de starters een-op-een begeleiding van een of meerdere experts. In totaal namen 39 ondernemers deel en werden 29 begeleidingstrajecten opgestart.

- In **Meet & Learn** spreken startende ondernemers elk individueel met een ervaren ondernemer uit de sector. Aan de 7 Meet & Learn sessies namen in totaal 71 startende ondernemers deel.
- In 2017 volgden 51 bedrijven een van de 3 begeleidingstrajecten (*haalbaarheid, valorisatie en spin-off*) bij **Spin West**. In totaal werden 41 multidisciplinaire klankbordsessies georganiseerd, hieruit volgden 102 coachingsopdrachten.
- Tussen september en december 2017 namen 18 bedrijven uit Vlaanderen, Frankrijk en Wallonië (*6 per regio*) deel aan een door PROGRES georganiseerde **klankbordsessie**, samengesteld uit een grensoverschrijdend expertenteam. De experts namen de groei- en exportambities van de bedrijven onder de loep. Per bedrijf werden 2 coaches aangesteld voor strategische ondersteuning bij de ontwikkeling van bedrijfsactiviteiten over de (taal)grens.

Professionele werkplekken

- Het **Ondernemerscentrum Brugge** (OC Brugge) gehuisvest in het Tolhuis op het Jan Van Eyckplein, werd op 20 juni **officieel geopend**. Na Kortrijk, Leper, Roeselare en Oostende heeft nu ook Brugge een ondernemerscentrum binnen de stadsmuren. Iedereen met ondernemerszin is er welkom. In november 2017 werd in het OC Brugge een Hackathon georganiseerd, 120 bedrijven en studenten creëerden een app rond het thema 'Brugge een leven lang'. 2017 betekende ook de start van de Ondernemende Ochtendkoffie, een netwerkmoment georganiseerd in samenwerking met Stad Brugge voor de Brugse ondernemers ([zie Communicatie/Persberichten/Ondernemerschap](#)).

Het Ondernemerscentrum Brugge.

Debat 'Ondernemen in Brugge' met startende ondernemers. Op de foto van links naar rechts: Stef Dehullu (moderator), Nathalie van Weegen (Mesena), Sara Lambrechts (2THACT), Emmanuelle Behets en Charlotte Behets (MAIS OUI).

- 't Werkpand Waregem werd geselecteerd om deel te nemen aan de **Dag van de Architectuur** op 10 september 2017. De architecten van het bureau OFFICE Kersten Geers David Van Severen uit Brussel leidden de geïnteresseerden rond. Ruim een half jaar na de officiële opening van 't Werkpand op 7 december 2016 waren alle beschikbare ateliers verhuurd. De Dag van de Architectuur was voor de nieuw gevestigde ondernemers dan ook de ideale gelegenheid om hun activiteiten voor te stellen aan het grote publiek (zie *Communicatie/Persberichten/Ondernemerschap*).

Hoofdstuk 2

Fabrieken voor de Toekomst

De uitbouw van een passend industrieel beleid is een must in een industriegedreven economie als deze die West-Vlaanderen is. Onze krachtige en sterk kmo-gedreven industrie ook in de toekomst laten excelleren, is de ambitie van de POM West-Vlaanderen en de roeping van de Fabrieken voor de Toekomst. Deze innovatiegerichte werking wordt gefocust op de West-Vlaamse kernsectoren, met stuk voor stuk bijzondere groeimogelijkheden: nieuwe materialen, voeding, blue energy, machinebouw & mechatronica en zorg economie.

Product & proces - Onderzoek & Testen - Internationalisering

Fabrieken voor de Toekomst zorgt voor een hechte samenwerking tussen bedrijfswereld, kennisinstellingen en overheid. Het partnerschap van de Fabrieken voor de Toekomst geeft kmo's toegang tot een aanbod gericht op volgende 3 domeinen:

- **Product & proces**
 - Hoe optimaliseer ik het productieproces of de service van mijn bedrijf?
 - Wat zijn de laatste trends en nieuwe technologieën en hoe kan ik hierop inspelen?
- **Onderzoek & testen**
 - Waar vind ik geschikte testinfrastructuur om nieuwe ideeën te onderzoeken?
 - Waar vind ik de nodige expertise om mij hierbij te begeleiden?
- **Internationalisering**
 - Hoe zet ik mijn eerste exportstappen?
 - Welke nieuwe afzetmarkten en bijhorende beurzen zijn interessant voor mijn bedrijf?

Exponential Academy inspireert en ondersteunt bedrijven bij het ondernemen in snel veranderende tijden. De Academy wordt aangestuurd vanuit de 3 betrokken partners, POM West-Vlaanderen, TUA West en Antwerp Management School.

www.fabriekenvoordetoekomst.be

www.exponentialacademy.be

Structurele projecten

De structurele projecten werden in dit jaarverslag per Fabriek (Nieuwe Materialen, Voeding, Blue Energy, Machinebouw & Mechatronica en Zorgeconomie) gebundeld. De projecten GoToS3 en

SeaConomy zijn echter cross-sectoraal en beslaan uiteenlopende thema's zoals gezondheid, voeding, materialen, textiel, mechatronica, ICT en energie.

GoToS3

Innovatieve creaties en disruptieve ideeën komen het best tot ontwikkeling als er kruisbestuiving is tussen verschillende sectoren, disciplines of industrieën. Met de Europese projectenportefeuille GoToS3 wil de POM West-Vlaanderen samen met de partners uit Wallonië en uit de Franse regio Hauts-de-France het cross-sectorale of kortweg X-innovatie stimuleren.

Het onontgonnen potentieel van cross-sectorale innovatie vormde het aangrijpingspunt voor de ontwikkelingsagentschappen van de 3 grensstreken, POM West-Vlaanderen, Agence pour l'Entreprise & l'Innovation (AEI) en Nord France Innovation Développement (NFID), om het inspirerende seminarie X-innovatie te organiseren. Het seminarie dat op 14 december 2017 in Kortrijk plaats had, bracht een honderdtal ondernemers, onderzoekers, designers en overheidsvertegenwoordigers uit West-Vlaanderen, Wallonië en Hauts-de-France bij elkaar.

Het is het eerste gezamenlijke concrete initiatief om voor de Europa-2020-strategie voor duurzame groei een overkoepelende industriepolitiek voor de grensstreek tot stand te brengen. In 2016 werden al 16 afzonderlijke projecten voorgesteld om de ondernemingen in de grensstreken te begeleiden in de ontwikkeling van nieuwe ideeën, diensten en producten. 91 betrokken partners zijn hierbij actief in 6 gemeenschappelijke innovatiedomeinen van de grensgebieden: nieuwe materialen en chemie, textiel, gezondheid en zorg, culturele en creatieve industrieën, voeding en landbouw en mechatronica.

De overkoepelende projectenportefeuille GoToS3 – 'Op weg naar Slimme Specialisatie' heeft als doel deze 16 afzonderlijke projecten op te schalen tot een grensoverschrijdend ecosysteem in onderzoek en innovatie. Het seminarie vormde dan ook het startschot van een X-innovatietraject waarin cross-sectorale ideeën en interacties, met steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling dienen te landen in concrete samenwerkingsverbanden tussen de verschillende GoToS3-projecten.

GoToS3 is een Interreg (Frankrijk-Wallonië-Vlaanderen) - project.

Het totale budget voor het project bedraagt 1.749.771,10 euro waarvan 55% wordt gefinancierd door het Interregprogramma Frankrijk-Wallonië-Vlaanderen.

Zie ook Communicatie/Persberichten/Fabrieken voor de Toekomst.

www.pomwvl.be/samenwerking-europa

SeaConomy, een cross-sectoraal project

Ook SeaConomy is een cross-sectoraal project met tal van opportuniteiten en toepassingen voor bedrijven uit diverse sectoren als voeding, textiel, machinebouw ...

SeaConomy is een multidisciplinair consortium dat het experimenteel gebruik van zeewier in allerlei toepassingen (voeding, veevoeding, nutraceuticals, pharmaceuticals, agroproducten ...) wil stimuleren. Sioen Industries, Colruyt Group, Lambers Seghers, Pures en de POM West-Vlaanderen maken deel uit van dit consortium. Samen organiseerden ze op 23 februari 2017 een kick-offevent om het potentieel van lokale kweek en verwerking van zeewier in Vlaanderen te illustreren.

De 100 deelnemers kregen de kans om gratis een try-outbox met zeewiermonsters te bestellen. Een 35-tal organisaties (bedrijven en kennispartners) gingen met het zeewier aan de slag, voornamelijk in de verwerking van voedingsproducten.

Het consortium wil de vele mogelijkheden van het gebruik van zeewier ontsluiten voor de Vlaamse ondernemingen. Het groeipotentieel in Europa van zeewier is immers enorm.

Vandaag gebruiken sommige bedrijven al zeewier, maar op kleine schaal en met zeewier afkomstig van wilde oogsten uit het buitenland. Lokale kweek, verwerking en vermarkting van zeewier biedt echter enorme mogelijkheden, met een winst op vlak van duurzaamheid, tewerkstelling en toegevoegde waardecreatie. Er zijn kansen weggelegd voor de voedingsindustrie, maar ook voor machinebouwers, textielproducenten... **Kortom, voor alle kernsectoren van de Vlaamse en West-Vlaamse industrie zijn er unieke opportuniteiten.**

Met steun van onder meer i-Cleantech Vlaanderen werkt het consortium aan een concreet plan van aanpak om deze toekomstgerichte en duurzame ontluikende niche te ontwikkelen. Een Vlaamse zeewierindustrie, met gunstige economische, maatschappelijke en ecologische impact is de onverkorte ambitie.

In 2017 identificeerde het consortium, op basis van de bevindingen, studies en gesprekken met stakeholders enkele veelbelovende business cases voor zeewier en becijferde de economische haalbaarheid.

Het project SeaConomy loopt van 1 oktober 2016 tot 31 maart 2018. De totale projectkost bedraagt 1.749.771,10 euro waarvan 473.421,88 euro gefinancierd door de POM West-Vlaanderen. i-Cleantech Vlaanderen levert 125.724 euro steun aan het project (via MIP-oproep 2016).

Zie Communicatie/Persberichten/Fabrieken voor de Toekomst.

www.fabriekenvoordetoeekomst.be

Fabriek voor de Toekomst Nieuwe Materialen

De textiel- en kunststofverwerkende industrie is stevig verankerd in West-Vlaanderen. De streek rond de Leie was de bakermat van een van de eerste wereldwijde industrieën. Met de komst van kunststoffen en de synthetische vezel halfweg de 20e eeuw, begon de sector aan een nieuwe opmars. Vandaag blinkt de sector Nieuwe Materialen nog altijd uit in de ontwikkeling van innovatieve producten. Veel bedrijven uit de sector behoren tot de absolute wereldtop. Met slimme oplossingen in textiel, kunststof of composiet bieden deze bedrijven antwoord op complexe noden en zetten ze in op duurzaamheid.

Fabriek voor de Toekomst (FvT) Nieuwe Materialen heeft als doel de innovatiekracht van deze ondernemingen te versterken. Daarnaast levert de Fabriek een essentiële bijdrage tot de ontwikkeling van nieuwe materialen en producten.

Product & proces – Onderzoek & Testen - Internationalisering

Binnen de FvT Nieuwe Materialen krijgen kmo's toegang tot een aanbod gericht op volgende 3 domeinen: Product & proces, Onderzoek & testen en Internationalisering. De Fabriek voor de Toekomst Nieuwe Materialen staat klaar om de kmo te helpen met vragen over:

- het gebruik van bio-afbreekbare, bio-gebaseerde en/of recycleerbare materialen;
- circulaire economie en bijhorende businessmodellen;
- procesoptimalisatie;
- innovatieve samenwerkingen in binnen- en buitenland;
- Industry 4.0, human capital, e-commerce, augmented reality ...

Om de bedrijven te versterken in activiteiten rond onderzoek en ontwikkeling is er een ruim aanbod aan testfaciliteiten, een breed netwerk aan kennispartners, advies en opleidingen. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met de verschillende sectorfederaties en multidisciplinaire kenniscentra.

FvT Nieuwe Materialen heeft als uitvalsbasis het Vlaams kunststofcentrum (VKC) in Kortrijk.

www.fabriekevoordetoekomst.be

Structurele projecten

Circularity in & with New Materials

Het GTI-project **Circularity in & with New Materials** is een initiatief van FvT Nieuwe Materialen en haar partners met als doel de kmo's uit deze sector nog competitiever te maken. De **POM West-Vlaanderen** is promotor. Concreet zal het VKC in Kortrijk uitgebreid worden met een bijkomende testhal van ruim 1.000 m². Deze testhal beschikt over een adequate technologische uitrusting voor testing op gebied van recyclaatzet in de volledige waardeketen van kunststofverwerking. Het machinepark krijgt er ook 15 machines bij. Met die toestellen kunnen kunststof- en textielafvalstromen beter geïdentificeerd worden. Dit laat toe de recyclaatsromen, onder meer door toevoeging of verwijdering van bepaalde additieven te optimaliseren. Producenten kunnen bijgevolg dit materiaal feilloos inzetten in hun productieproces. Het project creëert daarbij ook een innovatieplatform voor een doorgedreven inhoudelijke samenwerking tussen ondernemingen en kennisactoren volgens de principes van open innovatie doorheen de waardeketen.

Tijdens een persconferentie op 20 juni 2017 bij gastbedrijf Paneltim in Lichtervelde werd het project 'Circularity in & with New Materials' aan de pers voorgesteld.

Op de foto van links naar rechts: Charlotte Destoop (TUA West), Karen Van Weesenbeeck (Catalisti), Ludo Deltour (Paneltim), Frederik Desplentere (KU Leuven campus Brugge), Tom Van Welden (POM West-Vlaanderen), Nico Kimpe (Van Heede), Annelies Deltour (Paneltim), Jean de Bethune (gedeputeerde voor Economie), Eline Persyn (POM West-Vlaanderen), Wim Thielemans (KULAK), Isabel De Schrijver (Centexbel), Wannes Libbrecht (Catalisti) en Geert Dangreau (POM West-Vlaanderen).

*Het project **Circularity in & with New Materials** werd in 2017 opgestart in het kader van de GTI West-Vlaanderen binnen het Vlaamse EFRO-programma. De POM West-Vlaanderen werkt samen met copromotoren Catalisti, Centexbel, KU Leuven, UGent, Howest, VIVES en TUA West om het project te realiseren. De totale projectkost bedraagt 2.500.000 euro. Minstens 650.000 euro hiervan wordt met provinciale middelen toegereken. Het project rekent daarnaast op 1.000.000 euro Europese steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) en Vlaams minister Philippe Muyters kende 500.000 euro toe uit het Hermesfonds.*

www.pomwvl.be/gti

www.fabriekenvoordetoeekomst.be

ALPO

In het **ALPO**-project werken universiteiten en industrie uit Frankrijk en België samen om nieuwe polymeergebaseerde materialen te ontwikkelen uit microalgen. Het project is een onderdeel van het Interregprogramma GoToS3. *Het ALPO-project wordt gecoördineerd door de Universiteit van Mons. Partners zijn Universiteit Gent, KU Leuven, AgroParisTech Reims, l'Université de Lille en de clusters GreenWin, IAR, PCG, POM West-Vlaanderen en Aquimer. Het totaalbudget bedraagt 3.492 104,57 euro.*

www.pomwvl.be/samenwerking-europa

Nog enkele concrete acties uit 2017:

Product en proces

- Op 7 september 2017 volgden 40 deelnemers in het VKC in Kortrijk de activiteit **Internet-of-Things** binnen de wereld van nieuwe materialen met topics als slim textiel, productie van geprinte IoT-toepassingen, dataperspectieven en blockchain. Het project verloopt in samenwerking met ISE (Innovation Sector Exchange). ISE is een Interreg-2-Zeeënproject (Zie hoofdstuk Ondernemerschap).
- In **Business Club Nieuwe Materialen/Circulaire Economy**, in samenwerking met Voka, werden ondernemers ondergedompeld in talrijke circulaire cases. Er waren 8 sessies met gemiddeld 15 deelnemers per sessie.
- Op het event **Smart@West-Vlaanderen** op 8 november 2017 in Gits getuigden bedrijven als Thule, Quadrant, Anziplast, Picanol, Daikin en Hydro Extruded Solutions over de samenwerking met maatwerkbedrijven, waarbij sterk wordt ingezet op cocreatie. Samen bieden ze het hoofd aan de hoge eisen van klanten: produceren met zero foutenmarge of 'just-in-time delivery'. Geruggesteund door de nieuwste productietechnieken als slimme automatisatie en cognitieve arbeidsondersteuning wordt niet ingeboet aan kwaliteit. Stuk voor stuk inspirerende cases voor de 250 deelnemers.

Smart@West-Vlaanderen, debat tussen maatwerkbedrijven en de industriële bedrijfswereld over de meerwaarde van samenwerking met maatwerkbedrijven.

Van links naar rechts op de foto: Tim Vannieuwenhuysse (WAAK), Fa Quix (Fedustria), Greet Moerman (Fevia) en Mieke Dumont (moderator).

- FvT Nieuwe Materialen nam deel aan de **Prototypingbeurs** op 8 november 2017.
- Samen met de Academie voor de Toekomst organiseerde FvT Nieuwe Materialen diverse acties.

Onderzoek en Testen

- Met de ondersteuning vanuit het GTI-project **Circularity in & with New Materials**, wordt het **VKC in Kortrijk uitgebreid**. Daarnaast krijgt het machinepark Fabrieken voor de Toekomst er 15 machines bij *(zie [Communicatie/Persberichten/Fabrieken voor de Toekomst](#))*.

Het VKC in Kortrijk wordt uitgebreid, het machinepark krijgt er 15 machines bij.

- De resultaten en acties van de **Provinciale Leerstoel Nieuwe Materialen aan de KU Leuven Campus KULAK Kortrijk** in 2016 en 2017 zijn indrukwekkend: een tiental nieuwe laboestellen, 12 opgestarte projecten, 15 wetenschappelijke publicaties, 7 directe dienstverleningen aan bedrijven, 11 deelnames aan wetenschappelijke congressen en 5 deelnames aan outreach-evenementen.
- FvT Nieuwe Materialen met als ankerlocatie het VKC, nam een derde keer deel aan de **Open Bedrijvendag** op 1 maart 2017 en haalde met diverse demonstraties de kaap van 1.000 bezoekers.

Internationalisering

- De provincie West-Vlaanderen, vertegenwoordigd door gedeputeerde Jean de Bethune en Jan Laperre, directeur Centexbel, was als een van de 13 actieve textielregio's binnen Europa aanwezig op de High Level Group van **Regiotex**, een strategisch Europees platform voor textiel, op 20 juni 2017 in Brussel.

Fabriek voor de Toekomst Voeding

De voorbije decennia vond de voedingsindustrie in West-Vlaanderen de juiste voedingsbodem om uit te groeien tot een cluster met mondiale uitstraling.

Kenmerkend voor de sector is het brede palet aan kwaliteitsvolle voedingsproducten en de vele, vaak uiteenlopende, markten die wereldwijd aangeboord worden.

Product en proces - Onderzoek & testen - Internationalisering

Binnen de Fabriek voor de Toekomst (FvT) Voeding is het aanbod naar de voedingsbedrijven gericht op 3 domeinen, Product & proces, Onderzoek & testen en Internationalisering:

- Voedingsbedrijven laten kennis maken met wereldwijde innovaties en trends in de voeding en hieraan gelinkte sectoren.
- Voedingsbedrijven in contact brengen met de meest geschikte partner om te innoveren in product, proces of arbeidsorganisatie.
- Bijdragen aan de instroom van en bijscholing van voldoende opgeleide en gemotiveerde werknemers.

- Jongeren warm maken om te kiezen voor een opleiding die leidt naar tewerkstelling in de regionale voedingsindustrie.

De Fabriek voor de Toekomst Voeding heeft haar uitvalsbasis in het Huis van de Voeding in Roeselare.

www.fabriekenvoordetoekomst.be

Structurele projecten

Codesign Aliment

Het project Codesign Aliment wil bij agrovoedingsbedrijven de technieken van codesign en cocreatie introduceren om zo nieuwe producten en diensten te creëren. Codesign is een verzamelnaam voor technieken waarbij, tijdens het ontwikkelen van een product of dienst, rekening wordt gehouden met alle betrokken partijen in de waardeketen: producenten, verwerkers, fabrikanten van apparatuur, leveranciers, distributeurs en gebruikers.

Codesign Aliment is een Interreg (Frankrijk-Wallonië-Vlaanderen) - project en loopt van oktober 2016 tot maart 2019. Het budget bedraagt 715.000 euro, waarvan 45% gefinancierd door de Provincie West-Vlaanderen en haar ontwikkelingsmaatschappij en 55% door het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO).

www.pomwvl.be/samenwerking-europa

Plaice2BE

In 2017 startte **Plaice2BE**, een project gesteund door het Europees Fond voor Maritieme Zaken en Visserij. Het doel is om haalbare toepassingen te vinden voor de lokale verwerking van Belgisch aangevoerde pladijs met meerwaarde bij de visverwerkende industrie. Een marktstudie en haalbaarheidsonderzoek moet mogelijke waardetoevoegende activiteiten aan het licht brengen zonder de markt te ontwrichten. Zowel de visserijsector (reders en visveiling) als de visverwerkende bedrijven en retail zijn betrokken, samen met beleidsmakers en experts inzake productontwikkeling en ideevalorisatie.

Partners in dit project zijn POM West-Vlaanderen en het Instituut voor Landbouw en Visserijonderzoek. Het project, met een looptijd van 1 jaar, krijgt 100% financiering. De totale projectkost bedraagt 148.368 euro. De Vlaamse Overheid en het Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij financieren elk voor de helft.

www.fabriekenvoordetoekomst.be/pladijs

Nog enkele concrete acties uit 2017:

Product & Proces

- Op 9 maart 2017 had in het Huis van de Voeding de **kick-off** plaats van het Interregproject **Codesign Aliment**. In totaal namen 99 personen deel aan de activiteiten, 11 begeleidingstrajecten werden opgestart.

Cocreatie-sessie tijdens het lanceringsmoment van het project Codesign Aliment.

- Dertien **inspirerende acties** (infosessies, opleidingen en bedrijfsbezoeken), in samenwerking met Voka en UNIZO, stimuleerden de 150 deelnemende voedingsbedrijven tot groei en innovatie.
- Het event **Packcontact** op 27 april 2017 lokte 40 deelnemers met interesse in de nieuwste evoluties rond verpakkingsbeleid, meer specifiek verpakkingen van levensmiddelen. Tijdens een opvolgessessie op 7 november 2017 werden de mogelijkheden van slimme verpakkingen verduidelijkt aan de 30 deelnemers.
- Twee infoavonden in 2017 waren gericht op innovatie in industriële processen, specifiek toegepast op de voedingsindustrie. Deze theoretische infosessies (met als thema's **Internet of Things** en **Industry 4.0**) werden aangevuld met een praktijksessie 'Meet the Cobot' over robotisatie in de voedingsindustrie, met 12 deelnemers.
- Diverse acties in samenwerking met de Academie voor de Toekomst (zie hoofdstuk Arbeidsmarkt).

Onderzoek en Testen

- Tijdens de **Avond van de West-Vlaamse bakker**, in samenwerking met 100% West-Vlaams, stelden de 3 bakkerijscholen, MSKA uit Roeselare, Syntra West en Ter Groene Poorte uit Brugge, 6 nieuwe streekproducten voor aan 200 West-Vlaamse bakkers. De bakkers kregen er de kans om in te schrijven voor het opvolgtraject en de nieuwe bakkerijproducten zelf te maken en te verkopen in hun bakkerij. De ECHTE SMAKEN-campagne promoot de 6 producten en de strijd om de titel van Streekproduct Bakkerij 2018 bij de consument. Zesenvijftig deelnemers kwamen proeven van de innovaties (Zie hoofdstuk 100% West-Vlaams).

Nieuwe bakkerijproducten ontworpen door de West-Vlaamse bakkerijscholen.

- In 2017 werd **Flanders' FOOD antenne** in het Huis van de Voeding in Roeselare verder uitgebouwd. In samenwerking met Flanders' Food werden verschillende infosessies georganiseerd.
- Samen met de Academie voor de Toekomst werd de **opleiding Productontwikkelaar in de voedingsindustrie** in 2017 opnieuw opgestart. Op 7 december 2017 werd tijdens de derde **Avond van de productontwikkelaar** de oproep gelanceerd voor de nieuwe opleidingsreeks 2018 en waren er inspirerende getuigenissen. Het event telde 33 deelnemers.
- Opstart van het **GTI-project 'Proeftuin Voeding en Water'** in 2017. Het gaat om het opzetten van pilootinstallaties rond verwerkingsprocessen van groenten en aardappelen en watermanagement in de agrovoedingsindustrie. In dit project werkt de POM West-Vlaanderen samen met promotor UGent, Vlakwa en TUA West. Het totale projectbudget bedraagt 1.069.000 euro, waarvan 427.600 euro steun uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) en 213.800 euro uit het Hermesfonds. De Provincie en TUA West financieren respectievelijk voor 170.000 euro en 66.667 euro. Het project wordt mede gefinancierd door UGent en Vlakwa.

- Opstart in 2017 van het GTI-project 'Open testing- en onderzoeksfaciliteiten voor de voedingsindustrie'. Promotor TUA West werkt in dit project samen met partners POM West-Vlaanderen, UGent, KU Leuven en Flanders Food. Het totale projectbudget bedraagt 957.575,39 euro ,waarvan 383.043,04 euro steun uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) en 191.521,2 euro uit het Hermesfonds. De Provincie en TUA West financieren respectievelijk voor 117.198,59 euro en 31.415,06 euro. Het project wordt mede gefinancierd door KU Leuven en UGent.

Internationalisering

- FvT Voeding organiseerde voor de West-Vlaamse voedingsbedrijven groepsdeelnames aan **internationale voedingsbeurzen** zoals BioFach in Duitsland op 16 februari 2017, de IFE-beurs in Londen op 21 maart 2017 in samenwerking met Voka en UNIZO, en Anuga in Keulen op 10 oktober 2017. Op 21 en 22 november 2017 bezochten 14 voedingsbedrijven het Cross-Border Event en de beurs Food Matters Live in Londen, in het kader van het ISE-project (zie Hoofdstuk Ondernemerschap).
- Ook voor de **regionale voedingsbeurzen** onderneemt FvT Voeding acties zoals het organiseren van groepsstanden, bijvoorbeeld voor de beurs Horeca Expo in Gent van 19 tot 23 november 2017, in samenwerking met Actie voor Starters. Vijf startende voedingsbedrijven namen deel.

FvT Voeding organiseerde voor de West-Vlaamse voedingsbedrijven een groepsdeelname aan de voedingsbeurs Anuga in Keulen.

Fabriek voor de Toekomst Blue Energy

De Noordzee is een unieke productieomgeving voor energie. Wind, getijden en golven zorgen voor een continue stroom aan kracht.

Tegen 2020 zijn er 8 windturbineparken operationeel die, on- en offshore, heel wat jobs zullen creëren. Bovendien bieden ze bijzondere opportuniteiten voor ondernemers op het vlak van onderzoek, advies, engineering, financiering, logistiek, bouw, exploitatie en onderhoud van windparken.

De Fabriek voor de Toekomst (FvT) Blue Energy staat klaar om deze kmo's te laten groeien in deze veelbelovende sector. Alle knowhow en expertise is namelijk aanwezig in West-Vlaanderen. UGent beschikt over een campus in Kortrijk en een wetenschapspark (Greenbridge) in Oostende. Daar wordt een nieuw maritiem onderzoekscentrum opgericht, met een kust- en oceaانبassin voor onderzoek naar de invloed van golf, getijden en wind op kustwaterbouwkundige en offshoreconstructies. KU Leuven biedt kennis aan in Brugge en ook het OWI-lab, het Vlaamse platform voor onderzoek en ontwikkeling voor offshorewindenergie, staat bedrijven bij in hun zoektocht naar innovatieve oplossingen.

Product & proces – Onderzoek & Testen – Internationalisering

Binnen de Fabriek voor de Toekomst Blue Energy is het aanbod voor kmo's gericht op 3 domeinen, Product & proces, Onderzoek & testen en Internationalisering:

- Via het expertise- en bedrijfsnetwerk de kmo's naar de juiste partner leiden om ze bij te staan in de zoektocht en ontwikkeling naar innovatieve oplossingen voor producten en processen.
- Testfaciliteiten van internationaal niveau uitbouwen voor de ontwikkeling van nieuwe technologieën en concepten, zowel onshore als offshore.
- Ondersteuning van de sector in zijn weg naar internationalisering, onder meer door deelname aan beursbezoeken in het buitenland, de organisatie van B2B's, participatie in Europese projecten ...

www.fabriekenvoordetoeekomst.be

Structurele projecten

Inn2POWER

De POM West-Vlaanderen is hoofdpartner in het Interreg-Noordzeeregioproject **Inn2POWER** (Innovation to Push Offshore Wind Energy Regions). Dit project wil kmo's uit de offshorewindindustrie over de grenzen heen laten participeren in innovatieve samenwerkingsverbanden (regionaal, sectoraal en transnationaal) om zo het beste te halen uit hun innovatieve capaciteiten. Elf partners uit 5 Noordzeeregiolanden (België, Nederland, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en Denemarken) engageren zich om voor deze kmo's:

- de clusters te versterken;
- samenwerkingsverbanden en toegang tot nieuwe markten te ondersteunen;
- innovatieve concepten rond havenlogistiek uit te werken;
- toegang tot de test- en demofaciliteiten in de offshorewindindustrie te vergemakkelijken;
- de competenties en vaardigheden van het personeel in de offshorewindindustrie te versterken.

Partners in dit project zijn Haven Oostende, Flanders' Maritime Cluster, WAB Wind Agentur Bremerhaven, Hochschule Bremerhaven, Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij, Provincie Groningen, Offshoreenergy.dk, Erhvervs Akademi Sydvest, Nautilus en Kent County Council.

Inn2POWER startte in oktober 2016 en loopt gedurende 4 jaar. Het project krijgt 50% financiële steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) en van publieke en private financiering. De Provincie West-Vlaanderen cofinanciert langs Belgische zijde.

MET - CERTIFIED

MET - CERTIFIED is een Interreg-2-Zeeënproject dat ernaar streeft mariene energieprojecten in de 2 - Zeeënregio verzekeraar en financierbaar te maken door de ontwikkeling van internationale erkende standaarden en certificatieschema's. Hierbij wordt gefocust op getijdenenergie. MET - CERTIFIED brengt verschillende partners uit België, Nederland, het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk samen om de marine energiesector in de 2 - Zeeënregio te bevorderen.

De rol van de FvT Blue Energy in dit project is tweevoudig. Als neutrale partij zal de POM West-Vlaanderen de nieuw verworven inzichten en beste praktijken verzamelen en aanbevelingen formuleren voor de relevante doelgroepen. Daarnaast zal de POM West-Vlaanderen deze inzichten en praktijken trachten te vertalen naar andere onderzoeksthema's in de mariene sector. Daarbij wordt de link gelegd met mariene innovatielocaties en andere onderzoekinfrastructuur.

MET - CERTIFIED is medegefinancierd door het Europees Fonds Voor Regionale Ontwikkeling (EFRO). Ook het ministerie van Economische Zaken in Nederland, de Provincie Zuid-Holland en Noord-Holland en de Provincie West-Vlaanderen bieden financiële ondersteuning. MET - CERTIFIED loopt van 1 september 2016 tot 31 december 2019.

www.pomwvl.be/samenwerking-europa

Nog enkele concrete acties uit 2017:**Product & proces**

- Op 20 april 2017 organiseerden GreenBridge, VITO, Cronos Groep en Flanders' Maritime Cluster, met steun van FvT Blue Energy, het event **Smart@Sea** rond Internet of Things en Big Data Management in blauwe groeisectoren. In totaal volgden 150 deelnemers de diverse plenaire en breakout-sessies.
- FvT Blue Energy organiseerde samen met Power-Link UGent, Dutch Marine Energy Centre en NEN op 13 september 2017 in Greenbridge de workshop '**Mariene energie, bankable?**'. De workshop, in het kader van het MET - CERTIFIED-project, informeerde de 21 deelnemers over de laatste ontwikkelingen op het gebied van normalisatie en certificatie voor golf-, getij- en OTEC-technologie. Tijdens het interactieve deel werden de vragen en wensen vanuit de industrie naar goede standaarden en certificatieschema's die mariene energie financierbaar maken, geïdentificeerd.
- Op 11 november 2017 nam FvT Blue Energy deel aan een internationale workshop rond **autonoom varen** in Noorwegen. Doel was het opzetten van een internationaal netwerk rond autonoom varen en het uitwisselen van beste praktijken. De POM West-Vlaanderen werkt nu al mee aan een project rond autonoom varen in de Westhoek (zie hoofdstuk Transport & Logistiek).
- In 2015 lanceerde FvT Blue Energy een oproep voor korte en praktijkgerichte projecten in de sector van de offshorewind en golf- en getijdenenergie, de **Quick Wins**. Het doel was samenwerking tussen bedrijven te stimuleren met het oog op innovatieve ontwikkeling van producten, technologieën en diensten. Per project werd 25.000 euro steun voorzien. De 2 goedgekeurde projecten van NCentric en Laminaria zijn in 2017 succesvol beëindigd. Beide projecten zijn een mooie illustratie van het innovatieve karakter en potentieel voor West-Vlaamse kmo's in de offshore industrie. In 2018 volgde een nieuwe oproep voor deelname aan Quick Wins.

Laminaria ontwikkelde samen met Multitech een innovatieve diepwaterkoppeling, een koppeling tussen een bodemanker en het drijvende golfenergietoestel, een beetje zoals een aanhangwagen op een trekhaak. Steven Nauwelaerts, CEO Laminaria (op de foto met de diepwaterkoppeling) met medewerkers Laminaria.

Onderzoek en testen

- Vlaams minister van Mobiliteit en Openbare Werken Ben Weyts gaf op 27 februari 2017 de eerste spadesteek voor een nieuw maritiem onderzoekscentrum op de terreinen van Plassendale in Oostende, in het Greenbridge Wetenschapspark. Het onderzoekscentrum zal de sector blue energy een nieuwe boost geven en de internationale concurrentiepositie versterken.
- Van 11 tot 22 september 2017 had de **Blue Growth summer school** plaats op de campus Oostende Greenbridge. Deze opleiding rond blauwe-groeithema's, georganiseerd door UGent en GreenBridge, combineert wetenschappen, businessinzichten en interactieve sessies met unieke excursies en socioculturele activiteiten. Het programma is op maat van Master studenten en PhD's. De Fabriek voor de Toekomst Blue Energy verzorgde een toelichting over 'Multi-use platforms'.

Belgian Offshore Days bewijst dat de Belgische offshore-windindustrie booming business is.

Internationalisering

- De Belgian Offshore Days georganiseerd door Belgian Offshore Cluster met FvT Blue Energy als partner, brengen de belangrijkste spelers samen uit de offshore-windindustrie. De editie in 2017 (29 en 30 maart) telde meer dan 500 deelnemers.
- FvT Blue Energy was aanwezig op de **Offshore Wind Energy beurs in London** van 6 tot 8 juni 2017. De POM deelde er een stand met Haven Oostende, REBO, Herbosch-Kiere, Falck Safety Services Belgium, Bom-Be en GEOxyz. Doel was de Belgische sector te ondersteunen in zijn internationalisering, regionale samenwerkingsverbanden te stimuleren en onderzoeksopportunities te detecteren.
- Tijdens deze beurs werd het **Interreg-Noordzeeregioproject Inn2POWER officieel gelanceerd**, waarvan FvT Blue Energy hoofdpartner is.
- Van 8 tot 10 november 2017 had in het Deense Esbjerg, in het kader van het Inn2POWER-project, een B2B plaats. Bedrijven kregen de kans toekomstige businesspartners te ontmoeten, meer te leren over de laatste technologische ontwikkelingen in de offshorewindindustrie en deel te nemen aan interactieve sessies. De deelname werd gefinancierd door de Vlaamse Inn2POWER-projectpartners, FvT Blue Energy, Flanders' Maritime Cluster en Haven Oostende.

Op 28 en 30 november 2017 vond in het Amsterdamse RAI de internationale conferentie en beurs voor en over windenergie op land en op zee plaats. FvT Blue Energy, namens Invest in West Flanders, en partner OWI-Lab deelden een stand op de beurs.

Fabriek voor de Toekomst Machinebouw & Mechatronica

De sector Machinebouw & Mechatronica (M&M) is met bijna een kwart van de tewerkstelling in de metaalverwerkende sector en zelfs 40 % van de Vlaamse tewerkstelling in mechatronica een belangrijke schakel in het West-Vlaams economisch weefsel.

De sector M&M is een cruciale partner van andere industrieën zoals bijvoorbeeld voeding, nieuwe materialen, blue energy en zorg economie. Door haar cross-sectoraal karakter is deze cluster leverancier van heel wat technologische innovatie in de industrie. West-Vlaamse bedrijven brengen producten op de markt met een hoge kwaliteit en staan aan de wereldtop wat betreft het toepassen en integreren van nieuwe technologieën in onder meer de textiel- en voedingsindustrie.

De machines van de toekomst zijn slim en zelflerend. Ze capteren data via een netwerk van sensoren en interageren met andere machines én met hun operatoren om een nog hogere graad van flexibiliteit of prestatie te halen. De uitdaging is om deze concepten om te zetten naar concrete toepassingen op maat van elk productieproces in elke kmo. De Fabriek voor de Toekomst (FvT) Machinebouw & Mechatronica werkt hiervoor samen met de kennispartners aan de ontwikkeling van open test- en innovatieplatformen, gebaseerd op de noden van en de opportuniteiten voor het bedrijfsleven.

Product & proces – Onderzoek & Testen - Internationalisering

Binnen de FvT Machinebouw & Mechatronica krijgen kmo's toegang tot een aanbod gericht op 3 domeinen: Product & proces, Onderzoek & testen en Internationalisering. De Fabriek voor de Toekomst M&M staat klaar om de kmo te helpen met vragen over:

- Cyber-Physical Systems, netwerken die de virtuele en fysieke wereld met elkaar verbinden;
- flexibel en slim automatiseren;
- virtual & augmented reality en connected intelligence;
- slimme productorganisatie met een focus op de vereenvoudiging van de logistiek;
- integrale productontwikkeling en productieaansturing;
- nieuwe businessmodellen en samenwerkingsconcepten;
- informatie over wereldwijde innovaties en trends in M&M en hieraan gelinkte sectoren.

www.fabriekenvoordetoekomst.be

Structurele projecten

Competentiecentrum Machinebouw & Mechatronica

Voor de bedrijven uit de sector Machinebouw & Mechatronica werd een **competentiecentrum Machinebouw & Mechatronica** in West-Vlaanderen ontwikkeld.

Het centrum steunt op de expertise van belangrijke kenniscentra (Howest, KU Leuven, Sirris, UGent en VIVES), gekoppeld aan een doorgedreven bedrijfsgerichte benadering. **KU Leuven** investeert op haar nieuwe campus in Brugge in 2 innovatielabs. In het eerste lab "De Industrie 4.0 Machine" focust het onderzoek op Cyber-Physical Systems en betrouwbaarheid. Het tweede lab, rond het concept van "The Ultimate Factory" focust op innovatie in Industrie 4.0 georiënteerde productie.

Kortrijk vormt de uitvalsbasis voor 2 applicatielabo's. **UGent** en **Sirris** zetten in op de thema's flexibele assemblage en slimme productieorganisatie. Bedrijven kunnen gebruik maken van de aanwezige knowhow, zich laten inspireren door concrete bedrijfscases en nieuwe tools uitproberen op de demo- en testinfrastructuur. Het technologielabo van **Howest** heeft unieke expertise in huis rond augmented & virtual reality. Het Maaklab van **VIVES** tenslotte focust op innovatie in manufacturing met onder meer 3D-metaalprinten en digitale meettechniek.

Het project 'Machinebouw & Mechatronica centrum West-Vlaanderen' werd in 2017 opgestart in het kader van de GTI West-Vlaanderen binnen het Vlaamse EFRO-programma. Sirris, KU Leuven, Howest, de POM West-Vlaanderen en TUA West werken samen om het competentiecentrum M&M te realiseren. De totale projectkost bedraagt 4.270.521 euro. Minstens 700.000 euro hiervan wordt met provinciale middelen toegereken. Het project rekent daarnaast op 1,7 miljoen Europese steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO). Vlaams minister Philippe Muyters kende ruim 850.000 euro toe uit het Hermesfonds.

www.pomwvl.be/gti

www.fabriekenvoortoekomst.be

Factory 4.0

Met de bouw van een **slimme assemblagelijijn** gaan Sirris en POM West-Vlaanderen de uitdagingen in de productie van vandaag en morgen aan. Op deze lijn kunnen bedrijven in een waarheidsgetrouwe omgeving zelf de mogelijkheden van Industrie 4.0 uittesten.

De assemblagelijijn werd ontwikkeld in het **Interregproject Factory 4.0** dat staat voor een grensoverschrijdende aanpak om bedrijven in de grensregio's kennis te laten maken met technologieën die passen in het kader van Industrie 4.0 en hun mogelijkheden.

Het project is een onderdeel van het Interregprogramma GOTOS3 (Zie hoofdstuk Fabrieken voor de Toekomst). In het project werkt de POM West-Vlaanderen nauw samen met partners NFID, Mecanov, Cetim, CITC, Pôle Mécatech, en Sirris. Het totale budget bedraagt 4.120.796,80 euro.

www.pomwvl.be/samenwerking-europa

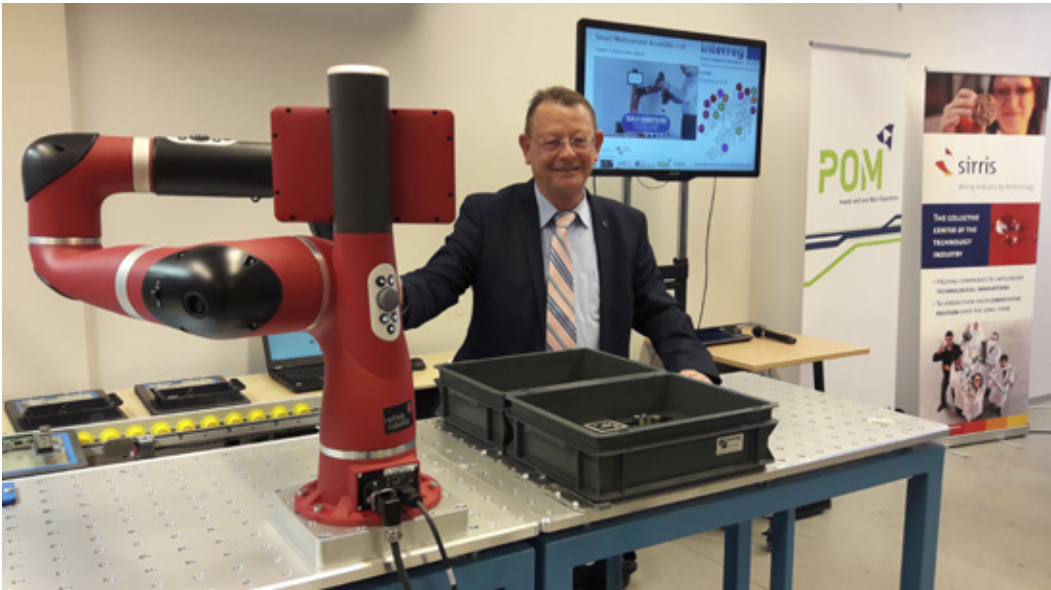
Nog enkele concrete acties uit 2017:

Product & Proces

- Het seminarie '**Automatisering in de maakindustrie**', in samenwerking met de Academie voor de Toekomst, SBM en Sirris liet 17 deelnemers kennis maken met de nieuwe automatisatietechnieken. De eerste van de 3 sessies startte op 8 februari 2017 in Kortrijk.
- 18 bedrijven met een productie-eenheid namen deel aan de opleiding '**Anders en beter organiseren: innovatieve arbeidsorganisatie in de praktijk**'. De opleiding georganiseerd door SBM en Flanders Synergy, startte op 24 februari 2017 en vond bij verschillende gastbedrijven plaats.
- Op 24 april bezochten 42 genodigden samen met Voka het splinternieuwe **Smart en Digital Factory Application Lab** in Kortrijk. Het arsenaal cobots werd in samenwerking met Sirris uitgebreid met Sawyer, een eenarmige CE-gekeurde robot. De robot werkt in een democel naast de operator en voert assemblagetaken uit. In 2017 verwelkomde het lab 695 bezoekers. Voor een tiental bedrijven heeft Sirris haalbaarheidstesten met cobots uitgevoerd. [\[zie Communicatie/Persberichten/Fabrieken voor de Toekomst\]](#).

Stefaan Matton (directeur POM West-Vlaanderen) en Cobot Sawyer.

- Op donderdag 30 november 2017 namen 12 bedrijven deel aan de praktijkgerichte workshop 'Robotisatie in de praktijk/Meet the Cobot' in het Sirris-lab in Kortrijk.

Rik Vanhevel (Sirris) werkt samen met cobot Sawyer.

- In samenwerking met Voka en UNIZO bezochten 32 deelnemers op 24 november 2017 Packo Inox in Zedelgem, een innovatieve producent van roestvast stalen componenten en installaties voor hygiënegevoelige toepassingen en productieprocessen.

Onderzoek en Testen

- Binnen het GTI-project 'Machinebouw & Mechatronica centrum West-Vlaanderen' werken Sirris, KU Leuven, UGent, Howest, POM West-Vlaanderen en TUA West nauw samen om het **competentiecentrum Machinebouw & Mechatronica** te realiseren.

CNH Industrial in Zedelgem, een voorbeeld hoe de kruisbestuiving tussen kennisinstelling en onderneming tot innovatieve hightech leidt.

Van links naar rechts op de foto: Carl Devos (UGent), Geert Ostyn (Picanol), Paul Snauwaert (CNH Industrial), gedeputeerde Jean de Bethune, Herman Derache (Sirris), Jos Pinte (FvT M&M), Davy Pissoort (KU Leuven), Geert Dangreau (POM West-Vlaanderen), Johannes Cottyn (UGent), Charlotte Destoop (TUA West) en Wim Serruys (UGent).

Bezoek CNH Industrial, Zedelgem.

Van links naar rechts op de foto: Geert Ostyn (Picanol), gedeputeerde Jean de Bethune en Paul Snauwaert (CNH Industrial).

- De bouw van een **slimme assemblagelij**n zorgt er voor dat bedrijven zelf de mogelijkheden van Industrie 4.0 kunnen uittesten. De nieuwe demolijn in het **Smart & Digital Factory in Kortrijk** bestaat uit 6 cellen die samen een assemblagelij n vormen voor de efficiënte fabricage van productfamilies met veel variaties. Ook een kmo met een budget van 100.000 euro kan een slimme assemblagecel bouwen met technologie die vandaag op de markt is. De nieuwe assemblagelij n werd ontwikkeld in het 'Interregproject Factory 4.0 (zie onderdeel 'Structurele projecten' en Communicatie/Persberichten/Fabrieken voor de Toekomst).

Van links naar rechts op de foto: Walter Auwers (Siris), Steven Van Luchene (POM West-Vlaanderen), Filiep Vincent (Siris), gedeputeerde Jean de Bethune, Bart Verlinden (Siris) en Rik Vanhevel (Siris).

Fabriek voor de Toekomst Zorgeconomie

Door de vergrijzing in West-Vlaanderen, het meest uitgesproken langs de kustlijn, neemt de vraag naar aangepaste zorg sterk toe. Deze tendens biedt heel wat mogelijkheden voor ondernemers uit verschillende sectoren die zich op de zorgsector willen richten.

Om de zorg van morgen betaalbaar, toegankelijk en kwaliteitsvol te houden, ontwikkelt de zorgsector nieuwe vormen van zorgverlening. Nieuwe technologieën en diensten kunnen hierbij een toegevoegde waarde zijn. Bedrijven uit sectoren zoals communicatietechnologie, textiel, voeding en bouw die leveren aan de zorgsector kunnen gericht inspelen op deze maatschappelijke tendens en daarbij nieuwe economische opportuniteiten benutten.

De Fabriek voor de Toekomst (FvT) Zorgeconomie wil het West-Vlaams bedrijfsleven versterken door de samenwerking met de zorgsector te stimuleren. Vanuit deze cocreatie wordt ingezet op de ontwikkeling van innovatieve businessmodellen tussen bedrijven en zorgactoren.

Product & proces – Onderzoek & Testen - Internationalisering

Kmo's krijgen toegang tot een aanbod gericht op 3 domeinen: Product & proces, Onderzoek & testen en Internationalisering. De Fabriek voor de Toekomst Zorgeconomie staat voor deze bedrijven en zorginstellingen klaar met:

- een aanbod aan unieke opleidingen die aansluiten bij de noden van zowel de zorginstellingen als de toeleveranciers van de zorgsector;
- fundamenteel en toegepast onderzoek binnen uiteenlopende kennisdomeinen, naar nieuwe inzichten en zorgverlening.

In het centrum van Brugge heeft de FvT Zorgeconomie haar uitvalsbasis in het historisch gebouwencomplex van het Tolhuis. Het fungeert als knooppunt voor communicatie en kennisuitwisseling tussen bedrijven, zorginstellingen, kennis- en overheidsinstellingen en organisaties uit het middenveld.

www.fabriekenvoordetoeekomst.be

Structurele projecten

Health Care Accelerator

Onze Belgische kust telt 80.000 appartementsgebouwen die, mits een verstandige aanpak, een duurzaam antwoord kunnen bieden op de behoeftes van de groeiende groep senioren. Met het GTI-project Health Care Accelerator (HCA) gaat de POM West-Vlaanderen en haar partners op zoek naar nieuwe antwoorden op deze uitdaging.

In België is er een duidelijke tendens waarneembaar waarbij senioren hun woning verkopen en zich in de herfst van hun leven aan de kust gaan vestigen. Hierdoor is West-Vlaanderen koploper op het vlak van vergrijzing en is er nood aan appartementen en woningen aangepast aan de behoeftes van die senioren. Een groot deel van het patrimonium aan de kust dateert van de jaren '70 en '80 en is niet (meer) aangepast aan de specifieke behoeftes en verwachtingen van een oudere bevolkingsgroep. De kust vormt dan ook dé regio bij uitstek om nieuwe woon-zorgconcepten te ontwikkelen.

Samen met Trefpunt Zorg van RESOC Noord-West-Vlaanderen, de West-Vlaamse hogescholen Howest en VIVES, architectenbureau B2Ai, UNIZO, Antwerp Managementschool, Ondernemerscentra West-Vlaanderen en de kustgemeentes Blankenberge en Koksijde (beide pilootprojecten) wil de POM West-Vlaanderen gericht inspelen op deze nood: met het HCA-project willen de projectpartners een beproefd concept ontwikkelen dat toelaat dat ouderen langer zelfstandig thuis wonen.

Het project Health Care Accelerator werd ingediend in het kader van de GTI West-Vlaanderen binnen het Vlaamse EFRO-programma. De totale projectkost bedraagt 990.000 euro, waarvoor het partnerschap 396.000 euro Europese steun ontvangt via het Vlaamse EFRO-programma. De Provincie en de POM West-Vlaanderen dragen meer dan 500.000 euro bij in het project (Zie Communicatie/Persberichten/Fabrieken voor de Toekomst).

www.pomwvl.be/gti

SHINE

Het Interreg-Noordzeeregioproject SHINE (Shared value through integrated business models in the Healthcare economy) zet in op de toegevoegde waarde van bedrijven om de zorg van morgen betaalbaar te houden en op een vernieuwde samenwerking tussen bedrijven en zorginstellingen die de cliëntgerichte zorg van morgen waarborgt.

Het project wil geïntegreerde businessmodellen tussen bedrijven en zorginstellingen tot stand brengen die aanleiding geven tot een gedeelde waardecreatie (economische en maatschappelijke meerwaarde). Daarnaast zet het project ook in op nieuwe waardeketens rond de cliënt, essentieel om de kwaliteit van de zorg te waarborgen (systeeminnovatie).

Concreet worden volgende resultaten vanuit het SHINE - project gedissemineerd:

- een roadmap voor het creëren van nieuwe businessmodellen in de zorgeconomie;
- het opzetten van spin-offs in de zorgeconomie;
- kmo's tonen op welke wijze ze in de zorgeconomie kunnen opschalen.

Acht organisaties uit Schotland, Nederland en Vlaanderen zijn actieve partners in dit project dat officieel startte op 1 januari 2016 en 3 jaar zal lopen. De Vlaamse partners zijn POM West-Vlaanderen (hoofdpartner), KU Leuven Kulak, AZ Groeninge Kortrijk en OCMW Kortrijk. Het totale projectbudget bedraagt 2.456.567 euro, waarvan 1.336.602 euro bestemd is voor West-Vlaanderen.

www.pomwvl.be/samenwerking-europa

Nog enkele concrete acties uit 2017:

Product & Proces

- In 2017 organiseerde FvT Zorgeconomie diverse **roadshows**: op 10 oktober over **communicatietechnologie** bij Sensotec met 23 deelnemers, op 29 november over **Food & Nutrition** bij Fibrona met 38 deelnemers en op 5 december over **Slim Textiel** bij Sioen met 37 deelnemers.
- Op 21 april 2017 had de **infosessie 'IOT in Health'** plaats in het AZ Sint Jan in Brugge, met 114 deelnemers. De infosessie kadert in het Interreg-2-Zeeënproject.
- **Acties SHINE:**
 - In 2017 werden 8 zorgorganisaties begeleid om hun innovatief concept uit te werken tot een spin-off.
 - Op 27 april 2017 vond het symposium 'Intellectueel eigendomsrecht, ook voor zorgorganisaties' plaats in het kasteel Tillegem in Brugge. Advocatenkantoor Eubelius wees de 34 aanwezigen op het belang voor de zorginstellingen om hun intellectuele eigendom naar waarde te schatten en deze ook juridisch te beschermen.

Symposium 'Intellectueel eigendomsrecht, ook voor zorgorganisaties' in het Kasteel Tillegem in Brugge.

- Het symposium 'Geïntegreerde samenwerking in de zorgeconomie' op 9 november 2017 in Brugge belichtte het ecosysteem waarbinnen spin-offs in de zorgeconomie tot stand kunnen komen. Ook het belang van een goede structuur voor het bestuur van zorgorganisaties kwam aan bod. Deze bevindingen werden daarna ondersteund door een praktijkgetuigenis. Vanuit het ecosysteem zorgeconomie waren er 73 deelnemers.

- **Acties Health Care Accelerator:**
 - De FvT Zorgeconomie organiseerde op 14 september 2017 voor 52 deelnemers de infosessie 'Woon-zorg aan de kust' in Howest in Brugge.
 - Op 7 december 2017 vond de infosessie 'Multidisciplinaire samenwerkingen voor zelfstandige zorgverstrekkers' plaats in het Tolhuis in Brugge. De Federatie van de Vrije Beroepen en advocatenbureau Dewallens & Partners gaven uitleg over het opzetten van multidisciplinaire samenwerkingen, 19 actoren uit zorgsector waren hierop aanwezig.

Internationalisering

- **Acties SHINE:**
 - Om de handelsmissie naar Den Haag voor te bereiden, organiseerde FvT Zorgeconomie op 15 juni 2017 een seminarie over het belang van innovatie en export. Er waren 18 deelnemers.
 - Op 27 september 2017 vond de handelsmissie naar Den Haag plaats. De 11 Belgische en 10 Schotse bedrijven maakten kennis met de Nederlandse zorgmarkt via een brokerage -event en een bezoek aan de beurs World of Healthcare.

Deelnemers handelsmissie Den Haag.

Exponential Academy

Research – Inspire – Empower

Exponential Academy inspireert en ondersteunt bedrijven bij het ondernemen in snel veranderende tijden. De Academy wordt aangestuurd vanuit de 3 betrokken partners, POM West-Vlaanderen, TUA West en Antwerp Management School.

Enkele concrete acties uit 2017:

Inspire

- Op 25 april 2017 organiseerde Exponential Academy bij Renson in Waregem de sessie 'Innoveer mee door corporate venturing'.
- Het event 'Disruptival - The Experience' dat op 31 augustus 2017 plaats had in het Vlaams luchtvaartopleidingscentrum (VLOC) in Oostende toonde de technologie van morgen aan de ondernemers van vandaag. Ruim 100 aanwezigen kregen er een glimp van de toekomst te zien. Kennisinstellingen demonstreerden de nieuwste technologieën en gaven de ondernemers een voorproefje van de impact van recente ontwikkelingen en mogelijke opportuniteiten voor hun bedrijf. Zelf een drone besturen, met een Virtual Reality bril of door een hololens kijken, een zelf-regelend systeem in de war sturen, hyperspectraal licht ontdekken, de nieuwste materialen vastpakken, insecten proeven, cobots bedienen... het kon allemaal.

Ann Verdonck (UNIZO West-Vlaanderen) test een Virtual Reality bril begeleid door IMEC en vergezeld door Stefaan Matton (directeur POM West-Vlaanderen).

Partners van Exponential Academy (vlnr): Maka De Lameillieure (Antwerp Management School), Brecht Vanhecke (POM West-Vlaanderen), Eefje Hernalsteen (POM West-Vlaanderen), Emmelie Houzet (TUA West), Stefaan Matton (POM West-Vlaanderen), Jean de Bethune (voorzitter POM West-Vlaanderen) en An Cosaert (Antwerp Management School).

Empower

- Voorstelling van het jaarprogramma 2017 van **Exponential Academy** tijdens het **startevent** op 25 januari 2017 in het OC Kortrijk.
- Exponential Academy organiseerde in het najaar 2017 in het Kenniscentrum ARhus in Roeselare 3 **workshops 'Exponential Thinking'** binnen het Interreg-2-Zeeënproject ISE (Innovative Sector Exchange). Twintig ondernemers kregen inzicht in de elementen die van een bedrijf een exponentieel bedrijf maken dat klaar is voor de toekomst. Ze gingen er zelf mee aan de slag en testten diverse tools uit om deze elementen in het eigen bedrijf te implementeren.

www.exponentialacademy.be

Hoofdstuk 3

Transport & Logistiek

Geen concurrentieel productieapparaat zonder een efficiënt, betrouwbaar en duurzaam logistiek systeem, aangepast aan de noden van een toekomstgerichte industrie 4.0. De POM West Vlaanderen zet dan ook sterk in op de verdere ontwikkeling van de transport- en logistieke sector en de uitbouw van West-Vlaanderen tot performante logistieke draaischijf, namelijk **West Poort: Logistieke hub 4.0**.

De POM West-Vlaanderen realiseert deze strategie niet enkel via immateriële projecten, maar ook door middel van materiële projecten en investeringen. Waar nodig en opportuun participeert de POM West-Vlaanderen actief in strategische logistieke infrastructuren en in projecten die inzetten op technologische innovaties. Op die manier wenst de POM West-Vlaanderen een stukje ondernemersrisico weg te nemen, het maatschappelijk rendement te verhogen en de industrie en de transport- en logistieke sector in het algemeen versneld te ondersteunen met de uitdagingen van de supply chain van de toekomst.

Efficiënter goederenstromen ontsluiten - Logistieke stromen optimaliseren - Logistieke innovaties stimuleren

De werking van de POM West-Vlaanderen op het vlak van transport en logistiek is onder te verdelen in 3 pijlers:

- efficiënter goederenstromen ontsluiten;
- logistieke stromen optimaliseren;
- logistieke innovaties stimuleren.

Efficiënter goederenstromen ontsluiten

West-Vlaanderen genereert als sterk industriële regio omvangrijke goederenstromen. Om deze goederenstromen efficiënter en effectiever te ontsluiten, investeert de POM West-Vlaanderen gericht in multimodale platformen, zoals bijvoorbeeld de ontwikkeling van de River Terminal Wielsbeke. Deze terminal is uitstekend gelegen aan de Leie en kan als binnenvaarplatform grote volumes ontsluiten richting zeehavens, om op die manier de groei te versterken van de industrie in Zuid- en Midden-West-Vlaanderen.

River Terminal Wielsbeke (Foto: www.noordzeedrones.be).

Logistieke stromen optimaliseren

Logistieke stromen optimaliseren kan de industrie heel wat kosten besparen en leidt tot een betere logistieke dienstverlening en lagere carbon footprint. Om de vraag vanuit de industrie en het aanbod vanuit de transport- en logistieke sector beter op elkaar af te stemmen treedt de POM West-Vlaanderen op als facilitator of neutrale matchmaker, bijvoorbeeld op het vlak van bundelen van goederenstromen.

Logistieke kennisinfrastructuur

Een innovatieve en kennisgedreven logistieke sector is cruciaal om de logistieke stromen en de vele activiteiten en diensten blijvend in West-Vlaanderen te verankeren. Om de logistieke innovaties dicht bij de bedrijven uit de transport- en logistieke sector te brengen, zet de POM West-Vlaanderen in op strategische samenwerking met onder meer TUA West, KU Leuven, UGent, Howest, VIVES en het Vlaams Instituut voor de Logistiek (VIL).

www.pomwvl.be

Structurele projecten

Autonoom varen in de Westhoek

Het project 'Autonoom varen in de Westhoek' wil de technologie voor onbemand varen testen in een real-life omgeving, op de IJzer tussen Heernisse (Diskmuide) en het Sint-Joris spaarbekken (Nieuwpoort). Projectpartners, De Vlaamse Waterweg nv, POM West-Vlaanderen en KU Leuven startten in 2017 met de voorbereidingen voor het testen van een autonoom varende vaartuig op de IJzer.

De IJzer en het gebied tussen Heernisse en Nieuwpoort vormt de ideale proeftuin voor de uitvoering van het project. De interferentie met ander scheepvaartverkeer is er beperkt ten opzichte van drukke en grotere vaarwegen en het testgebied heeft de ideale omvang om tot betrouwbare resultaten te komen.

Door autonoom varende vaartuigen in te zetten, worden kleine vaarwegen zoals in de Westhoek, competitief ontsloten via de binnenvaart. Bedrijven in de Westhoek zijn dan ook geïnteresseerd. De testvaarten zullen in het najaar van 2018 van start gaan.

Met dit proefproject neemt Vlaanderen een voortrekkersrol op binnen de EU en kan het project rekenen op Europese steun.

Het project 'Autonoom varen in de Westhoek' werd ingediend in het kader van de GTI West-Vlaanderen binnen het Vlaamse EFRO-programma. De Vlaamse Waterweg nv en copromotoren POM West-Vlaanderen en KU Leuven, werken samen om het project te realiseren. De totale projectkost bedraagt 622.994 euro. Minstens 138.000 euro hiervan wordt met provinciale middelen toegereken. Het project rekent daarnaast op 249.197,94 euro Europese steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO). Zie ook Communicatie/Persberichten/Transport & Logistiek.

*Het begeleidingscomité van het project 'Autonoom varen in de Westhoek'.
Op de foto van links naar rechts, Ellen Cardoen (EFRO Contactpunt West-Vlaanderen), Jeroen Daese (POM West-Vlaanderen), Michael Deca (De Vlaamse Waterweg nv) en Gerben Peeters (KU Leuven).*

LAR Business & Facility Center

Om het ondernemerschap in Menen te versterken, wordt een business- en faciliteitencentrum ingericht in de lege ruimtes (300 m²) van het douanegebouw in Rekkem, al jaren niet meer in gebruik.

In het Business Center komen enkele vergaderzalen, in het Facility Center, sanitair comfort voor de vele vrachtwagenchauffeurs die er laden en lossen of de nacht doorbrengen in hun vrachtwagen.

De werken zullen in 2019 starten.

In dit GTI-project werkt de POM West-Vlaanderen samen met Stad Menen (promotor). De totale projectkost bedraagt 500.000 euro, waarvan 166.000 euro gefinancierd wordt door het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) en 124.500 euro door de Vlaamse overheid. De Provincie West-Vlaanderen en Leiedal dragen elk 40.000 euro bij in de kosten. De bijdrage van Stad Menen bedraagt 40.000 euro.

www.pomwvl.be/gti

SYN-ERGIE

De transport- en logistieke sector vormt een belangrijke motor voor economische groei in de grensregio Vlaanderen-Nederland. Tegelijkertijd kampt de sector met heel wat uitdagingen op vlak van CO₂-uitstoot en efficiëntie.

Met het project SYN-ERGIE slaan 8 projectpartners de handen in elkaar voor efficiënter en duurzamer goederentransport tussen de provincies West-Vlaanderen en Nederlands Limburg. Tijdens het kick-off event op woensdag 24 mei 2017 bij Unilin in Wielsbeke werd het project bekend gemaakt bij het grote publiek en de bedrijven.

Dagelijks worden grote hoeveelheden goederen en containers vanuit en via de regio's West-Vlaanderen en Nederlands Limburg naar het oosten, respectievelijk westen van de grensregio getransporteerd. Wegens het ontbreken van een concurrentiële dienstverlening via spoor en binnenvaart, gebeurt dit nu hoofdzakelijk via de weg. Door verladers, logistieke dienstverleners en multimodale operators te verenigen in communities en een aantal concrete business cases door te rekenen, wil SYN-ERGIE de markt een duwtje in de rug geven om een multimodaal transportaanbod op de as West-Vlaanderen-Antwerpen-Nederlands Limburg te realiseren.

Een van de acties is de realisatie van een spoor- en binnenvaartverbinding op de as West-Vlaanderen - Antwerpen - Limburg (Nederland). Naast multimodaal transport zet het project in op synchromodaal transport, het real time schakelen tussen verschillende vervoersmodi.

De Vlaamse partners in het project SYN-ERGIE zijn POM West-Vlaanderen, VIVES, Voka West-Vlaanderen en Nallian. Het totale projectbudget bedraagt 1.254.240 euro, waarvan de helft gefinancierd wordt binnen het Interreg (Vlaanderen-Nederland) - programma, het grensoverschrijdend samenwerkingsprogramma met financiële steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO). Daarnaast krijgt het project ook financiële steun van de provincies West-Vlaanderen en Limburg (Nederland).

Zie ook *Communicatie/Persberichten/Transport & Logistiek*.

www.pomwvl.be/samenwerking-europa

Nog enkele concrete acties uit 2017:

Efficiënter goederenstromen ontsluiten

- De POM West-Vlaanderen en De Vlaamse Waterweg nv investeren ruim 10 miljoen euro in bijkomende capaciteit voor de binnenvaart. Naast de uitbreiding en renovatie van River Terminal Wielsbeke, wordt op het kanaal Roeselare-Leie geïnvesteerd in een nieuwe binnenvaartterminal, namelijk River Terminal Roeselare. De geplande werken werden toegelicht tijdens een customer event op 15 juni 2017 (zie [Communicatie/Persberichten/Ondernemerschap/Transport & Logistiek](#)).

Jean de Bethune, gedeputeerde voor Economie en Chris Danckaerts, gedelegeerd bestuurder De Vlaamse Waterweg nv: 'Een voorbeeld van de rol die een moderne overheid kan spelen, faciliterend, als schakel tussen vraag en aanbod'.

- Door de stijging van watergebonden goederenstromen zal er tegen 2025 nood zijn aan 72 hectare voor watergebonden bedrijventerreinen. Dit zijn cijfers uit de studie Transport Bis (www.pomwvl.be/transport-bis). Samen met de Provincie, De Vlaamse Waterweg nv en de intercommunes WVI en Leiedal werkte de POM West-Vlaanderen een strategie uit om het aanbod aan watergebonden bedrijventerreinen op te krikken. Dit schept opportuniteiten voor de binnenvaart in West-Vlaanderen. De studienamiddag 'Ruimte met Toekomst: een doordachte strategie' op 23 november 2017 vatte de conclusies en beleidsaanbevelingen uit de studie samen voor de 63 deelnemers (zie [Communicatie/Persberichten/Transport & Logistiek](#)).

Logistieke stromen optimaliseren

- Logistieke dienstverlener Delcatrans, expediteur Remant Cool Logistics, de POM West-Vlaanderen en een zevental verladere werken samen om op het traject Wielsbeke-Antwerpen reeferers of **diepvriescontainers van de weg naar de binnenvaart** te shiften. De technische controle van reeferers zal op River Terminal Wielsbeke gebeuren in plaats van in de haven. Agristo en Crop's waren de eerste verladere om reeferers te shiften van de weg naar de binnenvaart (*Zie Communicatie/Persberichten/Transport & Logistiek*).

Op de foto van links naar rechts: Dany Eyben (Delcatrans), Carmen Wallays (Agristo), Alexander Demon (POM West-Vlaanderen) en Peter Van den Broek (Remant Cool Logistics).

Logistieke innovaties

- Op 13 december 2017 werd een samenwerkingsovereenkomst ondertekend met het Zeebrugge havenbestuur MBZ voor de ontwikkeling van een **kennishub en demonstrator 'Physical Internet'**. Hiermee zet de POM West-Vlaanderen in op het belangrijk thema van digitalisering in de transport-logistieke sector, om zo onder meer ketenregie-activiteiten van internationale goederenstromen te versterken en te verankeren in West-Vlaanderen, en in de haven van Zeebrugge in het bijzonder. De beoogde kennishub en demonstrator worden gehuisvest op de 6de verdieping van de nieuwe ABC-toren (cruiseterminal) in Zeebrugge.

Hoofdstuk 4

Arbeidsmarkt

Academie voor de Toekomst

Met werkloosheidscijfers van minder dan 5% wordt de krapte op de West-Vlaamse arbeidsmarkt steeds meer voelbaar. Zeker nu de economie opnieuw aantrekt en bedrijven weer volop investeren, is menselijk kapitaal een steeds schaarser wordende productiefactor. Vooral technische functies zijn een groot knelpunt. Dit is onder meer het gevolg van een te beperkte uitstroom uit het technisch onderwijs, en de toenemende automatisering in de industrie die ook toenemende technische competenties van werknemers met zich meebrengt.

Met de Academie voor de Toekomst (AvT) wil de POM West-Vlaanderen ondernemers ondersteunen in hun zoektocht naar en het behouden van competente en gemotiveerde medewerkers.

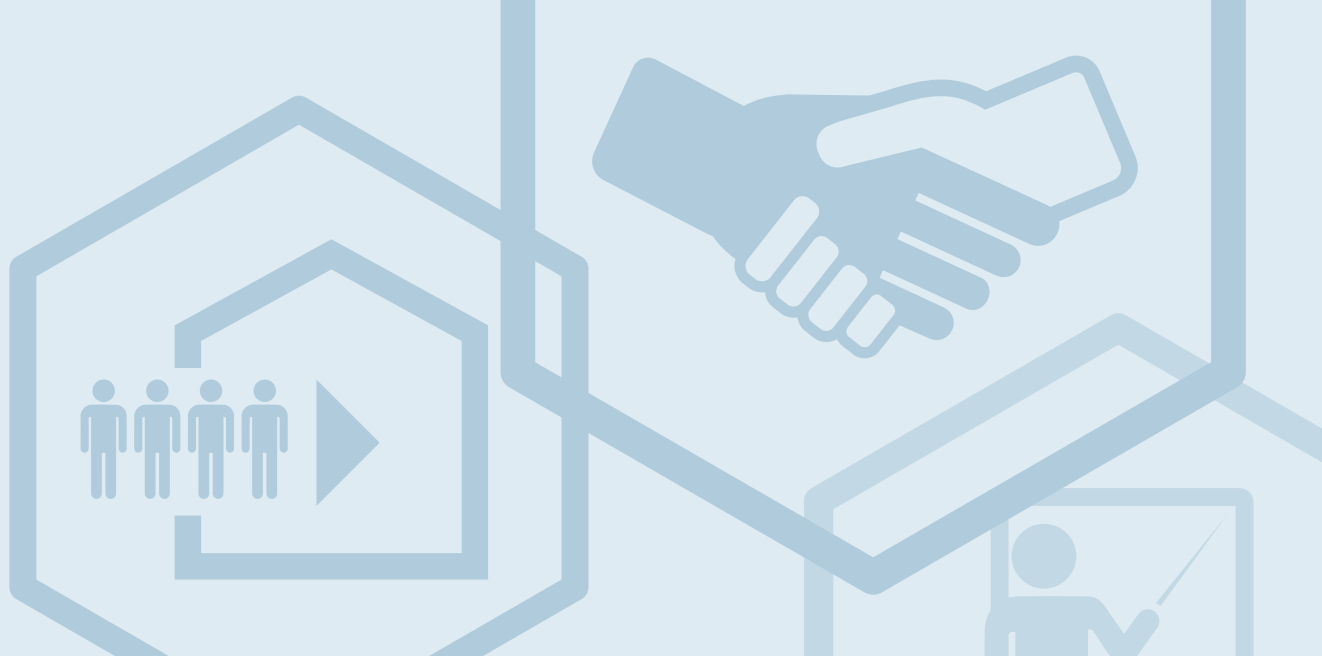
Instroom – Opleiding - HR-management

De Academie voor de Toekomst zet in op:

- het verhogen van de **instroom** van nieuwe (toekomstige) werknemers naar technische vacatures in de industriële sectoren;
- het ontwikkelen van een toekomstgericht **opleidingsaanbod** voor werknemers en ondernemingen;
- het stimuleren van **sociale innovatie** in ondernemingen en het bevorderen van een motiverend HR-beleid.

De POM West-Vlaanderen trekt samen met Syntra West de Academie voor de Toekomst. De VDAB, de centra voor volwassenenonderwijs (CVO's), de sectorfondsen, sectorfederaties en sectorale kenniscentra zoals Flanders' FOOD, Sirris en Centexbel zijn belangrijke partners.

www.fabriekenvoordetoekomst.be

Structurele projecten

Grenzeloos Competent

Het Europees project **Grenzeloos Competent** streeft naar een betere afstemming tussen aanbod en vraag op de arbeidsmarkt in de Frans-Belgische grensregio.

De POM West-Vlaanderen en partners ontwikkelen grensoverschrijdende opleidingsprogramma's voor technische beroepen, verbeteren de jobpromotie aan beide zijden van de grens (via ontdekkingsdagen) en begeleiden bedrijven bij de aanwervingsprocedures. Een grensoverschrijdend socio-economisch observatorium zal evoluties in kaart brengen en analyseren. Het project focust op 3 sectoren: agrovoeding, textiel & nieuwe materialen en duurzaam bouwen.

Grenzeloos Competent wordt gerealiseerd in het kader van het Interreg (Frankrijk-Wallonië-Vlaanderen) - programma. De totale projectkost bedraagt 4,08 miljoen euro en wordt voor 50% gefinancierd door het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO). Ook de Provincie West-Vlaanderen en het Waals Gewest leveren financiële steun. Het project loopt van 1 oktober 2016 tot 30 september 2020.

AB Réfugiés

Eind 2017 werd het Interreg (Frankrijk-Wallonië-Vlaanderen) - project **AB Réfugiés** officieel goedgekeurd. Dit project met de POM West-Vlaanderen als initiatiefnemer en projectleider, wil in 3 jaar tijd zo'n 230 vluchtelingen begeleiden naar werk. In West-Vlaanderen experimenteert VDAB met een opleidingsvorm waarbij vluchtelingen gedurende 6 maanden een beroepsopleiding volgen op de werkvloer van een maatwerkbedrijf en onder begeleiding van een werkplekcoach. De vluchtelingen krijgen ook taallessen om een (technische) woordenschat in het Nederlands en/of Frans aan te leren.

De Provincie wil via dit project ook werk maken van een meertalig digitaal beeldwoordenboek dat de communicatie op de werkvloer moet bevorderen.

Er zijn 11 Franse, Waalse en Vlaamse partners. Het totale projectbudget bedraagt 1.873.000 euro waarvan de helft gefinancierd wordt door het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO). Ook de Provincie West-Vlaanderen en het Waals Gewest leveren financiële steun.

www.pomwvl.be/samenwerking-europa

Nog enkele concrete acties uit 2017:

Instream

- Tijdens de belevenisdag **Install Your Future** op 9 maart 2017 organiseerde de AvT workshops rond hernieuwbare energie in de offshorewindsector en de bouwsector voor leerlingen uit het secundair onderwijs.
- Op 17 oktober 2017 opende het **Joblabo Voeding** officieel zijn deuren. Het Joblabo Voeding is een doe- en belevingscentrum voor jongeren tussen 10 en 14 jaar. Op een interactieve manier maken ze kennis met de wereld van de voeding, de voedingsindustrie, de vele beroepen in de voedingsindustrie en de opleidingen die naar deze jobs leiden. Gehuisvest in het Huis van de Voeding wil het Joblabo een vitrine zijn voor de sector en in het hart van de sector. Het Joblabo Voeding is volledig drietalig (Nl, Fr, Eng) en staat open voor alle jongeren en werkzoekenden uit de Frans-Belgische grensregio en daarbuiten. Al meer dan 500 enthousiaste jongeren bezochten het Joblabo. *De totale investering bedroeg 150.000 euro waarvan de helft gefinancierd door het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) en 25% door de Provincie West-Vlaanderen.*

Op 17 oktober 2017 opende het Joblabo Voeding officieel zijn deuren.

- Food@Network, een netwerkmiddag voor bedrijven, onderwijs en intermediairs had op 23 november 2017 plaats in het Huis van de Voeding. De netwerkmiddag informeerde de 103 deelnemers over de voedingssector, de vereiste competenties, de opleidingen en bijscholingen ...
- Op 23 november 2017 startte de 4e editie van de job- en opleidingsbeurs **Food@Work LIVE**. Tien bedrijven zetten er hun beste beentje voor om de 300 jongeren en 65 werkzoekenden op een actieve manier te laten kennismaken met de voedingsindustrie.
- Op 28 november 2017 vond de **grensoverschrijdende ontdekkingsdag voor werkzoekenden** plaats, een organisatie van Cefret, Cobot, CIA, VDAB en POM West-Vlaanderen. 13 Vlaamse, Waalse en Franse werkzoekenden bezochten Sioen en de textielvitrine in het opleidingscentrum van Cefret (Moeskroen). Aansluitend kregen ze de kans om een opleiding te volgen om in de sector aan de slag te gaan als operator, 7 werkzoekenden namen de uitdaging aan. De ontdekkingsdagen worden gerealiseerd in het kader van het Interregproject Grenzeloos Competent.

Job- en opleidingsbeurs Food@Work LIVE.

Opleiding

- Begin 2017 organiseerde de AvT samen met SBM en Sirris de opleiding '**Automatisering in de maakindustrie**'. In 3 sessies leerden 17 deelnemers de nieuwe automatisatietechnologieën kennen en de aanpak om deze te implementeren in hun bedrijf.
- De POM West-Vlaanderen en partners organiseerden 2 grensoverschrijdende opleidingen 'Technisch operator' (Interregproject Grenzeloos Competent):
 - Voor de voedingsmiddelensector werkte de POM samen met Alimento/IPV, VDAB, Entrepreneurs Ensemble, Le Forem en AFPA. De eerste sessies hadden plaats in de opleidingsateliers van VDAB in Roeselare, Le Forem in Moeskroen en GRETA in Duinkerke.
 - De vijfdaagse opleiding voor de textielsector werd ontwikkeld door Cefret, Cobot, CIA, in samenwerking met VDAB en POM West-Vlaanderen. Het theoretische deel werd gegeven in het opleidingscentrum Cefret in Moeskroen, de praktijksessies in het PTI in Kortrijk.

HR-management

- Binnen de werking van de Academie voor de Toekomst, organiseerde SBM samen met Flanders' Synergy begin 2017 de opleiding 'Anders en beter organiseren voor productiebedrijven'. De opleiding bood een praktische introductie in de theorie van de Innovatieve Arbeidsorganisatie, 12 cursisten namen deel.

Sociale economie

Ook de sociale economie ligt de POM West-Vlaanderen nauw aan het hart. De POM gaat voor een **duurzame kwalitatieve tewerkstelling van kansengroepen op de arbeidsmarkt**, en ijvert voor een versterking van het ondernemerschap van de sociale ondernemingen en voor een kennisdeling tussen sociale en reguliere economie.

www.pomwvl.be

Structurele projecten

Toegepaste Technologische Innovatie

Het GTI-project **TTI (Toegepaste Technologische Innovatie)** draait op volle toeren. 4Werk, de overkoepelende organisatie van West-Vlaamse maatwerkbedrijven en de POM West-Vlaanderen lanceerden in 2016 6 proeftuinen waarbij concrete en effectieve productieondersteunende technologieën ontwikkeld worden. Met dit project willen de maatwerkbedrijven hun positie als betrouwbare toeleverancier voor de West-Vlaamse maakindustrie kracht bij zetten. Deze proeftuinen, waar procesontwikkeling via cocreatie voorop staat, omvatten telkens een maatwerkbedrijf, een kennispartner (met name Xiak en SIRRIS) voor de ontwikkeling van aangepaste technologieën én reguliere ondernemingen.

Het project TTI werd in 2016 opgestart in het kader van de GTI West-Vlaanderen binnen het Vlaamse EFRO-programma. De vzw 4Werk is promotor, ondersteund door de POM West-Vlaanderen en met 7 maatwerkbedrijven als uitvoerende partners. De projectkost bedraagt 800.000 euro, waarvan 40% gefinancierd wordt door het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO). De Provincie, de POM West-Vlaanderen en de 7 maatwerkbedrijven financieren samen voor 60% (Zie [Communicatie/Persberichten/Arbeidsmarkt](#)).

www.pomwvl.be/gti

Nog enkele concrete acties uit 2017:

- Tijdens de commissie Werk en Sociale Economie op 14 december 2017 vroegen de POM West-Vlaanderen en 4Werk aandacht voor de maatwerkbedrijven en hun grote maatschappelijke en economische waarde. De Vlaamse parlementsleden werden uitgenodigd om de vele voordelen van de maatwerkbedrijven door een ondernemersbril te bekijken, letterlijk en figuurlijk (*zie Communicatie/Persberichten/Arbeidsmarkt*).

Een delegatie van 4Werk en de POM West-Vlaanderen vroegen de commissieleden Werk en Sociale economie hun ondernemersbril op te zetten om naar maatwerkbedrijven te kijken.

- Samen met partners 4Werk, Voka en UNIZO organiseerde de POM West-Vlaanderen in 2017 drie netwerkevents 'Samen in 't groen werkt' voor diverse spelers inzake groeneconomie in West-Vlaanderen. Op het event op 1 februari waren 43 deelnemers uit de reguliere en sociale economie aanwezig. Op 30 mei werden vanuit de sectorfederaties, de reguliere tuinaannemers en de maatwerkbedrijven enkele vertegenwoordigers afgevaardigd om een gezamenlijke visie over de een-economiegedachte te formuleren. Op 5 december volgde een bedrijfsbezoek bij De Groene Kans in Diksmuide met 24 deelnemers.
- De studie 'Tewerkstellings- en participatieplaatsen voor personen uit de kansengroepen in West-Vlaanderen - editie 2017' toont aan dat de provincie het ook in 2016 goed deed op vlak van inclusieve tewerkstelling met 55.328 tewerkstellings- en participatieplaatsen voor kansengroepen, een toename met 2,2% in vergelijking met 2014 (*zie Communicatie/Persberichten/Arbeidsmarkt*).
- Samen met 4Werk werd een brochure rond enclavewerk uitgebracht.
- Op 17 maart 2017 had in alle provincies een gecoördineerd bezoek van parlementairen aan een Arbeidszorginitiatief plaats. De West-Vlaamse parlementairen bezochten De Klus in Beernem.
- Het netwerk 'Geschenken met een verhaal', een bundeling van verschillende producten in ateliers van organisaties uit de zorg en de sociale economie, werd verder uitgebouwd.
- De roadshow West4work, een samenwerking met Resoc's, Streekoverleg Kust, VDAB en Diverscity

van VVSG telde 5 edities in 5 regio's (Noord-, Zuid- en Midden-West-Vlaanderen, de Westhoek en de Kust). Elke editie belichtte een ander arbeidsmarktgerelateerd thema. Deze roadshow lokte in totaal 943 bezoekers.

- **Smart@West-Vlaanderen**, slimme samenwerking met maatwerkbedrijven zorgt voor een duurzame competitiviteit. Dit netwerkevent op 8 november 2017 met en voor de maakindustrie in West-Vlaanderen lokte 250 bedrijven naar De Oude Melkerij in Gits.

Bedrijven als Thule, Quadrant, Anziplast, Picanol, Daikin en Hydro Extruded Solutions getuigden over hun samenwerking met maatwerkbedrijven, waarbij sterk wordt ingezet op cocreatie. Samen bieden ze het hoofd aan de hoge eisen van de klanten: produceren met zero foutenmarge of 'just-in-time delivery'. Geruggesteund door de nieuwste productietechnieken als slimme automatisatie en cognitieve arbeidsondersteuning wordt hierbij niet ingeboet aan kwaliteit.

Dat maatwerkbedrijven een cruciale rol spelen in onze economie, werd kracht bijgezet door de industriële bedrijfswereld zelf op het event Smart@West-Vlaanderen op 8 november 2017.

***Van links naar rechts achteraan op de foto:** Filip Van der Linden (Thule), Steven Van Luchene (POM West-Vlaanderen), Marc Lambotte (Agoria), Fa Quix (Fedustria), Bruno D'Hondt (Hydro Extrusion Benelux), Frank Beckx (Essenscia), Rik Vanhevel (Sirris), Eline Persyn (POM West-Vlaanderen), Geoffrey Hamon (Howest), Rebekka Celis (POM West-Vlaanderen) en gedeputeerde Jean de Bethune.*

***Van links naar rechts vooraan op de foto:** Ilse Van Houtteghem (POM West-Vlaanderen), Greet Moerman (Fevia), Carl Delaere (Picanol), Tim Vannieuwenhuyse (WAAK).*

Hoofdstuk 5

Westhoek Impulsplan

2017 is een schakeljaar geweest voor het Westhoek Impulsplan.

Een onafhankelijk innovatie-expert voerde in opdracht van de POM West-Vlaanderen een onderzoek uit naar de sleutelacties om verder gestalte te geven aan innovatie, duurzaamheid en toekomstgerichtheid, de drie kernwoorden die het Impulsplan als unieke troeven voor de Westhoek wil uitbouwen. Een breed spectrum van actoren en thema's waren bij dit onderzoek betrokken.

Het onderzoek bracht een aantal generieke noden aan het licht, zoals de nood aan een integrale aanpak, de transitie van ondersteunende naar effectief vernieuwende initiatieven en een inhoudelijk transversaal ondersteunend kader.

Daarnaast zijn er specifieke transversale regionale noden, zoals onder meer het aantrekken van economisch-technologische profielen voor de regio en het ontsluiten van de regio over de landsgrenzen heen.

Mee op basis van de resultaten van dit onderzoek werd in 2017, vanuit de ambitie tot een integrale benadering voor regionale transitie, het startschot gegeven voor een zeer concrete uitwerking van het Westhoek Impulsplan in zeer concrete werven die aan die ambitie gestalte geven.

De 'economische werkpunten voor de Westhoek' zijn onderverdeeld in 2 grote categorieën: transversale werkpunten die de hele Westhoek beslaan en specifieke aandacht voor de stedelijke motoren.

Met de transversale werkpunten:

- neemt de Westhoek een volwaardige plaats op in het industriële economische weefsel, met onder meer het opzetten van peterschapsprojecten en onderzoek naar vernieuwende niches in onder meer landbouw en voedingsindustrie;
- neemt de Westhoek in het kader van een globaal ontsluitingsplan het voortouw op gebied van duurzame mobiliteit, met bv. het pilootproject onbemande duwvaart en experimenten met waterstofgedreven vervoer;
- wordt de Westhoek ook naar buiten uit als duurzame regio gepositioneerd, met onder meer een focus op toeristische innovatie.

Kennisdomeinen POM West-Vlaanderen

Hoofdstuk 1

Internationalisering

Buitenlandse handel en internationalisering zijn in de hedendaagse economie niet meer weg te denken. Voor de West-Vlaamse ondernemers betekent het nieuwe mogelijkheden waarbij een actieve internationale oriëntering de positie van hun bedrijf verstevigt. Nieuwe buitenlandse markten betreden en contacten leggen is echter geen sinecure.

De POM West-Vlaanderen:

- ondersteunt en adviseert de ondernemers bij het internationaliseren van hun bedrijf;
- maakt ondernemers wegwijs in de diverse facetten van internationaal ondernemerschap;
- brengt ondernemers via internationale netwerken in contact met bedrijven in het buitenland;
- bezoekt samen met ondernemers de meest relevante buitenlandse beurzen;
- organiseert regelmatig collectieve beursstanden met West-Vlaamse ondernemers.

De POM West-Vlaanderen trekt ook actief nieuwe investeringen aan in de West-Vlaamse regio. Via de koepel “Invest in West Flanders” worden potentiële investeerders geïnformeerd en warm gemaakt voor de unieke investeringsmogelijkheden in de provincie.

Zo worden via de werking rond Invest in West Flanders vers kapitaal, ideeën en ondernemerschap binnengeloodst.

POM West-Vlaanderen bouwt bruggen tussen FIT, West-Vlaamse groei-bedrijven en Fabrieken voor de Toekomst.

Op woensdag 20 september 2017 ontving West-Vlaanderen een grote delegatie van buitenlandse economische vertegenwoordigers (VLEV's) van Flanders Investment and Trade (FIT). De Provincie en de POM West-Vlaanderen organiseerden een gevuld dagprogramma om het internationale gezelschap

kennis te laten maken met de Fabrieken voor de Toekomst. 's Middags grepen 80 West-Vlaamse ondernemers tijdens een netwerklunch de kans om gericht contact te leggen met de VLEV's.

Deze Vlaamse Economische Vertegenwoordigers (VLEV) werken vanuit het buitenland en ondersteunen Vlaamse bedrijven bij het waarmaken van hun internationaliseringsambities. Voor de jaarvergadering van FIT en de uitreiking van de Leeuw van de Export waren ze gezamenlijk aanwezig. Voor de POM een uitstekende gelegenheid om de Fabrieken voor de Toekomst aan deze spilfiguren in de internationalisering van de Vlaamse economie voor te stellen.

De tour met de Vlaamse Economische Vertegenwoordigers startte in het Smart & Digital Factory applicatielab van Sirris.

In het Vlaams Kunststofcentrum VKC werden de Vlaamse Economische Vertegenwoordigers rondgeleid langs de verschillende machines en in het labo.

De tour startte in Kortrijk met een bezoek aan het Smart & Digital Factory applicatielab van Sirris (Fabriek voor de Toekomst Machinebouw & Mechatronica). De VLEV's kregen er uitleg over de beschikbare testinfrastructuur. Vervolgens bezocht het gezelschap het Vlaams Kunststofcentrum VKC (Fabriek voor de Toekomst Nieuwe materialen). Ook hier kregen de genodigden deskundige uitleg over de werking en een rondleiding langs de verschillende machines en het labo.

Vandaar ging de tocht naar het Huis van de Voeding in Roeselare, waar de VLEV's kennis maakten met het vernieuwde interactief doe- en belevingscentrum Joblabo, het Sensorisch Lab, het Foodlab en het VDAB-verpakkingsatelier. Afsluitend was in de namiddag nog een bezoek gepland aan de kennishub GreenBridge in Oostende (Fabriek voor de Toekomst Blue Energy) waar het gezelschap uitleg kreeg over de faciliteiten van GreenBridge en het potentieel van offshore-energie.

www.fabriekenvoortetoekomst.be

www.investinwestflanders.org

Hoofdstuk 2

100% West-Vlaams

100% West-Vlaams is in de eerste plaats een **kwaliteitslabel** waaraan men de echte hoeve- en streekproducten (h)erkend.

Sinds 2015 worden aanvragen van West-Vlaamse streekproducten onder impuls van de POM West Vlaanderen en in samenwerking met VIVES en een UNIZO-expert uitgebreid gescreend. Naast streekgebondenheid en het productieproces wordt ook de globale bedrijfsvoering bevroegd. Op die manier wil 100% West-Vlaams niet enkel een groene of rode kaart voor de erkenning opsteken, maar ook gericht advies en begeleiding voor gedetecteerde verbeterpunten aanbieden. Dankzij deze unieke, uitgebreide screening ondersteunt 100% West Vlaams de lokale producenten vanaf het eerste contact in hun groei en continuïteit. Daarbij wordt gegarandeerd dat producten met het label 100% West-Vlaams authentiek en ambachtelijk gemaakt zijn. Ze zijn streekgebonden en van onberispelijke kwaliteit.

In de tweede plaats is 100% West-Vlaams een **netwerk** van producenten van hoeve- en streekproducten. Door regelmatig samen te komen, opleidingen in te richten, gezamenlijk promotie te voeren onder het label 100% West-Vlaams ... worden ze steeds sterker, professioneler en gekender. Bovendien is er een nauwe samenwerking met horeca, retail, steden en gemeenten. In 2017 werden diverse acties op touw gezet met de **Week van de Korte Keten** als kers op de taart. Deze week (van 25 mei tot en met 5 juni) bracht de hedendaagse consument rechtstreeks in contact met de lokale, duurzame producent. Met dit initiatief wil men op lange termijn de West-Vlaming aansporen om lokaal en duurzaam te consumeren.

www.100procentwest-vlaams.be

www.facebook.com/100ProcentWestvlaams

www.lekkersteagenda.be

Structurele projecten

PDPO III

Binnen het project ‘t Smaakt naar meer’ werkt 100% West-Vlaams verschillende innovatietrajecten uit voor alle doelgroepen. Hierbij wordt steeds meer ingezet op publieksbeleving.

‘t Smaakt naar meer maakt deel uit van het LEADER-project PDPO III, het Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling. Het project wil West-Vlaanderen en zijn plattelandsregio’s aantrekkelijker maken, korte keten bevorderen in de regio en de lokale (landbouw)economie verder professionaliseren, uitbouwen en voldoende faciliteren richting milieubesparende acties.

De projectpartners zetten hierbij in op het creëren van synergieën, het stimuleren van productinnovatie en -verbetering en onderzoek en de implementatie van milieubesparende acties. ‘t Smaakt naar meer laat ook nieuwe doelgroepen (scholen, gemeenten, logies, horeca ...) kennis maken met de korte keten 100% West-Vlaamse hoeve- en streekproducten. Door in te zetten op deze slimme distributie vormen de producten het aanknopingspunt om regiobranding te stimuleren.

In dit project werkt POM West-Vlaanderen (projectleider) samen met Inagro, Westtoer, UNIZO, VIVES en de Centrale van de Landelijke Gilden.

Het project krijgt de financiële steun van Europa, Vlaanderen, de Provincie West-Vlaanderen en het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO).

www.pomwvl.be/samenwerking-europa

Filière AD-T

Via het Europees Interreg (Frankrijk – Wallonië - Vlaanderen) - project Filière AD-T zet 100% West-Vlaams samen met 18 partners uit Wallonië en Frankrijk, in op de ontwikkeling van een grensoverschrijdende, duurzame agrovoedingsketen. Hierbij worden alle schakels uit de agrovoedingsketen (producenten, verwerkers, distributeurs en consumenten) betrokken.

Om dit te realiseren, wordt gewerkt rond 4 grote doelstellingen: netwerken, duurzame voeding promoten, kennis uitwisselen en begeleiding aanbieden. Het project wil de groei van bedrijven in de landbouw- en levensmiddelenindustrie stimuleren, hun grensoverschrijdend concurrentievermogen versterken en de werkgelegenheid in de sector vergroten. De betrokken regio's zijn Hauts-de-France en Grand Est in Frankrijk, de provincies Henegouwen, Namen en Luxemburg in Wallonië en West-Vlaanderen.

B2B-ontmoeting, project Filière AD-T.

Filière AD-T loopt van 1 oktober 2016 tot 30 september 2020. Het totale projectbudget bedraagt 3.577.438,55 euro waarvan 1.788.719,23 euro steun uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO).

www.pomwvl.be/samenwerking-europa

Nog enkele concrete acties uit 2017:

- Screening en erkenning van 29 nieuwe streekproducten.
- **Structurele samenwerking met Hotelschool Ter Groene Poorte:**
 - De samenwerking rond bieren en kazen resulteerde in het boekje 'Kazen en bieren van bij ons', door leerlingen van bij ons' en de inspirerende lentedag voor 60 vijfdejaarsstudenten van de hotelschool met bezoek aan 4 producenten 100% West-Vlaams.
 - De samenwerking rond BBQ zorgde voor het infoboekje 'BBQ van bij ons', door leerlingen van bij ons' en de BBQ-demo tijdens Hof en Huis op 26 mei 2017.
- Op de **Avond van de Bakker** op 25 april 2017 in het Huis van de Voeding, stelden bakkerijscholen MSKA Roeselare, Syntra West en Ter Groene Poorte 6 nieuwe streekproducten voor aan 200 West-Vlaamse bakkers.

De bakkers kregen er de kans om in te schrijven voor het opvolgtraject en de nieuwe bakkerijproducten zelf te maken en te verkopen in hun bakkerij. De ECHTE SMAKEN-campagne promoot de 6 producten en de strijd om de titel van Streekproduct Bakkerij 2018 bij de consument. Die bestlist welk product het meest in de smaak valt en wie de bakstrijd wint ([Zie Communicatie/Persberichten/100% West-Vlaams](#)).

Deelname aan **publieksevenementen** zoals de kasteel- en abdijpicknicks in het Brugse Ommeland in samenwerking met Westtoer, het event (H)eerlijk Brugge op 27 augustus 2017 in het Astridpark (twaalf 100% West-Vlaamse standhouders stonden klaar voor de 5.000 deelnemers), het Sterrenbanket Kortrijk op 17 september 2017 in samenwerking met Stad Kortrijk en OCMW, met 2.000 deelnemers, de Lekkerste Toog Roeselare op 1 en 2 oktober 2017 met 2.000 deelnemers.

- De organisatie en coördinatie van het openingsevent van de **Week van de Smaak** 2017 op 14 november 2017.
- **Acties PDPO III**
 - Coachingtrajecten voor hoeve- en streekproducenten, horeca... zoals een innovatietraject productontwikkeling, inspiratietrips binnen en buiten West-Vlaanderen, traject rond duurzame verpakking ...

Sessie 'Creatief verpakken' (copyright Jan Darthet).

Sessie 'Creatief verpakken' (copyright Jan Darthet).

- Collectieve opleidingen.
- Faciliteren van het e-commerce platform en ondersteuning van Westreex (geschenkenmanden 100% West-Vlaams).
- **Slow Food Festival tijdens de Week van de Korte Keten.** Van 25 mei tot en met 5 juni openen de 100% procent West-Vlaamse streek- en hoeveproducenten, streekhoekjes en ambassadeurs de deuren voor hun publiek en verrasten de consument met workshops in ambachtelijke ateliers, kookdemo's op de boederij, 6 ontwikkelde fietslussen met bijzondere stopplaatsen, hoevepicknicks tussen fruitbomen...

De aftrap van deze week werd gegeven in het 100% West-Vlaams dorp tijdens Hof & Huis in Kasteel d'Aertrycke in Torhout. Ook hier tal van activiteiten met een duidelijke link naar de korte keten, duurzame lokale voeding en slow food. De B2B-smaakmarkt had op 26 mei 2017 plaats, 8 producenten en 60 deelnemers waren er aanwezig.

- **Acties Filière AD-T**

- **Projectlancering** op 31 januari 2017 in Gussignies (Frankrijk) met 45 deelnemers.
- B2B-matching event op 28 maart 2017 in Libramont met 32 deelnemers (voedingsproducenten, aankopers, diensten).
- Debat en ronde tafels 'Duurzame voeding kent geen grenzen?!' in Villeneuve-d'Asq (Frankrijk) met 92 deelnemers.
- De infosessie 'Etikettering van voedingsmiddelen in België en Frankrijk' werd 5 keer georganiseerd (Valenciennes, Ieper, Libramont, Arras, Chimay) en bereikte in totaal 99 deelnemers.
- Coaching 'Verkoop- en onderhandelings technieken als voorbereiding op B2B-ontmoetingen' op 19 september 2017 in het Huis van de Voeding in Roeselare, 4 producenten 100% West-Vlaams namen deel.
- Grensoverschrijdende B2B-ontmoetingen met inkopers van Franse en Belgische supermarkten op 17 oktober 2017 in Lille (Frankrijk), 93 voedingsproducenten namen deel.
- Bezoek aan de biobeurs NatExpo in Villepinte (Frankrijk) op 23 oktober 2017 met 6 West-Vlaamse deelnemers.

Hoofdstuk 3

Middenstand

Samen met OC West ondersteunt de POM West-Vlaanderen het kernversterkend beleid in de West-Vlaamse steden en gemeenten.

Diverse initiatieven ondersteunen de handelaars zoals de lancering van de 'Ik koop lokaal'-campagne, de opstart van centrummanagement, de opmaak van een detailhandelsvisie, het afbakenen van de kern, bereikbaarheid, parkingbeleid en bewegwijzering, acties tegen leegstand in de kern ...

www.pomwvl.be
www.ocwest.be

Structurele projecten

Krak West

- De communicatiecampagne 'Ik koop lokaal bij een winkelier van hier', waarbij handelaars katoe-nen zakken uitdeelden aan lokale en vaste klanten ging in 2017 van start. De actie kadert in het GTI-project Krak West (Krachtige Kernen in West-Vlaanderen). Dit project, opgestart in 2016, wil een ondernemingsvriendelijk klimaat bij lokale en provinciale besturen bevorderen, en de handelskernen waarvan de kleinhandelaars de actoren zijn, versterken. *Promotor is OC West samen met UNIZO en 10 West-Vlaamse steden en gemeenten. De totale projectkost bedraagt 659.412,70 euro op een looptijd van 2 jaar.*

*Het project ontvangt 263.765,08 euro financiële steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) en 65.941,70 euro provinciale middelen.
(www.ikkooplokaal.be en www.pomwvl.be/gti).*

Ann-Sophie Belaen van Tarterie in Kortrijk met een katoenen draagtas van de actie 'Ik koop lokaal bij een winkelier van hier'.

De actie 'Ik koop lokaal bij een winkelier van hier' wil mensen stimuleren om te winkelen bij de lokale winkelier.

Nog enkele concrete acties uit 2017:

- Organisatie van een provinciaal opleidingsmoment '**Overheidsopdrachten & onderhandelen onder de nieuwe reglementering - tips & tricks**' op 9 oktober 2017 met Elke Casteleyn, advocaat-vennoot bij De Keuster & Casteleyn Advocaten. De opleiding kende 22 deelnemers.
- Opmaak van de **Feitenfiches Detailhandel**. De POM en OC West maken jaarlijks feitenfiches op met data over detailhandel. In deze fiches worden naast demografische en tewerkstellingscijfers, vooral cijfers over de detailhandelsvraag en het aanbod weergegeven (www.detailhandelvlaanderen.be).

- Uittrol van het platform **bizLocator** in West-Vlaanderen. bizLocator is het kanaal dat ondernemers helpt in de zoektocht naar een passende bedrijfslocatie, in nauwe samenwerking met de dienst economie van de gemeentebesturen en het Agentschap Innoveren & Ondernemen.
- Organisatie van de inspiratietour naar de Home of Retail met 20 West-Vlaamse beleidsmakers, alsook een bezoek aan een aantal innovatieve retailers op 12 september 2017.

Hoofdstuk4

Duurzaam Ondernemen

In 2017 begeleidde de POM West-Vlaamse bedrijven bij de uitwerking van een duurzaamheidsbeleid. Sensibilisering, ervaring uitwisselen, deelnemen aan netwerken Duurzaam Ondernemen, instrumenten ontwikkelen om het duurzaamheidsbeleid bij kmo's te ondersteunen, nieuwe projecten ontwikkelen ... stonden centraal in deze begeleiding. Daarnaast werd gestart met de uitbouw van een **kenniscentrum Duurzaam Ondernemen**. Dit kenniscentrum zal informatie in beeld brengen over duurzaam ondernemen, data, nuttige instrumenten en belangrijke actoren uit zowel de bedrijfswereld, de overheid als uit de onderzoeksinstellingen.

www.pomwvl.be

Structurele projecten

Waterstofeconomie in opmars in West-Vlaanderen

De POM West-Vlaanderen is overtuigd van de economische opportuniteiten van waterstof voor de West-Vlaamse economie en heeft de ambitie om deze nieuwe en duurzame technologie snel en concreet toegankelijk te maken. Waterstof biedt opportuniteiten voor zero-emissie transport voor wagens, bussen, trucks en huisvuilwagens. Daarnaast kan waterstof ook in de industrie aangewend worden bijvoorbeeld als brandstof voor vorkheftrucks en voor de binnenvaart. Waterstof leent zich ook uitstekend voor grootschalige opslag van hernieuwbare energie.

1. POM West-Vlaanderen ondertekent de MOU FCH-JU - City and Regions

In mei 2017 ondertekende de POM West-Vlaanderen als enige Belgische provinciale partner een samenwerkingsovereenkomst met de Europese Fuel Cells and Hydrogen Joint Undertaking (FCH-JU). Hoofddoel van de samenwerking is het detecteren van business cases voor toepassing van waterstof in de Europese economie. Een ambitieuze studie wordt hiervoor opgezet. In nauwe samenwerking met WaterstofNet vzw, voorziet de POM West-Vlaanderen deze studie van West-Vlaamse input.

In de volledige waardeketen van waterstof bevinden zich tal van economische opportuniteiten voor West-Vlaamse ondernemingen, kennisinstellingen en steden en gemeenten. Zo kan waterstof bijvoorbeeld in de West-Vlaamse havens opgewekt worden uit de energie van windturbines op zee, of uit grootschalige zonnedaken op bedrijventerreinen.

De aanwezigheid van constructeurs van tankstations, bussen en treinen in de provincie biedt heel wat aanknopingspunten. Ook meerdere toeleveranciers uit de sector van mechatronica en machinebouw hebben potentieel om te diversifiëren via de waterstofeconomie. De samenwerkingsovereenkomst kadert in het Interregproject Waterstofregio 2.0 ([zie Interregproject Waterstofregio 2.0 en Communicatie/Persberichten/Duurzaam Ondernemen](#)).

Bart Biebuyck, Executive Director Fuel Cells and Hydrogen Joint Undertaking en Jean de Bethune, gedeputeerde voor Economie, ondertekenen de samenwerkingsovereenkomst.

2. BISEPS

BISEPS (Business Clusters Integrated Sustainable Energy Packages) is een Europees Interreg-2-Zeeënproject dat kadert binnen de ambities van Europa om tegen 2020 20% minder energie te verbruiken, 20% minder CO₂ uit te stoten en 20% meer hernieuwbare energie te produceren. Het project wil de productie van hernieuwbare energie op bedrijventerreinen vergroten door energetische synergiën tussen bedrijven te creëren en investeringen (in onder meer windmolens, zonnepanelen, groene warmte, WKK en smart grids) te faciliteren.

Site-bezoek met het BISEPS team aan Plate-forme LumiWatt nabij Lens (Frankrijk) tijdens de Cross Border Taks Force op 9 maart.

De POM West-Vlaanderen is met BISEPS actief op het bedrijventerrein Waregem-Zuid en op bedrijventerreinen met energie-intensieve productie langs het kanaal Roeselare-Ooigem. Concreet wil men de bedrijven op deze bedrijventerreinen zo veel mogelijk ontzorgen in hun gezamenlijke ambities aangaande hernieuwbare energieproductie en energie-efficiëntie.

In 2017 werd in eerste instantie de energievraag en energieaanbod van bedrijven op deze terreinen in kaart gebracht.

BISEPS wordt geleid door projectcoördinator Leiedal, samen met 7 andere partners uit België, Frankrijk, Nederland en het Verenigd Koninkrijk: WVI, POM West-Vlaanderen, UGent, Métropole Européenne de Lille, Centre de Développement des Eco-entreprises, Municipality Breda, West Sussex County Council. Het project loopt van 1 mei 2016 tot 30 april 2020.

BISEPS wordt gerealiseerd met de steun van het Europees fonds voor regionale ontwikkeling (EFRO) en gecofinancierd door de Provincie West-Vlaanderen.

www.pomwvl.be/samenwerking-europa

Van links naar rechts op de foto: Brecht Vanhecke en Philippe Tavernier (POM West-Vlaanderen), Isabel François en Adwin Martens (Waterstofnet vzw), Jean de Bethune, gedeputeerde voor Economie, en Bart Biebuyck (FCH-JU).

3. POM West-Vlaanderen wordt lid van de Power to Gas Cluster

In februari 2017 trad de POM West-Vlaanderen als enige overheidsinstelling toe tot het Innovatief Bedrijfsnetwerk 'Power to Gas Cluster'. Power-to-Gas is het principe waarbij groene elektriciteit wordt omgezet naar waterstof.

De Power-to-Gas cluster wordt gecoördineerd door WaterstofNet vzw en telt ondertussen 30 leden uit de bedrijfswereld. Een deel hiervan is actief en/of gevestigd in West-Vlaanderen: Aspiravi, MBZ, DEME, Toyota, Hyundai, Air Liquide, Engie, Fluxys, Colruyt Group, Eandis, Atlas Copco en VDL Bus en Coach. **Met deze toetreding wil de POM actief de West-Vlaamse havens en bedrijven ondersteunen in de productie en het gebruik van groene waterstof door het opzetten van studies, demoprojecten en infoverspreiding (zie [Communicatie/Persberichten/Duurzaam Ondernemen](#)).**

4. Interregproject Waterstofregio 2.0

De regio Vlaanderen-Nederland ontwikkelde via het Interregproject Waterstofregio 1.0 een sterk ecosysteem rond waterstof en is actief betrokken bij een aantal grootschalige Europese initiatieven en studies. Met het project Waterstofregio 2.0 wordt deze samenwerking tussen Vlaanderen en Nederland verder versterkt door bijkomende demoprojecten te realiseren door en voor bedrijven in de regio zoals de aanleg van waterstoftankstations, de ontwikkeling van een mobiel tankstation, demoprojecten met een vuilniswagen, autobus, trucks en sloepen op waterstof.

Waterstofregio 2.0 is een Interreg (Vlaanderen-Nederland) - project. Het project wordt gecoördineerd door WaterstofNet en telt 9 bijkomende partnerorganisaties, waarbij POM West-Vlaanderen de kansen voor West-Vlaanderen nagaat. De overige partnerorganisaties zijn aan Vlaamse zijde Colruyt Group, ISVAG, POM Antwerpen en SPK vzw en aan Nederlandse zijde VDL, Pitpoint, Beukers Autoschade en Automotive NL. Het project krijgt financiële steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO), De Provincie West-Vlaanderen, de POM en het Agentschap Innoveren en Ondernemen.

www.pomwvl.be/samenwerking-europa

Nog enkele concrete acties uit 2017:

- Van 7 tot 9 juni 2017 organiseerden de POM West-Vlaanderen en UGent samen met de Universiteit van Wroclaw uit Polen de 13e editie van de **internationale conferentie Renewable Resources and Biorefineries**. Het jaarlijks congres vindt om de 2 jaar plaats in het buitenland. De editie in Wroclaw lokte meer dan 200 deelnemers (www.rrbconference.com).
- Tijdens een academische zitting op 22 juni 2017 ontvingen 45 bedrijven uit de handen van gedeputeerde Jean de Bethune het jaarcertificaat 2017 van het West-Vlaams Charter Duurzaam Ondernemen. De uitreiking had plaats in de aula van VIVES, Campus Kortrijk.

- Vanaf de jaarcyclus 2017-2018 neemt het Voka Charter Duurzaam Ondernemen de plaats in van het West-Vlaams Charter Duurzaam Ondernemen en vormen de 17 duurzame ontwikkelingsdoelstellingen van de Verenigde Naties het universeel kader. Het Voka Charter wordt uitgerold als een chartersysteem op Vlaams niveau.
- Eind 2017 werd de eerste jaarcyclus van het driejarig traject **d.o. start** afgesloten met een audit van het eerste jaaractieplan. d.o. start is een begeleidingstraject duurzaam ondernemen, speciaal op maat van de kmo's. Negen bedrijven namen finaal deel en werden positief geëvalueerd.
- Van 27 tot 29 november 2017 organiseerde VCM samen met de POM West-Vlaanderen, Inagro en UGent de **3e editie van het internationale ManuResource Congres**. Dit congres vond plaats in Eindhoven waarbij het Nederlandse Nutriëntenplatform als lokale partner aansloot bij het organisatiecomité. Meer dan 230 deelnemers uit 28 landen werden verwelkomd. De transitie van mest- en digestaatverwerking naar een circulaire economie, was het centrale thema van ManuREsource 2017 (www.manuresource2017.org).

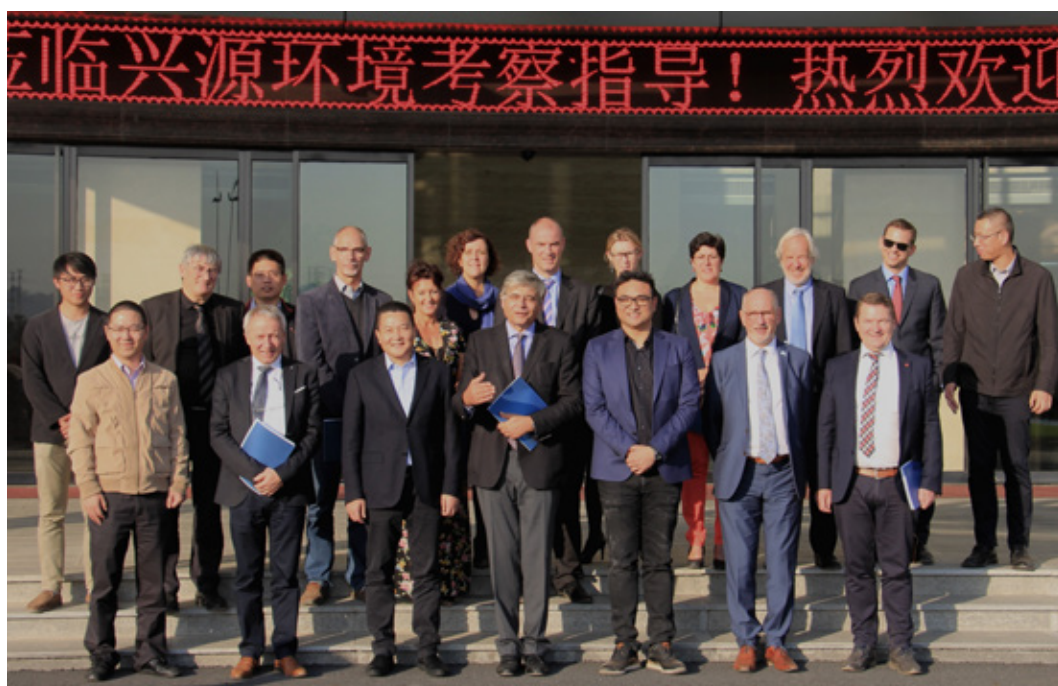
De derde editie van het internationale ManuResource Congres had in Eindhoven plaats.

Organisatiecomité ManuResource met vertegenwoordigers van POM West-Vlaanderen, VCM, Inagro, UGent en het Nederlandse Nutriëntenplatform.

- In 2017 waren er diverse activiteiten rond **ervaringsuitwisseling**. Onder meer een bedrijfsnetwerkmoment op 25 april op het M000V-filmfestival in Brugge met 100 deelnemers, een sessie 'Stress en burn-out' op 9 mei voor deelnemers aan het Charter en d.o.start.

- Al 20 jaar werkt de Provincie West-Vlaanderen samen met de provincie Zhejiang in China. In 2017 werd de samenwerkingsovereenkomst hernieuwd. Beide provincies engageerden zich om een samenwerking op te zetten tussen de respectievelijke kennisinstellingen. Focus ligt op de oprichting van een kennisinstituut rond duurzame economie met als prioritaire thema's water (bevoorrading, behandeling en zuivering), biomassavalorisatie (energie en recyclage/preventie van afvalstoffen) en recyclage van bouw- en sloopafval. Het is de bedoeling om ook bedrijven hierbij te betrekken. De POM leidt de Taskforce die deze samenwerkingsovereenkomst in goede banen moet leiden. In 2017 ontving de Provincie rond elk thema een delegatie uit Zhejiang. Deze delegaties bezochten de betrokken kennisinstellingen en relevante bedrijven in onze provincie. Het bezoek resulteerde in concrete businessplannen. In oktober en december bracht een West-Vlaamse delegatie een bezoek aan de Provincie Zhejiang.

Een West-Vlaamse delegatie bezocht de Provincie Zhejiang in China. Beide provincies werken samen aan de oprichting van een kennisinstituut rond duurzame economie.

- De POM West-Vlaanderen, Veolia en Ingenium hebben samen bij 15 West-Vlaamse bedrijven onderzocht of een energiedienstenbedrijf (Energy Saving Company of ESCO) het energieverbruik bij die bedrijven kan doen dalen. Het initiatief kadert in het project **ESCO voor Fabrieken voor de Toekomst (ESCO4FvT)**. Een overzichtelijk rapport bundelt de resultaten van het onderzoek aan de hand van 7 praktijkgetuigenissen (*zie [Communicatie/Persberichten/Duurzaam Ondernemen](#)*).

Hoofdstuk 5

Ruimtelijke Economie

Kennisnetwerk Bedrijventerreinmanagement

In opdracht van het Agentschap voor Innoveren & Ondernemen (VLAIO), en op initiatief van de POM West-Vlaanderen, richtten de 5 provinciale ontwikkelingsmaatschappijen het Kennisnetwerk Bedrijventerreinmanagement op. Doel is om bestaande kennis en praktijkvoorbeelden over bedrijventerreinmanagement te verspreiden bij bedrijventerreinverenigingen, lokale besturen en ontwikkelaars en beheerders van bedrijventerreinen. Per provincie is er een uniek aanspreekpunt voor eerstelijnsadvies.

www.btmvlaanderen.be

Westpunt, hét aanspreekpunt voor alle West-Vlaamse ondernemers

De Provincie en de POM West-Vlaanderen lanceerden in 2015 Westpunt. Bij dit uniek provinciaal economisch loket kunnen ondernemers terecht voor eerstelijnsadvies in hun zoektocht naar bedrijfshuisvesting, de problematiek rond milieuvergunningen, leegstand, regelgeving subsidietrajecten ...

Om de dienstverlening nog verder uit te breiden werden in 2017 regionale zitdagen georganiseerd, verspreid in heel de provincie.

www.westpunt.be

Actualisering van het aanbod aan bedrijventerreinen in West-Vlaanderen

In 2017 nam de Provincie samen met de POM West-Vlaanderen het initiatief om in overleg met de betrokken actoren een nieuwe raming van de vraag naar bedrijventerreinen in West-Vlaanderen voor de periode 2017-2027 op te starten. Het beleidskader en het volledige rapport kan u raadplegen op www.west-vlaanderen.be/beleidskader-berekening-van-de-vraag-naar-bedrijventerreinen.

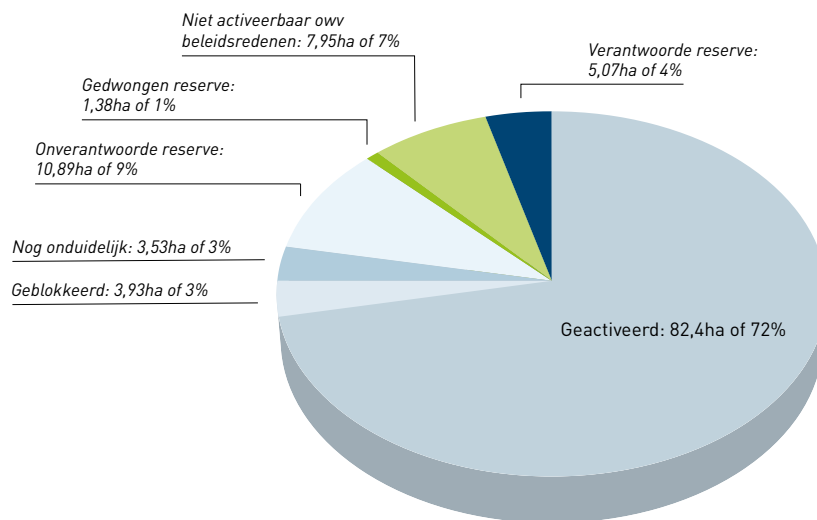
Activeringsteams onbenutte bedrijfspercelen

De POM West-Vlaanderen wil onbenutte bedrijfspercelen terug op de markt brengen.

De nood aan bouwrijpe bedrijfsgronden blijft hoog in West-Vlaanderen, zodat de bestemde voorraad efficiënt en effectief gebruikt moet worden. De POM finaliseerde in 2017 het project 'Activeringsteams' waarbij gronden die worden aangehouden omwille van speculatieve doeleinden, opnieuw op de markt gebracht worden.

Het project 'Activeringsteams', gesubsidieerd door VLAIO, liep in 2016 officieel ten einde. Omwille van een aantal dossiers die nog lopende waren, werd een kleine verlenging gevraagd tot april 2017. Bij het afsluiten van het project werden er 82,4 ha geactiveerd door de activeringsteams (zie onderstaande grafiek). De overige dossiers zijn onder meer niet ontwikkelbaar omwille van beleidsredenen of kunnen aangeduid worden als niet-verantwoorde reservegronden van bedrijven.

Eindtoestand activeringsteams april 2017

In 2017 werd het instrument van planologische ruil verder ingezet in Beernem dankzij de ad-hoc subsidie van het Agentschap Innoveren & Ondernemen. Hierbij werden onbenutte bedrijfsgronden, die niet meer voor realisatie in aanmerking komen, gedetecteerd. Vervolgens onderzocht men de mogelijkheden om deze te herbestemmen en de economische bestemming elders op een meer inpasbare locatie te voorzien.

De POM West-Vlaanderen blijft ook inzetten op **inbreiding**, een economische herontwikkeling en herinvulling van leegstaande en verwaarloosde bedrijfsgebouwen.

Studies en Publicaties

Data, Studie & Advies

De POM West-Vlaanderen bouwt expertise op rond sociaal-, bedrijfs- en ruimtelijk-economische data over de provincie West-Vlaanderen. In databanken worden de data verzameld, bijgehouden, verwerkt en geanalyseerd.

De POM West-Vlaanderen levert data en datatools aan voor meerdere doeleinden, bijvoorbeeld voor publicaties en studies die de eigen focusdomeinen ondersteunen, voor interne en externe stakeholders ... Daarnaast dienen de data en datatools als ondersteuning van het economische beleid van de lokale en subregionale besturen binnen de provincie.

Enkele studies/publicaties en acties uit 2017:

- **Studies/publicaties**
 - 'Ruimtemonitor, inventaris van het aanbod aan bedrijventerreinen in West-Vlaanderen, editie 2017';
 - Driemaandelijke conjunctuurnota;
 - Opmaak subregionale datasets;
 - Feitenfiches detailhandel 2017;
 - 'Tewerkstelling en participatie van personen uit de kansengroepen in West-Vlaanderen, editie 2017'.
- **Acties**
 - Toelichting detailhandelsdata aan GIS-coördinatoren op 20 maart in Ledegem (6 deelnemende gemeenten) en op 28 maart in Brugge (12 deelnemende gemeenten);
 - Toelichting 'Socio-economische cijfers over de regio' op 25 april 2017 op het startevent 'Versterkt Streekbeleid Regio Midwest', 12 gemeenten waren aanwezig;
 - Toelichting Ruimtemonitor op het atelier lokale economie Midden-West-Vlaanderen op 11 oktober 2017 met 8 deelnemende gemeenten en op 21 november 2017 met 6 deelnemende gemeenten.

www.pomwvl.be

Publicatie: 'Tewerkstelling en participatie van personen uit de kansengroepen in West-Vlaanderen, editie 2017'.

Bestuur, organigram en communicatie

Bestuursorganen

Raad van bestuur

De raad van bestuur bestaat uit minstens 25 stemgerechtigde leden aangewezen door de provincieraad. Het betreft minstens 13 leden van de provincieraad, 6 leden voorgedragen door de werknemersorganisaties, vertegenwoordigd in het ERSV West-Vlaanderen en 6 leden voorgedragen door de werkgeversorganisaties, vertegenwoordigd in het ERSV West-Vlaanderen. Ook de leidend ambtenaren, zowel van de POM West-Vlaanderen als van de beleidscel Economie, wonen de raad van bestuur bij met een raadgevende stem.

In 2017 was de samenstelling als volgt:

Leden vanuit de provincieraad

de Bethune Jean, Marke
Carette Elke, Torhout
Content Jurgen, Blankenberge
De Reuse Immanuel, Roeselare
Dejaegher Christof, Poperinge
Herman Peter, Kortrijk
Janssens Tania, Bredene
Laridon Lies, Diksmuide
Roose Peter, Veurne
Soens Rik, Waregem
Tavernier Maarten, Wevelgem
Vandermersch Piet, Ledegem
Verkest Hendrik, Wingene

Leden vanuit de werknemersorganisaties

Cordy Dorine, Brugge
David Wim, Eggewaartskapelle
Decavel Luc, Waregem *(tot 27/10/2016)*
Dildick Anuschka, Gistel
Jeroen Pollet, Ieper *(vanaf 27/10/2016)*
Snaet Mario, Staden
Van Deursen Erik, Lauwe

Leden vanuit de werkgeversorganisaties

Breyne Petra, Lo-Reninge
Brysse Peter, Beernem
Decoster Dirk, Knokke-Heist
De Mey Veerle, Sint-Denijs
Jacxsens Raf, Gistel
Mommerency Hans, Staden
Voorzitter: Jean de Bethune
Ondervoorzitter: Jurgen Content

Directiecomité

In uitvoering van artikel 11 van de statuten werd een directiecomité opgericht bestaande uit 7 leden namelijk:

de Bethune Jean, voorzitter

Content Jurgen, ondervoorzitter en provincieraadslid

Breyne Petra, afgevaardigde werkgeversorganisatie *(einde mandaat directiecomité 12/8/2017)*

David Wim, afgevaardigde werknemersorganisatie

De Mey Veerle, afgevaardigde werkgeversorganisatie

Vandermersch Piet, provincieraadslid

Erik Vandeursen, afgevaardigde werkgeversorganisatie *(start mandaat directiecomité 12/8/2017)*

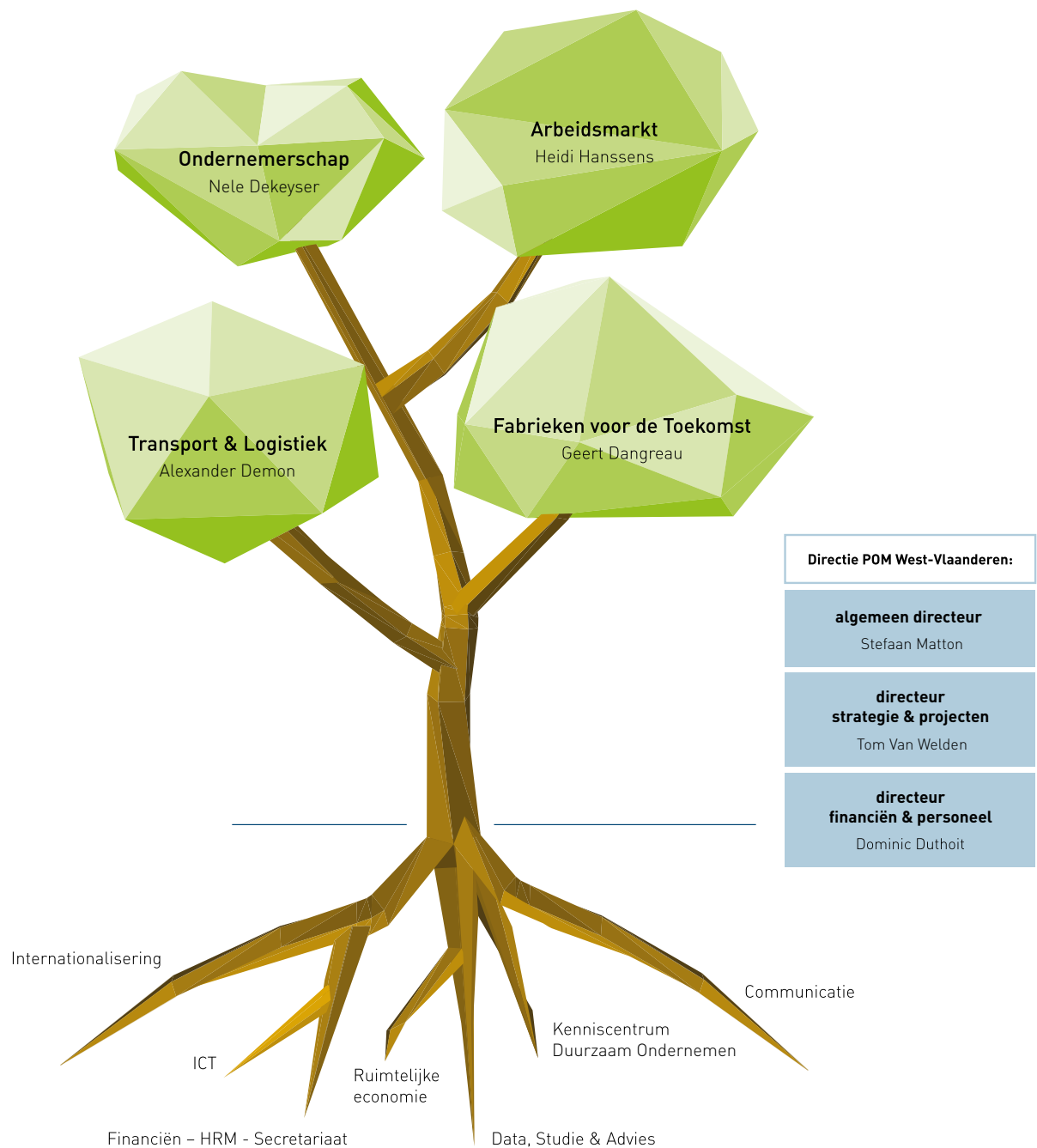
Verkest Hendrik, provincieraadslid

Vergaderingen

De diverse bestuursvergaderingen kwamen bijeen op volgende data:

Directiecomité		Raad van bestuur	
17 januari 2017	<i>(Brugge)</i>	21 februari 2017	<i>(Brugge)</i>
31 januari 2017	<i>(Brugge)</i>	21 maart 2017	<i>(Brugge)</i>
7 maart 2017	<i>(Brugge)</i>	25 april 2017	<i>(Brugge)</i>
4 april 2017	<i>(Brugge)</i>	23 mei 2017	<i>(Brugge)</i>
9 mei 2017	<i>(Brugge)</i>	20 juni 2017	<i>(Brugge)</i>
6 juni 2017	<i>(Brugge)</i>	26 september 2017	<i>(Kortrijk)</i>
4 juli 2017	<i>(Brugge)</i>	17 oktober 2017	<i>(Roeselare)</i>
5 september 2017	<i>(Brugge)</i>	14 november 2017	<i>(Roeselare)</i>
10 oktober 2017	<i>(Brugge)</i>	5 december 2017	<i>(Brugge)</i>
7 november 2017	<i>(Brugge)</i>		
5 december 2017	<i>(Brugge)</i>		

Organigram

Communicatie

De verbindende en vernieuwende kracht van de POM West-Vlaanderen uitdragen. Dat is de doelstelling van de communicatie-acties.

Uiteraard om de nodige erkenning te krijgen voor de provinciale economische initiatieven, maar ook om de aangereikte ontwikkelingskansen tot in elke hoek van de provincie, tot bij elke ondernemer, tot bij elke werknemer, ... te laten doorsijpelen.

De POM West-Vlaanderen focust zich hierbij op de 4 speerpunt domeinen (Ondernemerschap, Fabrieken voor de Toekomst, Transport & Logistiek en Arbeidsmarkt). Het volledige communicatiegamma wordt hierbij benut, zoals websites, nieuwsbrieven, sociale media (Twitter, LinkedIn en Facebook), persberichten, artikels, infosessies, events ...

Om de provinciale herkenbaarheid van de POM West-Vlaanderen en haar initiatieven te verhogen, werd in 2017 de huisstijl opgefrist en geüniformiseerd doorheen de volledige werking en bijhorende communicatietools.

In juni 2017 lanceerde de POM West-Vlaanderen een nieuwe campagne '**West-Vlaanderen, ondernemen op hoog niveau**'. Deze campagne onderlijnt dat kenniscentra, bedrijven en overheid onder dezelfde vlag projecten lanceren met als gemeenschappelijk doel de kmo's op een hoger niveau te brengen. Een economisch sterker West-Vlaanderen is namelijk de stimulans voor deze verschillende samenwerkingen en projecten. Telkens met dat ene gemeenschappelijk doel: ondernemingen om trots op te zijn!

Ondernemen op hoog niveau.

Ook de communicatiestrategie van de Fabrieken voor de Toekomst werd vanuit dat perspectief onder de loep genomen. Dit resulteerde eind september 2017 in de campagne '**Fabrieken voor de Toekomst, uw sleutel tot succes**'. Via het partnerschap van de Fabrieken voor de Toekomst krijgen kmo's namelijk toegang tot een aanbod gericht op 3 domeinen: Product & Proces, Onderzoek & testen en Internationalisering. Sluitstuk van deze campagne was een stand op de **Bedrijven Contactdagen op 6 en 7 december in Kortrijk Xpo**.

De **jaarvergadering** van de POM West-Vlaanderen met als thema '**Wij maken werk van West-Vlaanderen**' had eveneens plaats op 6 december in Kortrijk Xpo. 'Fundamenten, bouwstenen en strategie om ondernemingen op weg te helpen naar succesvol ondernemen' was de focus van het event. Gastspreker Davy De Vlieger, Managing Director Continental Foods Belgium, hield een uiteenzetting over 'Innovatief ondernemen in de praktijk' of hoe innovatie vandaag een strategische noodzaak is om als bedrijf morgen te overleven. Jean de Bethune, voorzitter POM West-Vlaanderen, pikte in zijn slottoespraak hierop in: '*De Provincie heeft de afgelopen jaren zwaar geïnvesteerd in de uitbouw van de noodzakelijke basisinfrastructuur voor innovatie. West-Vlaamse ondernemingen vinden zo gemakkelijker de weg naar kennisinfrastructuur.*' Na de netwerkreceptie kregen de genodigden de kans om de Bedrijven Contactdagen te bezoeken.

Gastspreker Davy De Vlieger, Managing Director Continental Foods Belgium, over 'Innovatief ondernemen in de praktijk'.

Pers

Persconferenties

De POM West-Vlaanderen organiseerde 8 persconferenties:

- 'West-Vlaamse maatwerkbedrijven pionieren in Toegepaste Technologische Innovatie', Marke, 18 januari.
- 'Sirris en POM West-Vlaanderen breiden arsenaal cobots uit met Sawyer', Kortrijk, 25 april.
- 'Topkennis in West-Vlaanderen voor kmo's uit machinebouw- en mechatronicasector', Zedelgem, 31 mei.
- 'POM West-Vlaanderen en De Vlaamse Waterweg nv investeren fors in binnenvaartplatformen', Wielsbeke, 16 juni.
- 'Opening Ondernemerscentrum Brugge', 21 juni.
- 'Trekkersrol binnen circulaire economie voor kmo's uit textiel en kunststofverwerkende industrie', Lichtervelde, 21 juni.
- 'HCA-project zoekt duurzame oplossing voor de renovatie van 80.000 appartementen aan de kust', Brugge, 14 september.
- 'Slimme assemblagelijin verdient zichzelf terug op minder dan 3 jaar tijd', Kortrijk, 18 oktober.

Persberichten

De POM West-vlaanderen verstuurde 24 persberichten over diverse onderwerpen en topics

Ondernemerschap

Ondernemerscentrum Brugge: kloppend hart van economisch Brugge

Na Kortrijk, Roeselare en Oostende kan nu ook Brugge uitpakken met een ondernemerscentrum binnen de stadsmuren. Het Ondernemerscentrum (OC) Brugge is vanaf nu de ontmoetingsplaats bij uitstek in de Brugge regio voor iedereen met ondernemerszin.

OC Brugge wil, net als de andere ondernemerscentra geëxploiteerd door Ondernemerscentra West-Vlaanderen, een regionaal economisch netwerk uitbouwen, innovatieve kernversterkende projecten lanceren en ondernemers huisvesten, begeleiden, opleiden en ondersteunen. 'De deuren staan wagenwijd open voor iedereen die ondernemerschap uitdraagt, of het nu om overheid, onderwijs, ondernemers of handelaars gaat', vertelt Jean de Bethune, gedeputeerde voor Economie. *'Ook hier willen we het stedelijk weefsel versterken door allerlei creatieve initiatieven en projecten te ontwikkelen.'*

Het ondernemerscentrum is gehuisvest in het historisch gebouwencomplex van het Tolhuis op het Jan Van Eyckplein in Brugge. Het gebouw heeft een rijke en complexe geschiedenis waarbinnen kooplui, tolbedienden, brandweerlieden, bibliothecarissen en diverse overheden figureerden. Sinds 1995 was het Tolhuis in handen van het provinciebestuur en bood het onderdak aan een aantal diensten waaronder de Provinciale Bibliotheek.

In OC Brugge zijn verschillende diensten gehuisvest. Het ondernemerscentrum biedt met werkplekken, vergader- en seminarie-infrastructuur onderdak aan startende ondernemers in de binnenstad. Daarnaast opereert ook de afdeling Data, Studie & Advies van de POM West-Vlaanderen vanuit dit centrum opereren en wordt het Tolhuis het provinciale knooppunt voor de Fabrik voor de Toekomst (FvT) Zorgconomie.

De FvT Zorgconomie, geïnitieerd door de POM, tussen kmo's, kennisinstellingen en overheid, zet concrete acties op om zorgactoren en bedrijven uit de sector te ondersteunen in het ontwikkelen van innovatieve en duurzame antwoorden op de toenemende zorgvragen. Deze acties focussen zich onder meer op het stimuleren van onderzoek op vlak van zorg en zorgtechnologie en het samenbrengen van zorgactoren en het bedrijfsleven met het oog op co-creatie van toekomstgerichte zorgoplossingen. Het Trefpunt Zorg van RESOC Brugge sluit hier nauw bij aan en zal dan ook mee de inhoud van het ondernemerscentrum kleuren.

Op de foto van links naar rechts: Nele Dekeyser (POM West-Vlaanderen), Dirk De fauw (voorzitter RESOC Noord-West-Vlaanderen), Jean de Bethune, gedeputeerde voor Economie, Hilde Decler (schepen Stad Brugge) en Hendrik Verkest (voorzitter RESOC).

www.actievoorstarters.be

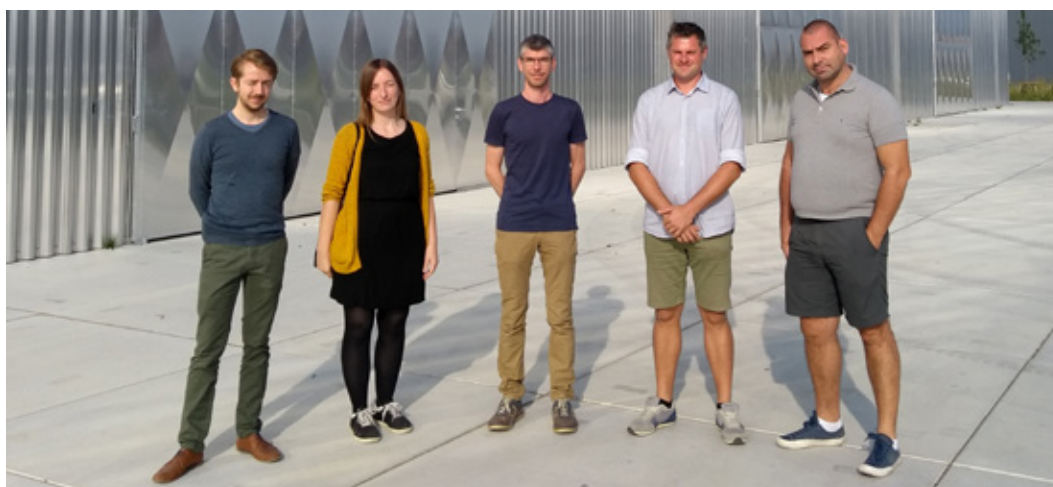
www.twerkpand.be

www.ocwest.be

't Werkpand Waregem is een succesverhaal

Ruim een half jaar na de officiële opening van 't Werkpand Waregem op 7 december 2016 zijn alle beschikbare ateliers verhuurd. Nadat ondernemers al vlotjes de weg naar het pand vonden, was het nu de beurt aan het grote publiek. Op zondag 10 september kon iedereen het gebouw ontdekken en kennis maken met de gehuisveste ondernemers tijdens de Dag van de Architectuur.

Volgens Jean de Bethune, voorzitter van de POM West-Vlaanderen, zijn er meerdere factoren die het succesverhaal verklaren. *'Wij beantwoorden duidelijk aan de nood naar kwalitatieve en betaalbare huisvesting voor jonge ondernemers in deze regio', vertelt Jean de Bethune. 'De verhuurde ateliers zijn ruim, geschikt voor diverse activiteiten en er is veel lichtinval. Ideaal voor een jonge ondernemer die de garage of berging thuis ontgroeid is en op zoek naar een meer professionele uitvalsbasis. 't Werkpand Waregem ligt centraal op de as Gent-Kortrijk-Rijsel, wat per definitie een ondernemende en dynamische regio is.'*

Op de foto van links naar rechts: Sietse Van Haute (Cornquet), Emmy Beyls, Nicolas Doutreligne (Pulsar), Hannes Snoeck (Fesko) en Geert Titeca (GECI Services).

Vier jonge starters ontplooiën zich vandaag vanuit 't Werkpand. Schrijnwerker Hannes Snoeck van Fesko bvba was de eerste huurder. Al gauw kreeg hij gezelschap van het duo Emmy Beyls en Nicolas Doutreligne die samen Pulsar Fotografie vormen. Het creatief fotografisch bureau heeft een specialisatie in architectuur, events en bedrijfsfotografie. Ook Sietse Van Haute, die met de firma Cornquet glutenvrije kroketten maakt, nam zijn intrek in 't Werkpand. Geert Titeca vestigde zich in het laatste atelier. GECI Services organiseert evenementen en verhuurt springkastelen en kleine discobars. Voor Sietse Van Haute trok de aanwezigheid van andere ondernemers en de deskundige begeleiding van het team van Actie voor Starters hem over de streep.

Ook architecturaal loopt het gebouw in de kijker. 't Werkpand Waregem werd geselecteerd om deel te nemen aan de Dag van de Architectuur op 10 september. Het ontwerp van bureau OFFICE Kersten Geers David Van Severen uit Brussel is een toonbeeld van hoe het functionele en het esthetische hand in hand kunnen gaan.

Met de realisatie van 't Werkpand Waregem en Ondernemerscentrum Brugge is het netwerk van startersinfrastructuren in West-Vlaanderen compleet. Binnen dit netwerk blijft Actie voor Starters zich dagelijks inzetten om jonge ondernemers laagdrempelige en flexibele oplossingen aan te reiken.

www.actievoorstarters.be

www.twerkpand.be

www.ocwest.be

Fabrieken voor de Toekomst

Cross-sectorale samenwerking biedt heel wat potentieel

Innovatieve creaties en disruptieve ideeën komen best tot ontwikkeling wanneer er kruisbestuiving is tussen verschillende sectoren, disciplines of industrieën. Met de projectenportefeuille GoToS3 wil de POM West-Vlaanderen samen met partners uit Wallonië en Hauts-de-France het cross-sectorale of kortweg X-innovatie stimuleren.

Op 14 december 2017 staken onder impuls van de Europese projectenportefeuille GoToS3 een honderdtal ondernemers, onderzoekers, designers en overheidsvertegenwoordigers uit West-Vlaanderen, Wallonië en Hauts-de-France de koppen bij elkaar tijdens het inspirerende seminarie X-innovatie in Kortrijk.

Het onontgonnen potentieel van cross-sectorale innovatie vormde het aangrijpingspunt voor de ontwikkelingsagentschappen van de 3 grensstreken – de POM West-Vlaanderen, het Agence pour l'Entreprise & l'Innovation (AEI) en Nord France Innovation Développement (NFID) – om het X-innovatie seminarie te organiseren. Het is het eerste gezamenlijke concrete initiatief van de ontwikkelingsagentschappen om voor de Europa-2020 strategie voor duurzame groei een overkoepelende industriepolitiek voor de grensstreek tot stand te brengen.

Op 16 november 2016 werden daartoe 16 afzonderlijke projecten voorgesteld om de ondernemingen in de grensstreken te begeleiden in de ontwikkeling van nieuwe ideeën, diensten en producten. 91 betrokken partners zijn actief in 6 gemeenschappelijke innovatiedomeinen van de grensgebieden: nieuwe materialen en chemie, textiel, gezondheid en zorg, culturele en creatieve industrieën, voeding en landbouw en ten slotte mechatronica.

De overkoepelende projectenportefeuille GoToS3 – “Op weg naar Slimme Specialisatie” – heeft als doel om deze 16 afzonderlijke projecten op te schalen tot een grensoverschrijdend ecosysteem in onderzoek en innovatie. Binnen dit ecosysteem dient er volgens de principes van X-innovatie te worden gezocht naar nieuwe combinaties van complementaire kennis, technologieën of diensten die voorheen niet met elkaar verbonden waren. Dit gebeurt door individuen uit verschillende disciplines en sectoren samen te brengen en te inspireren. Alleen zo kan de economie en het industriële weefsel van het grensoverschrijdende gebied competitief blijven. De kennis- en informatie-uitwisseling tijdens het netwerkmoment van het seminarie bezorgden vele projectpartners alvast inspiratie en verfrissende ideeën.

‘Enkel denkwerk volstaat niet om uit toekomstige uitdagingen en disruptieve technologieën om voordeel te halen. Het seminarie vormde dan ook het startschot van een X-innovatietraject waarin cross-sectorale ideeën en interacties met steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling dienen te landen in concrete samenwerkingsverbanden tussen de verschillende GoToS3-projecten. Op deze manier wordt een krachtig grensoverschrijdend ecosysteem in onderzoek en innovatie tussen de 3 grensgebieden tot stand gebracht’, stelde Stefaan Matton, algemeen directeur van de POM West-Vlaanderen. Vanaf januari 2018 start een reeks van brainstormsessies waarin een multidisciplinair team van onderzoekers samen met designers ideeën ontwikkelen voor nieuwe producten, als antwoord op actuele uitdagingen. In het voorjaar worden deze ideeën via matchmaking events afgetoetst bij het bedrijfsleven. De meest veelbelovende ideeën worden verder uitgewerkt tot concrete projecten en cross-sectorale samenwerkingen.

GoToS3 is een Interreg (Frankrijk-Wallonië-Vlaanderen) - project. Het totale budget voor het project bedraagt 1.749.771,10 euro waarvan 55% wordt gefinancierd door het Interreg (Frankrijk-Wallonië-Vlaanderen) - programma.

www.pomwvl.be/samenwerking-europa

SeaConomy

Vlaams zeewier: een zee van innovatie voor food, feed en andere sectoren

Onze Noordzee bevat een tachtigtal soorten zeewier, toch maken slechts weinig kmo's gebruik van zeewier in hun productie terwijl de toepassingsmogelijkheden legio zijn. SeaConomy, het consortium bestaande uit Sioen Industries, Colruyt Group, Lambers Seghers, Pures en de POM West-Vlaanderen, organiseerde op 23 februari 2017 een kick-offevent om het potentieel van lokale kweek en verwerking van zeewier in Vlaanderen te illustreren.

Het multidisciplinair SeaConomy-consortium wil het experimenteel gebruik van zeewier in allerlei toepassingen (voeding, veevoeding, nutraceuticals, pharmaceuticals, agroproducten ...) stimuleren. Daarom boden de betrokken partners de 100 deelnemers van de kick-off de kans om gratis een try-outbox met zeewiermonsters te bestellen. Een 35-tal organisaties (bedrijven en kennispartners) gingen met het zeewier aan de slag, voornamelijk in de verwerking van voedingsproducten.

Het consortium wil de vele mogelijkheden van het gebruik van zeewier ontsluiten voor de Vlaamse ondernemingen. Het groeipotentieel in Europa van zeewier is immers enorm. Met steun van onder meer i-Cleantech Vlaanderen werkt het consortium aan een concreet plan van aanpak om deze toekomstgerichte en duurzame ontluikende niche te ontwikkelen. Een Vlaamse zeewierindustrie, met gunstige economische, maatschappelijke en ecologische impact is de onverkorte ambitie.

Vandaag gebruiken sommige bedrijven al zeewier, maar op kleine schaal en met zeewier afkomstig van wilde oogsten uit het buitenland. Lokale kweek, verwerking en vermarkting van zeewier biedt echter enorme mogelijkheden, met een winst op vlak van duurzaamheid, tewerkstelling en toegevoegde waardecreatie.

Er zijn kansen weggelegd voor de voedingsindustrie, maar evenzeer voor machinebouwers, textielproducenten... **Kortom, voor alle kernsectoren van de Vlaamse en West-Vlaamse industrie liggen er unieke opportuniteiten in het verschiet.**

In 2017 identificeerde het consortium, op basis van de bevindingen, studies en gesprekken met stakeholders enkele veelbelovende business cases voor zeewier en becijferde de economische haalbaarheid.

SeaConomy ging officieel van start op 1 oktober 2016 en loopt nog tot 31 maart 2018. De totale projectkost bedraagt 1.749.771,10 euro waarvan 473.421,88 euro gefinancierd wordt door de POM West-Vlaanderen. i-Cleantech Vlaanderen levert 125.724 euro steun aan het project (via MIP-oproep 2016).

www.fabriekenvoordetoeekomst.be

Het Joblabo Voeding laat jongeren proeven van de voedingsindustrie

Op dinsdag 17 oktober 2017 opende het Joblabo Voeding officieel zijn deuren. Het Joblabo Voeding, gelegen in het Huis van de Voeding in Roeselare, is een interactief doe- en belevingscentrum waar jongeren alles te weten komen over de wondere wereld van de voeding en de beroepen in de voedingsindustrie.

De voedingsindustrie vormt met haar 17.000 jobs en 9,1 miljard euro omzet een belangrijke motor voor de West-Vlaamse economie. In 2016 werden alleen al bij VDAB 1.270 vacatures geplaatst, goed voor 36% van alle bij VDAB geregistreerde vacatures voor de Vlaamse voedingsindustrie. Maar de West-Vlaamse werkloosheidscijfers zijn bijzonder laag waardoor voedingsbedrijven meer en meer moeite hebben om hun vacatures ingevuld te krijgen. Vooral operatoren en onderhoudstechnici zijn vaak gezochte maar moeilijk vindbare profielen.

Om voedingsbedrijven te helpen in hun zoektocht naar geschikt personeel, zet de POM West-Vlaanderen al verschillende jaren volop in op acties die de instroom van werknemers naar de sector versterken. Jongeren vormen hierbij een belangrijke doelgroep. Zij zijn immers de werknemers van morgen en moeten de komende jaren nog aantal belangrijke (studie)keuzes maken.

Het Joblabo richt zich op scholen uit het basis- en secundair onderwijs. In het Joblabo Voeding kunnen leerlingen hun kennis over de voedingswereld, de beroepen in de sector, evenwichtige en duurzame voeding... verruimen én ontdekken ze hun eigen talenten. Dit gebeurt aan de hand van interactieve games die op een tablet of op de modules in het Joblabo gespeeld worden – quizvragen, scanbare info-borden, filmpjes, touchscreens en educatieve pakketten. Na afloop ontvangt elke leerling een competentierapport waaruit blijkt welke beroepen het meest aansluiten bij zijn of haar talenten. Een bezoek aan het Joblabo Voeding is dus leerrijk en veelzijdig, maar ook vooral heel erg fun!

Het Joblabo Voeding is een realisatie van de POM West-Vlaanderen in samenwerking met VDAB, Alimento, Stad Roeselare, VIVES Hogeschool en Fevia. De totale investering bedraagt zo'n 150.000 euro. Het Joblabo kreeg vorm in het kader van het Interregproject 'Grenzeloos Competent' (www.grenzelooscompetent.eu) met de financiële steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling en de Provincie West-Vlaanderen.

www.fabriekenvoordetekomst.be

www.pomwvl.be/samenwerking-europa

West-Vlaamse kmo's plukken vruchten van Quick Wins Blue Energy

In 2015 lanceerde de Fabriek voor de Toekomst Blue Energy, op initiatief van de POM West-Vlaanderen, een oproep voor korte en praktijkgerichte projecten in de sector van de offshore wind en golf- en getijdenenergie, de Quick Wins. Het doel was samenwerking tussen bedrijven te stimuleren met het oog op innovatieve ontwikkeling van producten, technologieën en diensten. Per project werd 25.000 euro steun voorzien. De 2 goedgekeurde projecten, van nCentric en Laminaria, zijn inmiddels succesvol beëindigd.

Met het Quick-Winproject onderstreept nCentric (Brugge), in samenwerking met MHI Vestas, zijn ambitie om dé offshore telecomoperator te worden. nCentric heeft zijn 'Nova Node', een offshore zenden- en ontvangststation, geïnstalleerd op een van de Belgische Vestas-turbines in de Noordzee. Via deze node kan een stabiel, snel, veilig en gemaasd draadloos internet opgezet worden. Met internationale referenties in oil & gas en de baggersector wil nCentric nu ook de Europese markt voor offshore wind veroveren. Een eerste referentie in de thuismarkt is mede dankzij deze Quick Win een feit. *'De Quick-Winsubsidie stelde ons in staat om, in samenwerking met een aantal zeer gekende namen uit de industrie, een uniek telecommunicatieproject in de Belgische windmolenparken uit te werken'*, vertelt Mitch De Geest, CEO van nCentric. *'De voordelen van onze oplossing werden snel opgepikt door andere Europese windmolenparken waardoor er zich momenteel diverse groeiopportuniteiten aanbieden.'*

In de tweede Quick Win ontwikkelden Laminaria (Oostende) en Multitech een innovatieve diepwateranker koppeling, een koppeling tussen een bodemanker en het drijvende golfenergiestoel, een beetje zoals een aanhangwagen op een trekhaak. *'Dankzij het Quick-Winproject konden we een veilige en betrouwbare koppeling ontwerpen die de installatie en onderhoudskosten voor onze toestellen drastisch reduceert'* vertelt Steven Nauwelaerts, CEO van Laminaria. *'Deze koppeling kan ook toegepast worden in andere maritieme toepassingen en kan eenvoudig losgekoppeld worden voor bv. onderhoud. Via een stapsgewijze ontwikkeling met o.a. 3D-geprinte schaalmodellen hebben we dit idee opgeschaald tot een vermarktbaar product.'*

'Met deze Quick Wins wilden we samenwerking tussen bedrijven uit de veelbelovende blue energysector stimuleren met het oog op stimulatie', aldus Jean de Bethune, voorzitter van de POM West-Vlaanderen. *'Deze 2 Quick Wins zijn mooie illustraties van het vernieuwend karakter en potentieel voor lokale en internationale vermarkting van de offshore-industrie in West-Vlaanderen en de rol die kmo's hierin kunnen spelen.'*

www.fabriekenvoordetoeekomst.be

Trekkersrol binnen circulaire economie voor kmo's uit textiel en kunststofverwerkende industrie

De Fabriek voor de Toekomst Nieuwe Materialen beschikt over een sterk partnerschap. Met het GTI-project 'Circularity in & with New Materials' willen de betrokken partners hun innovatiekracht verder bundelen om West-Vlaamse kmo's uit de kunststofverwerkende en textielindustrie een trekkersrol binnen de circulaire economie te laten nemen.

Het jaarverslag van Fost Plus vzw (mei 2017) bevestigt dat België met een recyclagecijfer van 87,4 procent in 2016 meer dan ooit inzake verpakkingenrecyclage het best presterende land van Europa is. Ondanks deze positieve cijfers op vlak van recyclage kunnen ook onze kmo's heel wat meer halen uit een circulaire economie. In dit economisch systeem, in tegenstelling tot het traditionele lineaire systeem, worden producten en materialen niet hergebruikt maar specifiek ontworpen om hun waarde bij hergebruik te behouden. Ook Europa legt nadruk op het belang van circulaire economie en het sluiten van kringlopen. Vanuit Vlaanderen is deze transitie als prioriteit opgenomen in de transitiebeleidsnota 2050. Dit project biedt onze kmo's de kansen om terzake een voortrekkersrol op te nemen."

De Fabriek voor de Toekomst Nieuwe Materialen is een hecht samenwerkingsverband tussen kmo's, kennisinstellingen en de bedrijfswereld dat initiatieven organiseert om de textiel- en kunststofsector te versterken. Met bijna 700 ondernemingen met een omzet van ruim 30 miljoen euro en een directe tewerkstelling van 14.000 mensen is deze industriële cluster heel belangrijk voor West-Vlaanderen. Het recent goedgekeurde project Circularity in & with New Materials is een initiatief van de Fabriek van de Toekomst Nieuwe Materialen en haar partners met als doel de kmo's uit deze sector nog competitiever te maken. "Concreet zal het Vlaams Kunststoffencentrum (VKC), uitvalsbasis van de Fabriek voor de Toekomst Nieuwe Materialen, worden uitgebreid. Zo komen er een tiental testmachines bij.

Het project 'Circularity in & with New Materials' werd ingediend in het kader van de GTI West-Vlaanderen binnen het Vlaamse EFRO-programma. POM West-Vlaanderen en copromotoren Catalisti, Centexbel, KU Leuven, UGent, Howest, Vives en TUA West, werken samen om het project te realiseren. De totale projectkost bedraagt 2.500.000 euro. Minstens 650.000 euro hiervan wordt met provinciale middelen toegereken. Het project rekent daarnaast op 1.000.000 euro Europese steun van EFRO en Vlaams minister Muylers kende 500.000 euro toe uit het Hermesfonds.

www.fabriekenvoordetoeekomst.be

Topkennis in West-Vlaanderen voor kmo's uit machinebouw- en mechatronicasector

Twee jaar na de opening van het Sirris-applicatielab in Kortrijk in 2015, is ook de uitwerking van de R&D-pijler rond de onderzoeksinfrastructuur die vanuit de KU Leuven in Brugge wordt opgezet, gestart. Hiermee is het Machinebouw- en Mechatronicacentrum, gesteund door de sector, de kmo's en alle kennisinstellingen klaar om deze industriële cluster op een nog hoger niveau te tillen.

Het competentiecentrum Machinebouw & Mechatronica West-Vlaanderen komt dus tegemoet aan een reële, acute vraag. 'De focus van de Fabriek voor de Toekomst Machinebouw & Mechatronica is niet alleen het maken van de sprong naar industrie 4.0, maar onze ondernemingen ook de kansen aan te reiken er meteen in uit te blinken', verduidelijkte Jean de Bethune de ambities.

'Voor de industrie is het inderdaad belangrijk om te investeren in de nieuwste technologieën en concepten binnen de kennis- en maakindustrie. Dat is een essentiële voorwaarde om ook in de toekomst een sterke positie in te nemen, ook mondiaal, in de nieuwe sterk 'technology driven' economie', bevestigde Herman Derache, algemeen directeur van Sirris. 'Als kenniscentrum voor de technologische industrie, mogen en willen we niet ontbreken in dit verhaal.'

In 2017 werd het GTI-project Machinebouw en Mechatronica centrum West-Vlaanderen, een initiatief van promotor Sirris en copromotoren KU Leuven, UGent, Howest, de POM West-Vlaanderen en TUA West, goedgekeurd. Met dit project kan het M&M centrum eindelijk ten volle worden gerealiseerd. *'We kunnen nu volop werk maken van een reëel open innovatieplatform, waar in overleg en samenwerking met de industrie nieuwe technologieën voor de mechatronica en productiesector worden onderzocht, ontwikkeld en gedemonstreerd'*, vertelde Herman Derache, algemeen directeur van Sirris.

In West-Vlaanderen is de vestiging van CNH Industrial in Zedelgem al een toonaangevend voorbeeld hoe de kruisbestuiving tussen kennisinstelling en onderneming tot innovatieve high tech kan leiden. CNH Industrial produceert 3 types landbouwmachines en herbergt eveneens in nauwe samenwerking met de KU Leuven het R&D-centrum dat onderzoek voert naar de optimalisering van de machines, die wereldwijd geproduceerd worden. *'Het GTI-project maakt het mogelijk dat alle kmo's uit West-Vlaanderen kennisontwikkeling in kader van Industrie 4.0. binnen handbereik hebben, alsook onze topbedrijven verder op hoog niveau verder kunnen bloeien'*, aldus Jean de Bethune. *'Het unieke aan dit project is dat kennispartner Sirris, KU Leuven, UGent en Howest de krachten bundelen. Niet de herkomst van de kennis is belangrijk, wel het doel, namelijk onze ondernemingen.'*

Het nieuwe competentiecentrum Machinebouw & Mechatronicacentrum in West-Vlaanderen bestaat niet uit een gebouw maar uit het samenspel van meerdere componenten op verschillende locaties, telkens geënt op de meest relevante kennispartner. Vanuit haar campus in Brugge initieert KU Leuven 2 innovatielabs die focussen op Cyber-Physical Systems (CPS) in kader van Industrie 4.0. (netwerken die virtuele en fysieke wereld verbinden) en de ultimate factory (slimme producten in slimme productieomgevingen). In het technologielaab in Kortrijk verdiept Howest zich in toepassingen van virtual and augmented reality in de M&M-sector. Eveneens in Kortrijk blijven de applicatielabs van Sirris en UGent rond slimme en flexibele productie, assemblage en slimme productieaansturing, vertaalonderzoek verrichten voor concrete toepassing van technologieën in het productieproces. Samengevat stoelt het M&M-centrum op een gecoördineerde en intense samenwerking tussen de kenniscentra KU Leuven, UGent, Sirris en Howest, waarbij elk zijn unieke expertise inbrengt.

Concreet wordt met het EFRO-project bijvoorbeeld geïnvesteerd in een Innovatielabo Industrie 4.0 Machine waar machines van de toekomst op duurzaamheid en veiligheid getest kunnen worden of in de ontwikkeling van een reële en gesimuleerde omgeving van een flexibele assemblage-omgeving en de uitwerking van een conceptfabriek Industrie 4.0. en een proeftuin virtual and augmented reality.

Het project 'Machinebouw en Mechatronica centrum West-Vlaanderen' werd ingediend in het kader van de GTI West-Vlaanderen binnen het Vlaamse EFRO-programma. Sirris, KU Leuven, Howest, de POM West-Vlaanderen en TUA West werken samen om het project te realiseren. De totale projectkost bedraagt 4.270.521 euro. Minstens 700.000 euro hiervan wordt met provinciale middelen toegereken. Het project rekent daarnaast op 1,7 miljoen Europese steun van EFRO en Vlaams minister Muylers kende ruim 850.000 euro toe uit het Hermesfonds.

www.fabriekenvoordetoekomst.be

Slimme assemblagelijijn verdient zichzelf terug op minder dan 3 jaar tijd

Met de bouw van een compleet nieuwe demonstrator waarop bedrijven zelf in een waarheidsgetrouwe omgeving de mogelijkheden van Industrie 4.0 kunnen uittesten pakken Sirris en POM West-Vlaanderen de uitdagingen in de productie van vandaag en morgen aan. Ook een kmo met een budget van 100.000 euro kan een dergelijke slimme assemblagecel bouwen met technologie die vandaag op de markt is. Een terugbetalingstermijn van minder dan 3 jaar wordt op die manier realistisch.

Nieuwe technologieën en digitalisering zullen in de toekomst nog meer aan belang winnen in onze industrie en leiden tot een slimme productie, slimme producten en diensten. Deze evolutie naar

Industrie 4.0 heeft nu al een aanzienlijke impact op onze bedrijven. Vele bereiden hun transformatie naar de factory of the future voor of hebben hun eerste stappen al gezet, maar ondersteuning blijft een noodzaak.

Nood aan laagdrempelige oplossingen

In het bijzonder kmo's die zich toespitsen op de productie van kleine reeksen met veel varianten kunnen extra hulp gebruiken. Deze bedrijven hebben te kampen met meerdere hindernissen, waarvan de belangrijkste het continue gevecht tegen complexiteit is. Daarbij is er nood aan eenvoudige, laagdrempelige oplossingen. Een belangrijke zet richting een efficiëntere productie zijn gebruiksvriendelijke ingrepen die moeilijk en repetitief werk eenvoudiger maken door de operator te ondersteunen.

Bovendien moet men kunnen overschakelen naar een hogere reactiesnelheid. Dit door de seriegrootte te reduceren tot een single-piece-flow, de buffer in productie tot nul te herleiden en gebruik te maken van one-touch logistiek en zelfsturende productiecellen.

Future-proof assemblagelij

Om aan deze en andere verzuchtingen tegemoet te komen, besloot Sirris een nieuwe pilootlijn te ontwikkelen in het Smart & Digital Factory in Kortrijk, een initiatief dat Sirris opstartte en verder uitwerkte samen met de POM West-Vlaanderen in het kader van de Fabriek voor de Toekomst Machinebouw & Mechatronica. Deze testversie van de fabriek van de toekomst bestaat uit een assemblagelij van 6 cellen, volledig in de lijn van Industrie 4.0 en doordrongen van de QRM-gedachte. De assemblagelij integreert niet alleen operator ondersteunende oplossingen en strategieën die een snelle respons mogelijk maken, maar er is eveneens aandacht voor technologieën die first-time-right mogelijk maken door onder meer menselijke fouten te detecteren en voorkomen.

Een ander belangrijk aspect in de kwaliteitsbeheersing van de fabriek van de toekomst is het leren uit fouten en een streven naar continue verbetering. De gebruikte ICT-oplossingen moeten voldoende wendbaar zijn om dit te ondersteunen. Logge, rigide automatisering en ICT zijn in veel bedrijven immers een rem op verbetering en procesinnovatie. Ook hier speelt de pilootlijn op in.

Een dergelijke lijn is relevant in een assemblageomgeving die te maken heeft met grote aantallen aan varianten, omdat 'single-piece-flow' mogelijk (en betaalbaar) wordt door zinvolle en betaalbare digitalisering. We willen met de nieuwe lijn aantonen dat een kmo met een budget van 150.000-200.000 euro een dergelijke slimme assemblagecel kan bouwen met technologie die vandaag op de markt is. De ROI moet komen van een verbetering van manproductiviteit, kwaliteitsbeheersing en verhogen van snelheid en flexibiliteit. Een terugbetalingstermijn van minder dan 3 jaar moet realistisch zijn.

Samenstelling van de assemblagelij

De compleet nieuwe demolijn bestaat uit 6 cellen die samen een assemblagelij vormen voor de efficiënte fabricage van productfamilies met veel variaties. Het uitgangspunt is de operator die efficiënt moet kunnen werken. Dit via ondersteuning van allerlei technologieën, zoals een cobot, AGV, digitale werkinstructies die geprojecteerd worden op een scherm of het werkvlak. Daarnaast worden de principes van QRM, lean en kaizen ingezet. De digitale integratie van de verschillende processen en tools is eveneens in deze lijn voorzien.

De nieuwe assemblagelij werd ontwikkeld in het Interregproject Factory 4.0 dat staat voor een grensoverschrijdende aanpak om bedrijven in de grensregio's kennis te laten maken met technologieën die passen in het kader van Industrie 4.0 en hun mogelijkheden.

www.fabriekenvoordetoekomst.be

Eerste Disruptival, een festival voor West-Vlaamse kmo's

Op 30 augustus 2017 kregen ruim 100 aanwezigen op Disruptival in Oostende een glimp van de toekomst te zien. Kennisinstanties demonstreerden de nieuwste technologieën en gaven de ondernemers een voorproefje van de impact van de nieuwste ontwikkelingen en mogelijke opportuniteiten voor hun bedrijf.

Exponential Academy, de organisatie achter het *Disruptival* event, bracht alle West-Vlaamse kennisinstellingen samen in het Vlaams Luchtvaartopleidingscentrum (VLOC) in Oostende. Ondernemers maakten kennis met nieuwe technologieën zoals het besturen van een drone, programmeren van een robot of werken met een *virtual reality*-bril...

In een fascinerende en snel veranderende wereld is het voor ondernemers belangrijk dat ze op de hoogte blijven van de laatste trends en technologische innovaties. In alle sectoren verschijnen sterk gewijzigde producten, andere manieren van produceren en nieuwe businessmodellen. Opzet van het event is om de aanwezigen concreet te laten aanvoelen welke kansen de nieuwste disruptieve technologieën ook hun onderneming kunnen bieden.

Coaches namen de ondernemers mee op sleeptouw naar de verschillende innovation rooms: ondernemers leerden er een cobot nieuwe taken aan, programmeerden robots, zetten een machine in elkaar met hulp van een *virtual reality*-bril, controleerden de versheid van voedingsproducten via hyperspectraal licht, deden textiel van kleur veranderen...

Uitdagingen omzetten in opportuniteiten voor kmo's

Deze eerste editie van het Disruptival stond in het teken van *The Experience*. Exponential Academy bouwt ondertussen al verder aan 2 nieuwe edities: *The Conference* en *The Challenge*.

Het gemeenschappelijk doel van deze initiatieven is duidelijk en eenduidig: de traditionele maakindustrie in West-Vlaanderen (met sectoren zoals voeding, textiel, kunststoffen, metaal...) zal zonder twijfel ook uitgedaagd worden door disruptieve spelers. Exponential Academy wil bedrijven, via onder andere het Disruptival, inspireren en ondersteunen om zelf snel wendbare uitdagers te worden.

Met de Exponential Academy zetten de POM West-Vlaanderen, TUA West en Antwerp Management School onze kmo's op het juiste spoor om zelf te surfen op de golven van disruptie.

www.exponentialacademy.be

HCA-project zoekt duurzame oplossingen voor renovatie van 80.000 appartementen aan de kust

Onze Belgische kust telt 80.000 appartementsgebouwen die mits een verstandige aanpak een duurzaam antwoord kunnen bieden op de behoeftes van de groeiende groep senioren. Met het GTI- project Health Care Accelerator (HCA) project willen lokale overheden, zorginstellingen, bedrijven en kennisinstellingen gezamenlijk op zoek gaan naar nieuwe antwoorden op deze uitdaging.

Heel wat appartementsgebouwen langs de Belgische kustlijn werden in de jaren '70 en '80 gebouwd. Daardoor zijn heel wat van die gebouwen niet meer aangepast aan de nieuwste normen, zowel op vlak van duurzaam bouwen als op vlak van zelfredzaamheid van de bewoners. In combinatie met een sterk vergrijzende bevolking langs de kust – heel wat senioren gaan in de herfst van hun leven aan de kust gaan wonen – betekent dit dat ongeveer 80.000 appartementen langs de kust op relatief korte termijn nood hebben aan een grondige renovatie.

De meeste appartementsblokken bestaan uit wooneenheden in particuliere eigendom waardoor collectieve renovatie heel complex is. Met de opstart van het Health Care Accelerator (HCA) project willen lokale overheden, zorginstellingen, bedrijven en kennisinstellingen gezamenlijk op zoek

gaan naar een duurzame oplossing voor deze uitdaging. *'Samen met het Trefpunt Zorg van RESOC Noord-West-Vlaanderen, Howest, VIVES, architectenbureau B2Ai, UNIZO, Antwerp Managementschool, Ondernemerscentra West-Vlaanderen en de kustgemeentes Blankenberge en Koksijde wil de POM West-Vlaanderen een scenario ontwikkelen dat architecten, gemeentes en zorgverleners kunnen gebruiken als leidraad om appartementen en woningen op een duurzame manier en binnen het budget van de eigenaar te renoveren'*, aldus Jean de Bethune, voorzitter van de POM West-Vlaanderen. *'Vanuit hun eigen ervaring brengt elke partner kennis in die moet toelaten om een concept van collectieve renovatie te ontwikkelen dat inzetbaar is voor elk type van appartementsgebouw.'*

Architecturaal spelen meerdere aspecten mee bij dergelijke renovatie: de veiligheid van de bewoner, de toegankelijkheid van het gebouw, maar ook de integratie van een dienstverlening op maat. *'Heel concreet kijken we hoe die zorgverlening en het aanbieden van comfortdiensten een integraal deel kunnen uitmaken van de renovatie'*, aldus Jean de Bethune. *'We houden ook rekening met factoren zoals de beschikbaarheid van thuisverpleging, maar ook eenvoudige zaken zoals de nabijheid van winkels en horeca, poetsdiensten, kapsalon... Hiermee stimuleren we de zelfredzaamheid van de bewoners en gaan we de vereenzaming tegen. Tegelijk kan dit voor de lokale zelfstandige nieuwe opportuniteiten bieden.'*

De uitkomst van het HCA-project biedt nieuwe kansen voor het West-Vlaams economisch weefsel: op relatief korte termijn is er de noodzaak om appartementsgebouwen te renoveren en op langere termijn kunnen lokale bedrijven en dienstverleners gericht inspelen op de noden van de cliënt. Op 14 september verzamelden alvast meer dan 50 geïnteresseerden uit diverse sectoren zich om tijdens de infosessie *Build & Care* meer uitleg over het voorgestelde renovatietraject met integratie van een aangepaste dienstverlening te krijgen.

Het Europees project Health Care Accelerator werd ingediend in het kader van de GTI West-Vlaanderen binnen het Vlaamse EFRO-programma. De totale projectkost bedraagt 990.000 euro, waarvoor het partnerschap 396.000 euro Europese steun ontvangt via het Vlaamse EFRO-programma. De Provincie en de POM West - Vlaanderen, dragen meer dan 500.000 euro bij in het project.

www.fabriekenvoordetekomst.be

Transport & Logistiek

Kick-off project SYN-ERGIE

Synchromodaal en energie-efficiënt transport op de as West-Vlaanderen – Limburg (Nederland)

De transport- en logistieke sector vormt een belangrijke motor voor de economische groei in de grensregio Vlaanderen-Nederland. Tegelijkertijd kampt de sector met heel wat uitdagingen op vlak van CO₂-uitstoot en efficiëntie.

Met het project SYN-ERGIE slaan 8 projectpartners de handen in elkaar voor efficiënter en duurzamer goederentransport tussen de provincies West-Vlaanderen en Nederlands Limburg. Tijdens het kick-off event op woensdag 24 mei 2017 bij Unilin in Wielsbeke werd het project bekend gemaakt bij het grote publiek en de bedrijven.

Dagelijks worden grote hoeveelheden goederen en containers vanuit en via de regio's West-Vlaanderen en Nederlands Limburg naar het oosten, respectievelijk westen van de grensregio getransporteerd. Wegens het ontbreken van een concurrentiële dienstverlening via spoor en binnenvaart, gebeurt dit nu hoofdzakelijk via de weg. Door verladers, logistieke dienstverleners en multimodale operators te verenigen in communities en een aantal concrete business cases door te rekenen, wil SYN-ERGIE de markt het nodige duwtje in de rug geven om een multimodaal transportaanbod op de as West-Vlaanderen-Antwerpen-Limburg te realiseren. Zo ambieert het project onder meer de realisatie van een spoor- en binnenvaartverbinding op de corridor West-Vlaanderen - Antwerpen - Limburg (Nederland).

Om dit transportaanbod zo maximaal en efficiënt mogelijk te benutten, zet het project eveneens in op de toepassing van synchromodale transportplanning. Synchromodaal transport gaat een stapje verder dan multimodaal transport in die zin dat goederen in principe op elk moment flexibel verscheept kunnen worden tussen de beschikbare transportmodi. Om verladers en logistieke dienstverleners beter inzicht te verlenen in de werking, vereisten en voordelen van synchromodaal transport, zullen de hogescholen VIVES en Fontys samen met IT-bedrijven Nallian en Informore (Nederland) een aantal demonstratietools voor synchromodale planning ontwikkelen.

Via een reeks van demoesessies en workshops zullen de resultaten van het project bekendgemaakt en gedemonstreerd worden. Al deze acties moeten uiteindelijk bijdragen tot de 'mental shift' die noodzakelijk is om de toepassing van multi- en synchromodaal vervoer verder ingang te laten vinden in de transport en logistieke sector in de grensregio.

De Vlaamse partners in het project SYN-ERGIE zijn POM West-Vlaanderen, VIVES, Voka West-Vlaanderen en Nallian. Het totale projectbudget bedraagt 1.254.240 euro, waarvan de helft gefinancierd wordt binnen het Interreg (Vlaanderen-Nederland) - programma, het grensoverschrijdend samenwerkingsprogramma met financiële steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO). Daarnaast krijgt het project ook de financiële steun van de Provincies West-Vlaanderen en Limburg (Nederland).

www.pomwvl.be/samenwerking-europa

www.project-synergie.eu

POM West-Vlaanderen en De Vlaamse Waterweg nv investeren fors in binnenvaartplatformen

De POM West-Vlaanderen en De Vlaamse Waterweg nv ontwikkelen bijkomende capaciteit voor de binnenvaart. Het gaat om investeringen van ruim 10 miljoen euro over een periode van 3 jaar. Zo wordt er fors geïnvesteerd in de uitbreiding en renovatie van River Terminal Wielsbeke. Op het kanaal Roeselare-Leie komt een nieuwe binnenvaartterminal, namelijk River Terminal Roeselare.

De POM West-Vlaanderen startte eind 2014 de River Terminal Wielsbeke opnieuw op via de aanstelling van exploitanten Shipit en Delcatrans. Sindsdien kan de binnenvaartterminal uitstekende overslagcijfers voorleggen, in die mate dat de capaciteit van de terminal uitgebreid moet worden. Om in te spelen op de verwachte en wenselijke groei in modal shift van wegvervoer naar de binnenvaart en om te anticiperen op het project Seine Schelde Vlaanderen, investeren De Vlaamse Waterweg nv en de POM West-Vlaanderen - in een 80%/20%-verhouding - ongeveer 4,3 miljoen euro in de uitbreiding van de terminal in Wielsbeke en de renovatie van het bestaande kaaiplateau. Deze investering is gepland voor 2018. Concreet wordt de huidige kaaiwand met 85 meter verlengd. Dit zorgt ervoor dat 3 schepen tegelijkertijd kunnen laden en lossen, of eventueel ook tegelijkertijd een groot rijnschip en een groot duwkonvooi.

'Wij geloven sterk in het potentieel van deze binnenvaartterminal als duurzaam alternatief voor de ontsluiting van de aanwezige industrie in de regio. De huidige overslagcijfers voor de eerste jaarhelft 2017 tikken aan tot ca. 8.000 TEU (container van 20 voet lang, 8 breed en 8,5 hoog) dus een uitbreiding wordt noodzakelijk, ook als we de volumes van bulk en palletten willen blijven faciliteren', aldus Jean de Bethune, gedeputeerde voor Economie.

De Vlaamse Waterweg nv kocht ook de 6,5 hectare aanpalende gronden, waarvan een deel gebruikt wordt als uitbreiding van de terminal. Het andere deel wordt in de markt gezet door de POM West-Vlaanderen voor de uitbouw van magazijnfuncties. *'Deze terminal heeft alle potentieel om uit te groeien tot een Regionaal Logistiek Knooppunt (RLK) waar Value Added Logistics (VAL) en Value Added Services (VAS) worden gerealiseerd voor de industrie. Wielsbeke vormt het perfecte ontkoppelpunt en kan op die manier haar rol vervullen van Extended Gateway van de zeehavens van bijvoorbeeld Antwerpen en Zeebrugge', aldus Jean de Bethune.*

Om te anticiperen op het groeiende vervoer via water van bulk en palletten op het kanaal Roeselare-

Leie wordt ook daar geïnvesteerd in een overslagplatform. De Vlaamse Waterweg nv en de POM West-Vlaanderen willen ter hoogte van Schaaapbrugge een nieuwe binnenvaartterminal ontwikkelen van circa 2 hectare. Deze terminal zal focussen op bulk- en palletmaterialen, gelet op de hoge aanwezige volumes in de regio. De investering bedraagt circa 5,5 miljoen euro, opnieuw gefinancierd in een 80%/20%-verhouding respectievelijk De Vlaamse Waterweg nv – POM West-Vlaanderen.

www.pomwvl.be

Nood aan 72 hectare voor watergebonden bedrijventerreinen tegen 2025

Door de stijging van watergebonden goederenstromen zal er tegen 2025 nood zijn aan 72 hectare voor watergebonden bedrijventerreinen. Dit zijn cijfers uit de studie Transport Bis. Samen met de Provincie, De Vlaamse Waterweg nv en de intercommunales WVI en Leiedal werkt de POM West-Vlaanderen een strategie uit om het aanbod aan watergebonden bedrijventerreinen op te krikken. Dit schept opportuniteiten voor de binnenvaart in West-Vlaanderen.

Om de logistieke en industriële slagkracht van West-Vlaanderen te behouden, is het een basisvoorwaarde om over voldoende beschikbare (watergebonden) bedrijventerreinen te beschikken om aan de behoefte te kunnen voldoen. Voor West-Vlaanderen alleen al wordt tegen 2025 een groei van 6,8% verwacht ten opzichte van het huidige volume aan geladen en geloste goederenstromen via de binnenvaart. Dit betekent een geconsolideerde groei van maar liefst 7,2 miljoen ton voor de West-Vlaamse productie- en distributiecentra.

Rekening houdend met de toenemende drukte op de (West-)Vlaamse autowegen en het strategische belang van een vlotte ontsluiting van de (West-)Vlaamse havens, maar vooral ook vanuit de economische én maatschappelijke noodzaak tot verduurzaming van transport, is er absoluut behoefte aan alternatieve transportmodi om deze groei te kunnen ondervangen. De binnenvaart biedt hier ontegensprekelijke mogelijkheden en kansen. Maar dit betekent wel dat er in West-Vlaanderen voldoende ruimte moet zijn voor (de verdere groei van) binnenvaartterminals en watergebonden bedrijventerreinen.

Uit de studie blijkt dat er voor West-Vlaanderen een bijkomende vraag is naar ruimte voor watergebonden bedrijvigheid variërend tussen 99ha en 104ha. De beschikbare voorraad aan die bedrijventerreinen is beperkt tot 31,8 ha. Concreet betekent dit voor West-Vlaanderen een bijkomende vraag naar ruimte voor watergebonden bedrijvigheid van ongeveer 72 hectaren. De confrontatie van vraag- en aanbodzijde toont aan dat er van de 903,6 ha aan potentieel watergebonden bedrijventerreinen in West-Vlaanderen, slechts 210,9 ha ingevuld is door bedrijven die effectief gebruik maken van de waterweg voor het transport van goederen over water.

Met (de studie) Transport Bis formuleren de POM West-Vlaanderen, de Provincie West-Vlaanderen, De Vlaamse Waterweg nv en de intercommunales WVI en Leiedal een heldere visie op de verdere valorisatie van de waterwegen en watergebonden ruimte. Met bijzondere aandacht voor de kansen die het project Seine Schelde in de toekomst biedt voor West-Vlaanderen, en bij uitbreiding Vlaanderen, is het namelijk van groot belang een gedragen strategie te ontwikkelen.

De studienamiddag 'Ruimte met Toekomst: een doordachte strategie' op 23 november 2017 was een eerste stap in de verdere ontwikkeling van een gedragen ruimtelijk-economische strategie rond watergebonden bedrijvigheid in West-Vlaanderen. *"Een doorgedreven samenwerking is een minimale randvoorwaarde om West-Vlaanderen kansrijk en succesvol te kunnen laten inspelen op de opportuniteiten van een grootschalig project als Seine Schelde", aldus Jean de Bethune, voorzitter POM West-Vlaanderen. "Deze samenwerking kan zich focussen op een actiever grondenbeleid door volop in te zetten op de activering van sturende instrumenten als het voorkeurrecht van de Vlaamse Waterweg nv, het aanscherpen van het respectievelijke (watergebonden) grondenbeleid van de intercommunales Leiedal en WVI en het verder monitoren van vraag en aanbod via de Ruimtemonitor van de POM West-Vlaanderen. Daarnaast is het van cruciaal belang dat huidige en toekomstige West-Vlaamse overslagplatformen maximaal benut en gevaloriseerd worden."*

Door verschillende sturings- en monitoringsinstrumenten op deze manier in te zetten, kunnen de projectpartners ervoor zorgen dat hun visie op de ruimtelijke ontwikkeling van West-Vlaanderen volledig in lijn ligt en blijft met het overkoepelende (in ontwikkeling zijnde) Beleidsplan Ruimte Vlaanderen, én dus met de huidige en toekomstige ambities van de Vlaamse overheid ter zake.

Op de foto van links naar rechts: Lode Vanden Bussche (Provincie West-Vlaanderen), Stephaan Barbery (Provincie West-Vlaanderen), Frank Serpentier (De Vlaamse Waterweg), Pieter-Jan Lijnen (Vlaamse overheid), Els T' Kindt, (De Vlaamse Waterweg), Jan Mulders (Gemeente Venlo, Nederland), Arne Allosserie (POM West-Vlaanderen), Kris Declercq (burgemeester Stad Roeselare) en Jean de Bethune (gedeputeerde voor Economie).

De studie Transport Bis vindt u op www.pomwvl.be/transport-bis.

Vervoer van diepvriescontainers via River Terminal Wielsbeke uit de startblokken

Logistieke dienstverlener Delcatrans, expediteur Remant Cool Logistics, de POM West-Vlaanderen en een zevental verladers werken nauw samen om op het traject Wielsbeke-Antwerpen reebers of diepvriescontainers naar de binnenvaart te shiften. Het project werd mogelijk gemaakt door een tijdelijke steunmaatregel van de haven van Antwerpen in het kader van een open projectoproep. Vanuit de industrie waren de verladers Agristo en Crop's de *first movers*.

Donderdag 7 december stelde de haven van Antwerpen het project voor tijdens zijn zesde intermodaal event in de Kinopolis. Het project werd geselecteerd als een van zeven weerhouden mobiliteitsprojecten, in navolging van de in juni 2017 gelanceerde open projectoproep voor 'nieuwe of verbeterde mobiliteitsoplossingen voor het vrachtvervoer'.

Vervoer van reebers via de binnenvaart is geen alledaagse realiteit, bijvoorbeeld omwille van de noodzaak van een specifieke Pre Trip Inspection (PTI). Deze technische controle van reebers gebeurt momenteel in de haven. Doelstelling van het project is om dit ter plaatse te organiseren op River Terminal Wielsbeke (RTW). Lege diepvriescontainers zullen bovendien op de terminal blijven. Zo wordt het traject van een lege rit uitgespaard en het kostennadeel van de binnenvaart ten opzichte van het wegvervoer, weggewerkt.

Om op termijn een structureel binnenvaartproduct uit te bouwen is RTW ideaal gesitueerd in het centrum van de diepvriesvoedingscluster in West-Vlaanderen.

De POM West-Vlaanderen tekende concrete interesse op bij een zevental productiebedrijven om reeferers te shiften van weg naar binnenvaart, op voorwaarde dat de kostprijs en service dezelfde blijven of verbeteren. Dit is een open access samenwerkingsverband, wat betekent dat alle partijen kunnen toetreden. Op korte termijn zorgt het transport van 4.000 diepvriescontainers via de binnenvaart die niet meer in Antwerpen opgehaald moeten worden voor 8.000 minder vrachtwagens op de weg. Maar het potentieel is nog vele malen groter en de sector groeit nog elk jaar fors. Om op deze groei in te spelen investeert de POM, in samenwerking met De Vlaamse Waterweg nv, in een uitbreiding van de terminal van 1,8 ha naar circa 4 ha.

Als uitbater van de containeractiviteiten op RTW staat Delcatrans in voor de fysieke transporten van reeferers en investeert mede in extra aansluitingen en een PTI-centrum

Het strategisch belang van het vervoer van reeferers via de binnenvaart werd nogmaals onderstreept naar aanleiding van de plechtige inhuldiging van de nieuwe fabriek van Agristo op 8 december 2017. De aardappelgigant investeerde in anderhalf jaar 150 miljoen euro in een nieuwe productiefaciliteit en distributiemagazijn te Wielsbeke, op een boogscheut van RTW. Transport van en naar Antwerpen via de weg is voor het bedrijf, gezien de files, geen evidentie. Het vervoer via de binnenvaart laat Agristo echter toe om dit beter te organiseren en te structureren.

www.pomwvl.be

Vorbereidingen voor test onbemand vaartuig op de IJzer van start

In het kader van het project 'Autonoom varen in de Westhoek' startten de projectpartners Waterwegen en Zeekanaal NV, de POM West-Vlaanderen en KU Leuven in 2017 met de voorbereidingen voor het testen van een autonoom varende vaartuig op de IJzer. Het project wil de technologie voor onbemand varen testen in een real-life omgeving, op de IJzer tussen Heernisse (Diskmuide) en het Sint-Joris spaarbekken (Nieuwpoort).

Vlaanderen neemt met dit proefproject een voortrekkersrol op binnen de EU en kan rekenen op Europese steun.

De IJzer en het gebied tussen Heernisse en Nieuwpoort vormt de ideale proeftuin voor de uitvoering van het project. De interferentie met ander scheepvaartverkeer is er beperkt ten opzichte van drukke en grotere vaarwegen en het testgebied heeft de ideale omvang om tot betrouwbare resultaten te komen. Verwacht wordt dat het autonoom varen op termijn ook kan overgedragen worden naar andere types waterwegen. Het project zet daarenboven extra de mogelijkheden van de kleine vaarwegen in de kijker wat voor de industrie in de Westhoek niet onbelangrijk is, aangezien er voornamelijk ontsluiting is via de weg. Door onbemand varen mogelijk maken te maken kunnen kleine vaarwegen zoals in de Westhoek, competitief ontsloten worden via de binnenvaart. Er is dan ook concrete interesse bij de bedrijven in de Westhoek, die op die manier ook toegang krijgen tot een duurzame ontsluiting.

In het eerste deel van het project zal Waterwegen en Zeekanaal NV het noodzakelijk wettelijk en regelgevend kader opmaken, tegelijkertijd werkt de KU Leuven een technisch ontwerp uit dat als basis zal dienen voor het ontwikkelen van het vaartuig. De POM West-Vlaanderen zal in samenwerking met de andere projectpartners de test- en demonstratiepilots coördineren. Opzet is om deze test over een langere periode te laten verlopen om indien nodig bij te sturen zodat de eindresultaten voldoende robuust zijn. De testvaarten zullen in het najaar van 2018 van start gaan in een afgebakend test- en demonstratiegebied.

Het project 'Autonoom varen in de Westhoek' werd ingediend in het kader van de GTI West-Vlaanderen binnen het EFRO-Vlaanderen-programma. Waterwegen & Zeekanaal NV en copromotoren POM West-Vlaanderen en KU Leuven, werken samen om het project te realiseren. De totale projectkost bedraagt 622.994 euro. Minstens 138.000 euro hiervan wordt met provinciale middelen toegereken. Het project rekent

daarnaast op 249.197,94 euro Europese steun van EFRO. Dankzij de GTI vloeit er in eerste instantie 20 miljoen euro aan Europese middelen naar West-Vlaanderen. Deze som fungeert als hefboom om in totaal minimaal 50 miljoen euro in onze West-Vlaamse economie te injecteren. Elk project vult daarbij een deel van de totale industrieversterkende puzzel in.

www.pomwvl.be

Arbeidsmarkt

West-Vlaamse maatwerkbedrijven pionieren in toegepaste technologische innovatie

In het kader van het Europees project Toegepaste Technologische Innovatie (TTI) lanceerden de maatwerkbedrijven, verenigd in 4Werk vzw, en de POM West-Vlaanderen 6 proeftuinen **waarbij concrete en effectieve productie-ondersteunende technologieën** ontwikkeld worden. Met dit project willen de maatwerkbedrijven zich **voorbereiden op toekomstgerichte technologische omwentelingen**.

Deze proeftuinen, waar procesontwikkeling via cocreatie voorop staat, omvatten telkens een maatwerkbedrijf, een kennispartner (met name Xiak en SIRRI) voor de ontwikkeling van aangepaste technologieën én reguliere ondernemingen. Het project kwam in het najaar van 2016 op kruissnelheid en loopt tot het voorjaar van 2018.

De knowhow die in de maatwerkbedrijven aanwezig is inzake de inpassing van diverse methodieken en technologieën in het productieproces, in correlatie met de doelgroep werknemers, vormt een nog quasi onontgonnen innovatierrein ten dienste van de productiebedrijven. *'Ik ben overtuigd dat de rol van maatwerkbedrijven ten dienste van de industrie uitgebreid kan worden van toeleverancier naar een rol als proefterrein voor de ontwikkeling van technologische productie-ondersteunende innovaties die naderhand inzetbaar zijn in de maakindustrie'*, aldus Jean de Bethune, gedeputeerde voor Economie en Sociale Economie.

Ook reguliere bedrijven zitten met vragen om het werk toegankelijker te maken. Zij willen ook hun oudere werknemers langer aan het werk kunnen houden en tegelijkertijd concurrentieel blijven. 4Werk vzw beoogt een **multiplicatoreffect** om de ontwikkelde technologische innovaties achteraf zoveel mogelijk te implementeren op industriële werkvloeren. Daarom worden tijdens het project **experten groepen** georganiseerd die tijdens het ontwikkel- en testproces de voortgang van de 6 proeftuinen opvolgen om de toepassingsmogelijkheden achteraf te verruimen. Eind 2017 werd een roadshow georganiseerd met bedrijfsbezoeken aan alle proeftuinen waarbij de gerealiseerde technologische innovaties op de werkvloeren uitgebreid aan bod zullen worden.

Maatwerkbedrijven zijn al decennialang expert als het over inclusieve tewerkstelling gaat: mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt duurzaam zinvol werk aanbieden. Met dit project kunnen maatwerkbedrijven deze expertise delen met én uitrollen naar het West-Vlaamse bedrijfsleven. In het kader van het meer en meer belangrijk worden van werkbaar werk voor de hele economie is dit een unieke expertise. Het kan de versterking van de Vlaamse industrie alleen maar ten goede komen.

De 6 concrete proeftuinen binnen het Europees project omvatten innovaties inzake polyvalente intelligente werkposten in textielsortering (Kringloopcentrum Zuid West-Vlaanderen), collaboratieve robots en cognitieve arbeidsondersteuning (Mariasteen), zelflerende automatische en intelligente stapelhulp (Westlandia), cameradetectie ifv werkhulp, kwaliteits- en procescontrole (Waak) en een polyvalente overhevelingstool (Oesterbank).

Het Europees project Toegepaste Technologische Innovatie (TTI) werd ingediend in het kader van de GTI West-Vlaanderen binnen het Vlaamse EFRO-programma. De vzw 4Werk is promotor, met 7 maatwerkbedrijven als uitvoerende partners en ondersteund door de POM. De projectkost bedraagt een kleine 800.000 euro. Het project ontvangt 40% Europese steun van het Europees Fonds voor Regionale

Ontwikkeling (EFRO). De POM en Provincie West-Vlaanderen samen met de 7 maatwerkbedrijven delen de overige 60%.

www.4WERK.be | www.pomwvl.be

Vlaamse parlementsleden zetten hun ondernemersbril op en zien wat maatwerkbedrijven opbrengen voor de maatschappij

Tijdens de commissie Werk en Sociale Economie op 14 december 2017 vroegen de POM West-Vlaanderen en 4Werk aandacht voor de maatwerkbedrijven én terzelfdertijd toonden ze aan dat die maatwerkbedrijven van grote maatschappelijke en economische waarde zijn. De Vlaamse parlementsleden werden uitgenodigd om de vele voordelen van de maatwerkbedrijven door een ondernemersbril te bekijken.

De POM West-Vlaanderen en 4Werk vzw, de overkoepelende organisatie van de West-Vlaamse maatwerkbedrijven, zetten op 14 december 2017 het economisch en maatschappelijk belang van de maatwerkbedrijven in de kijker. De Vlaamse maatwerkbedrijven stellen ongeveer 25.000 mensen tewerk die een afstand tot de arbeidsmarkt ervaren.

Economisch belang van maatwerkbedrijven

Het beleid ijvert voor vrij ondernemerschap, groei en meer tewerkstelling in ons land. De maatwerkbedrijven willen exact hetzelfde en zijn dan ook voorstander om vrijer te mogen ondernemen, met alles lusten én lasten die daar bij horen.

Maatwerkbedrijven willen dan ook een significante rol opnemen in de economische *supply chain*. Eén gevolg daarvan is dat ze **dezelfde spelregels** en dezelfde taal als het bedrijfsleven hanteren, met **flexibiliteit, leverbetrouwbaarheid, prijs en kwaliteit** als belangrijkste pijlers.

De maatwerkbedrijven pleiten voor **compensaties** voor **rendementsverlies** en **begeleidingsnood**, ook voor de reguliere bedrijven zodat iedereen met dezelfde tools aan de startlijn komt. Het zogenaamde *level playing field*.

Maatwerkbedrijven zijn voorstander van **subsidies die een op een samengaan met de effectieve tewerkstelling** die zij creëren. Die subsidies mogen **niet te hoog** zijn – want dan werken ze marktversturend – maar **ook niet te laag** – want dan wordt er geen tewerkstelling meer gecreëerd en vallen de zwaksten als eersten uit de boot.

De bestaande contingentering fnuikt het ondernemerschap en zorgt ervoor dat de maatwerkbedrijven niet kunnen meesurfen met de conjunctuur. *'Sociale economie moet de kans krijgen om maximaal te groeien'*, was het besluit van een parlements lid. Op economisch vlak willen maatwerkbedrijven dus vooral kunnen **meesurfen op de golf van de economie**.

De kracht van verankering

Uit een studie van de POM West-Vlaanderen blijkt dat de **sterke samenwerking** tussen maatwerkbedrijven en klassieke bedrijven een **garantie is voor de industriële verankering**:

- 47,8% van de West-Vlaamse industriële bedrijven (≥10 werknemers) werken samen met een maatwerkbedrijf;
- 62,6% van de West-Vlaamse bedrijven binnen de cluster 'mechatronica en machinebouw' werken samen met een maatwerkbedrijf.

De Vlaamse parlementsleden waren vragende partij om dergelijke verankeringsstudie op Vlaams niveau uit te voeren om het verhaal van samenwerking nog te versterken.

Werken kost geen geld

Uit de cijfers van maatwerkbedrijf Deltagroep uit Zuid-West-Vlaanderen blijkt dat voor elke 100 euro die de overheid investeert in maatwerkbedrijven, de gemeenschap 125 euro terugverdient. Per gesubsidieerde medewerker verdient de overheid netto 5.850 euro. *'Ik heb vandaag geleerd dat de overheid niet subsidieert, maar investeert in de sociale economie', aldus een parlements lid.*

Groei. Groei. Groei!

Geef maatwerkbedrijven de ruimte en de instrumenten om vrij te ondernemen. Want GROEI van de maatwerkbedrijven leidt tot GROEI van het bedrijfsleven die op haar beurt leidt tot GROEI van de economie. De maatwerkbedrijven zijn m.a.w. een **belangrijke schakel om onze welvaart te behouden**.

De Vlaamse parlementsleden kwamen tot de conclusie dat *'ondernemerschap onderbelicht wordt binnen de commissie Werk en Sociale Economie'*. Het pleidooi om de enclavewerking te laten meetellen als een duurzame vorm van doorstroom vonden de aanwezige parlementsleden alvast een *'interessante piste om verder te verkennen'*.

Tot slot. Er is maar een economie en de maatwerkbedrijven zitten mee in het hart van de economie en dragen bij tot de verankering ervan.

www.pomwvl.be

4e editie van Food@Work LIVE zet voedingsindustrie bij jongeren in de kijker

Op donderdag 23 november 2017 vond in het Huis van de Voeding in Roeselare de 4e editie van Food@Work LIVE plaats. Tijdens dit event lieten bedrijven en opleidingspartners de jongeren kennismaken met de vele beroepen en jobmogelijkheden in de West-Vlaamse voedingsindustrie. Ruim 300 leerlingen uit de 3e graad van het secundair onderwijs namen deel.

De West-Vlaamse voedingsindustrie werft aan. Het afgelopen jaar ontving VDAB West-Vlaanderen al 1.500 vacatures voor de West-Vlaamse voedingsbedrijven. Dat is 40% van alle vacatures in de Vlaamse voedingsindustrie. En dan zitten uitzendcontracten hier nog niet in. Omwille van de lage werkloosheidscijfers in onze provincie raken deze vacatures echter steeds moeilijker ingevuld. Vooral technische jobs zijn een groot knelpunt.

Food@Work LIVE is een van de vele initiatieven die de Academie voor de Toekomst onderneemt om hier een antwoord op te bieden. Tijdens dit event leren jongeren uit de 3e graad van het secundair onderwijs via allerhande workshops en actieve demo's de bedrijven en de beroepen in de sector beter kennen.

Vanuit het onderwijs bezochten 300 leerlingen en 40 leerkrachten het event, 12 bedrijven en 5 opleidingspartners organiseerden een workshop of actieve demo.

Parallel met het educatieve gedeelte vond in de namiddag een jobdating plaats, georganiseerd in samenwerking met VDAB. Tijdens deze jobdating kwamen 10 bedrijven hun 4 meest gezochte profielen (productiemedewerker, heftruckchauffeur en techniker) voorstellen aan een groep van een 65-tal werkzoekenden waaronder een 10-tal Waalse werkzoekenden uit de regio Moeskroen.

Food@Work LIVE is een realisatie van de Academie voor de Toekomst, een initiatief van de POM West-Vlaanderen met Syntra West als operationele partner. Voor de organisatie van Food@Work LIVE kan de Academie voor de Toekomst op de steun van heel wat partners rekenen, waaronder Alimento en RESOC Midden-West-Vlaanderen. Deelnemende bedrijven zijn Agrafresh, Alpro, Ardo, Barias, Crop's, Greenyard Frozen, Marine Harvest Pieters, Milcobel, Mulder Natural Foods en Westvlees. Andere deelnemende organisaties zijn VIVES, VFU, Syntra West en VDAB.

West-Vlaanderen biedt kansen: meer dan 55.000 tewerkstellingen - en participatieplaatsen voor kansengroepen in 2016

Uit de studie van de POM West-Vlaanderen blijkt dat onze provincie het ook in 2016 goed deed op vlak van inclusieve tewerkstelling. Dat jaar bood West-Vlaanderen 55.328 tewerkstellings- en participatieplaatsen voor kansengroepen, een toename met 2,2% in vergelijking met 2014. Dit resulteerde in een arbeidsmarktparticipatiegraad¹ van 73,8% en een werkzaamheidsgraad van 72%.

Als economische ontwikkelingsmaatschappij zet de POM West-Vlaanderen in op het versterken van duurzaam ondernemerschap in onze provincie. Inclusieve tewerkstelling is hier onlosmakelijk mee verbonden. Om de vinger aan de pols te houden, inventariseerde de POM het aantal tewerkstellings- en participatieplaatsen voor kansengroepen. Hierbij werd het model van de participatieladder gebruikt om de situatie overzichtelijk in kaart te brengen. Aan de hand van 6 treden – gaande van betaald werk tot sociale contacten beperkt tot de huiselijke kring – geeft deze de participatie weer van 18 tot 64 jaren op de arbeidsmarkt en/of in de samenleving.

Enkele opvallende cijfers en bevindingen:

- In 2016 telde West-Vlaanderen 31.745 **niet-werkende werkzoekenden** (nwwz). Dat zijn er 6% minder dan in 2015. Dit komt overeen met een gemiddelde **werkloosheidsgraad** van 6,2% (in Vlaanderen is dat 7,7%).
- Iets meer dan de helft (50,2% of 15.928 mensen) van alle nwwz zijn laaggeschoold (d.i. geen diploma secundair onderwijs).
- In 2016 werden in totaal **55.328 personen uit de kansengroepen dankzij een of andere tewerkstellings- en of participatiemaatregel geactiveerd** in West-Vlaanderen. Dat zijn er 1.215 meer dan in 2014 (stijging van 2,2%). Ondanks dus de vele Vlaamse beleidswijzigingen die de huidige tewerkstellings- en activeringsmaatregelen onder druk zetten, stellen we hier toch een groeiende trend vast.
- Met deze 55.328 plaatsen staat West-Vlaanderen in voor **19,8% van de Vlaamse tewerkstelling en participatie** van personen uit de kansengroepen; en **13,4% van alle bezoldigde arbeidsplaatsen in West-Vlaanderen** (in Vlaanderen is dit **12,5%**).
- Van deze 55.328 plaatsen oefenen **42.786 personen een betaalde job uit met een persoonsgebonden ondersteuning**. Dit is ongeveer 1 op 10 van alle loontrekkenden in West-Vlaanderen.

Samen sterk

Bovenstaande cijfers tonen aan dat West-Vlaanderen nog altijd een prominente rol inneemt inzake de activering van personen uit de kansengroepen. In onze provincie is er een ruim netwerk van organisaties die zich actief inzetten voor de tewerkstelling en participatie van kansengroepen: 4Werk vzw (federatie van de West-Vlaamse maatwerkbedrijven), Starterslabo, vzw STAM (federatie van de West-Vlaamse arbeidszorginitiatieven), en andere kennis- en begeleidingsinstanties. Deze organisaties worden hierin ondersteund door de Provincie en de POM West-Vlaanderen via tal van samenwerkingsovereenkomsten.

In West-Vlaanderen wordt eveneens veel aandacht besteed aan **enclavewerk**. Dit houdt in dat een ploeg werknemers met een arbeidsbeperking onder permanente begeleiding van een maatwerkbedrijf meedraait op de werkvloer van een regulier bedrijf. Op dit moment bieden 9 van de 28 West-Vlaamse maatwerkbedrijven enclavewerk aan.

¹ Arbeidsmarktparticipatiegraad: (werkenden + zij die participeren (in een tijdelijk (opleidings)traject) aan de arbeidsmarkt) / bevolking tussen 18-64 jaar.

Toekomstvisie: naar werkbare jobs voor iedereen

De Vlaamse overheid heeft de ambitie om tegen 2020 een werkzaamheidsgraad van 76% te halen. De werkzaamheidsgraad in West-Vlaanderen (72%) is hoger dan deze in Vlaanderen maar 4 jaar voor einddatum nog steeds 4%-punt lager dan de doelstelling die wordt nagestreefd door Vlaanderen.

Opmerkelijk is dat in 2016 in West-Vlaanderen 31.745 werklozen op zoek waren naar een job, terwijl er aan de 'actieve' zijde van de arbeidsmarkt een uitval is van 39.996 loontrekkenden (werkenden en werklozen) die al een jaar of langer arbeidsongeschikt zijn.

Dit toont aan dat afstand tot de arbeidsmarkt niet enkel persoonsgebonden is, maar vaak ook te wijten is aan een gebrek aan afstemming tussen mens en werkomgeving. Maatwerkbedrijven zijn al decennialang het schoolvoorbeeld van hoe de job aanpassen aan de mens zowel voor de werkgever als voor de werknemer een positieve en succesvolle ervaring kan zijn.

De nieuwste editie 'Tewerkstellings- en participatieplaatsen voor personen uit de kansengroepen in West-Vlaanderen, editie 2017' vindt u met alle bijhorende documenten zoals infographic, annex beleid op www.pomwvl.be/inventaris-sociale-economie.

100% West-Vlaams

West-Vlaamse bakkerijscholen duelleren met hun bakrecepten

Op 15 mei gaven 100% West-Vlaams en de West-Vlaamse Brood- en Banketbakkers (WEBA) het startschot voor de Bakstrijd. MSKA Roeselare, Syntra West en Ter Groene Poorte duelleerden op het scherpst van de snee om met hun bakkersrecept op basis van 100% West-Vlaamse ingrediënten de felbegeerde titel 'Streekproduct Bakkerij 2018' in de wacht te slepen.

Met de Bakstrijd willen de POM en WEBA meer erkenning en waardering voor de lokale bakker. Enkel door creatief en innovatief uit de hoek te komen kunnen de bakkers de harten van de meer en meer veeleisende klanten blijven veroveren. Tijdens de **Avond van de West-Vlaamse Bakker** stelden de deelnemende bakkerijscholen vernieuwende recepten uit de categorieën viennoiserie (zeg maar koffiekoeken), brood of banket/patisserie voor aan de aanwezig bakkers. Ambachtelijke bakkerijen die deelnemen aan deze wedstrijd breiden hun bestaand assortiment elke 4 maanden uit met 2 nieuwe creaties van de bakkerijscholen. Promotiemateriaal zoals posters, flyers en displays van de campagne "*Echte smaken, proef je bij je bakker*" worden bij de deelnemende bakkers verspreid worden. Per kwartaal wint de bakker die de meeste klanten overtuigde om te stemmen en het product dat de hoogste score kreeg van de klanten. Op het einde van het jaar wint de bakker die doorheen alle campagnes de meeste klanten kon overtuigen. Het product dat het meest in de smaak valt bij de klanten krijgt de titel Streekproduct Bakkerij 2018 en de school van het winnende recept wordt tot winnaar van de Bakstrijd uitgeroepen.

Elke bakkerijschool ontwikkelde 2 bakkerijproducten om vingers en duimen bij af te likken. Lokale producten liggen aan de basis van alle recepten, gemaakt met veel liefde en vakmanschap door 100% West-Vlaamse hoeve- en streekproducenten. Producten die het label 100% West-Vlaams dragen, zijn 100% zeker een echt en eerlijk West-Vlaams hoeve- of streekproduct. Het label is een garantie voor kwaliteit: met zorg geproduceerd met lokale grondstoffen en buitengewoon lekker.

www.100procentwest-vlaams.be

Duurzaam Ondernemen

Hoe kunnen kmo's hun energie-efficiëntie verbeteren?

De POM West-Vlaanderen, Veolia en Ingenium hebben samen bij 15 West-Vlaamse bedrijven onderzocht of een energiedienstenbedrijf (ESCO) de energie-efficiëntie van hun bedrijf kan verbeteren. Aan de hand van 7 praktijkgetuigenissen werden de resultaten van dit onderzoek gepresenteerd in een overzichtelijk rapport.

Vanuit het ESCO4FvT-project werd gedurende dertig maanden bij 15 West-Vlaamse bedrijven onderzocht of het ontzorgen van de kmo een rol kan spelen in het realiseren en zelfs versnellen van de invoering van energie-efficiëntieverbeteringen in de kmo. Bedoeling van het onderzoek was het zoeken naar een antwoord op de vraag of het mogelijk is om bedrijven te 'ontzorgen' door hun niet-kernactiviteiten op het vlak van warmte, licht, koude, airco, perslucht, enz. uit te besteden aan gespecialiseerde ESCO's. Wanneer is er sprake van een ESCO-businesscase? Welke factoren in een Energie Prestatie Contract overtuigen de kmo, of net omgekeerd, welke factoren maken een ESCO-businesscase net onbespreekbaar voor een kmo?

De antwoorden werden gebundeld in een rijkelijk gedocumenteerd rapport: gebaseerd op 7 praktijkgetuigenissen worden de meest interessante en relevante vaststellingen op een overzichtelijke manier gepresenteerd. Met dit rapport kunnen professionele installateurs van elektriciteitsvoorzieningen, HVAC, koeling, verwarming, stoominstallaties, verlichting, enz. voor zichzelf nagaan of het business model van een ESCO als dienstenleverancier naar bedrijven een interessante optie kan zijn.

De Energy Service Company, ESCO, of energiedienstenbedrijf werd in de Energie-Efficiëntie richtlijn in 2012 naar voren geschoven als een model om de energetische renovatie van gebouwen te realiseren. Gespecialiseerde ondernemingen ontzorgen de gebouweneigenaar door zowel de beslissing rond de toe te passen energie-efficiëntie verhogende technieken, het beheer van deze energietechnieken als de financiering van de investering over te nemen. Al deze inspanningen hebben als doel om een vooraf bepaalde energieprestatie van het gebouw te realiseren. De terugbetaling van de investeringen die door de ESCO uitgevoerd zijn, gebeuren grotendeels door de besparingen op vlak van energiekost die de gebouweneigenaar door de investering verwezenlijkt.

ESCO4FvT is een van de 4 goedgekeurde pilotprojecten in het kader van 'ESKIMO: Stimuleren van de ESCO-markt voor kmo's', een projectoproep van Vlaio.

West-Vlaanderen ambieert demonstratieprojecten voor waterstof

De POM West-Vlaanderen trad toe tot de Vlaamse Power-to-Gas cluster. Hiermee wil de POM de West-Vlaamse havens en bedrijven ondersteunen in de productie en het gebruik van groene waterstof.

Power-to-Gas is het principe waarbij groene elektriciteit wordt omgezet naar waterstof. Waterstof is uitermate geschikt voor grootschalige en langdurige opslag van hernieuwbare energie; het kan geïnjecteerd worden in het aardgasnet om verder gebruikt te worden als "hernieuwbaar" gas of om later terug elektriciteit te maken. Een andere optie is het waterstof te gebruiken in andere toepassingen zoals mobiliteit. Waterstof maakt het bijvoorbeeld mogelijk om voertuigen zero-emissie (zonder uitstoot) te laten rijden. Toyota en Hyundai verkopen al waterstofauto's en andere merken zoals BMW, Mercedes, Honda en Audi volgen binnenkort. Vlaanderen ambieert 20 waterstoftankstations tegen 2020. West-Vlaanderen kan hier een zeer toekomstgerichte pioniersrol in opnemen. De Haven van Zeebrugge blijkt alvast de meest interessante plaats in België om waterstof in het aardgasnet te injecteren.

De Power-to-Gas cluster wordt gecoördineerd door WaterstofNet vzw en telt ondertussen 25 leden uit de bedrijfswereld. Een aanzienlijk deel van hen is actief en/of gevestigd in West-Vlaanderen: Aspiravi, MBZ, DEME, Toyota, Hyundai, Air Liquide, Engie, Fluxys, Colruyt Group, Eandis, Atlas Copco en VDL Bus en Coach (met o.m. het vroegere Jonckheere te Roeselare).

'In onze toekomstvisie wordt West-Vlaanderen in 2030 een netto-exporteur van energie. Grootschalige opslag van windenergie in waterstof kan hier een belangrijk element in zijn', aldus gedeputeerde voor Economie Jean De Bethune. 'Via ons lidmaatschap in de Power-to-Gas cluster zullen we demonstratieprojecten voor duurzame waterstof faciliteren.' In eerste instantie worden de mogelijkheden in de West-Vlaamse havens onderzocht. Zowel productie van groene waterstof als gebruik in de bedrijven in de haven, maritieme toepassingen, openbare tankstation(s), opslag en injectie in het aardgasnet komen hierbij in beeld.

Waterstof in de Fabrieken voor de Toekomst

De waardeketen van waterstof (gaande van opwekking tot eindgebruik) biedt tal van aanknopingspunten met het West-Vlaamse economisch weefsel. Het ecosysteem van West-Vlaamse bedrijven en organisaties, die al actief zijn of kunnen worden in deze waardeketen, wordt in kaart gebracht in het Interreg (Vlaanderen-Nederland) - project Waterstofregio 2.0. Daarbij gaat speciale aandacht naar de industriële sectoren waarin West-Vlaanderen excelleert - de Fabrieken voor de Toekomst- en de West-Vlaamse logistieke sector.

Een mogelijke toepassing is het inschakelen van heftrucks op waterstof in de voedingsindustrie. Via Waterstofregio 2.0 hoopt POM West-Vlaanderen een mobiel waterstoftankstation naar de provincie te halen om het gebruik van dergelijke heftrucks bij enkele bedrijven te testen en te demonstreren. Ook een vrachtwagen (40 ton) en vuilniswagens op waterstof zijn in ontwikkeling.

Over het Interreg (Vlaanderen-Nederland) - project Waterstofregio 2.0

Vlaanderen en Nederland herbergen een aantal unieke technologiespelers en eindgebruikers rond waterstof, zowel op vlak van de ontwikkeling van voertuigen als op vlak van de productie van waterstof uit groene energie. De samenwerking rond waterstof tussen Vlaanderen en Nederland is gestart in 2009. De regio Vlaanderen-Nederland ontwikkelde een sterk eco-systeem rond waterstof en is actief betrokken bij een aantal Europese initiatieven. Met het Interregproject Waterstofregio 2.0, opnieuw gecoördineerd door WaterstofNet, wordt deze samenwerking tussen Vlaanderen en Nederland verder verstrekt door bijkomende projecten te realiseren door en voor bedrijven in de regio.

Partners in dit project zijn POM West-Vlaanderen, Power-to-Gas cluster en WaterstofNet vzw.

Het project krijgt financiële steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO), het Agentschap Innoveren en Ondernemen, Waterstofnet vzw, de Provincie West-Vlaanderen en de POM.

POM West-Vlaanderen werkt samen met FCH-JU om waterstofeconomie in West-Vlaanderen uit te rollen

POM West-Vlaanderen ondertekende een samenwerkingsovereenkomst met de Europese Fuel Cells and Hydrogen Joint Undertaking (FCH-JU). Hoofddoel van de samenwerking is het detecteren van businesscases voor toepassing van waterstof in de West-Vlaamse economie. Een ambitieuze studie werd hiervoor opgezet.

Memorandum of Understanding

De FCH-JU zette een samenwerking op met regio's en steden in Europa die verregaande interesse hebben in het gebruik van waterstof en brandstofcellen. Bart Biebuyck, voormalig schepen van Economie van de stad Tielt en Executive Director van de FCH-JU: *'Regio's en steden zijn voor de FCH-JU belangrijke partners in de uitrol van de waterstofeconomie. Via de ondertekening van een Memorandum of Understanding is West-Vlaanderen nadrukkelijk mee aan boord.'* Eerder ondertekende de Vlaamse regering ook de samenwerkingsovereenkomst. In nauwe samenwerking met WaterstofNet vzw, levert de

POM West-Vlaanderen ook de studie van West-Vlaamse input. De POM wil deze nieuwe en duurzame technologie snel en concreet voor West-Vlaanderen toegankelijk maken.

Waterstof

Waterstof kan opgewekt worden uit water met behulp van hernieuwbare energiebronnen zoals wind en zon. Bussen, vrachtwagens, heftrucks, treinen, personenwagens... uitgerust met een brandstofcel rijden dan zonder uitstoot op waterstof. Toyota en Hyundai verkopen al waterstofauto's en andere merken volgen binnenkort. Vlaanderen ambieert 20 waterstoftankstations tegen 2020. Waterstof leent zich ook uitstekend voor grootschalige opslag van hernieuwbare energie.

Opportunities voor West-Vlaanderen

In de volledige waardeketen van waterstof bevinden zich tal van economische opportuniteiten voor West-Vlaamse ondernemingen, kennisinstellingen en steden en gemeenten. *Dankzij samenwerking met de Europese FCH-JU neemt de POM West-Vlaanderen deel aan een belangrijke studie die de economische opportuniteiten van waterstof voor onze provincie zal onderzoeken*, aldus Jean de Bethune, voorzitter van de POM West-Vlaanderen, en gedeputeerde voor Economie. *'Op die manier maakt de POM optimaal gebruik van Europese fondsen.'* Zo zou waterstof in de West-Vlaamse havens opgewekt kunnen worden uit de energie van windturbines op zee of uit grootschalige zonnedaken op bedrijventerreinen. De aanwezigheid van constructeurs van tankstations en waterstofbussen en -treinen in de provincie biedt heel wat aanknopingspunten. Ook toeleveranciers uit de sector van mechatronica en machinebouw kunnen een graantje meepikken. Het wagenpark van gemeenten, intercommunales maar ook voor bedrijven kan verder vergroend worden door waterstofwagens, bijvoorbeeld vorkheftrucks in productie en distributie, in te zetten. Uiteraard zijn tankstations dan ook onontbeerlijk, wat ook burgers kan stimuleren om personenwagens op waterstof aan te kopen.

www.pomwvl.be

Koning Leopold III-laan 66, B-8200 Brugge
info@pomwvl.be | T +32 50 14 01 50

Meer info en activiteiten via
www.pomwvl.be
 @pomwvl

